

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
GAZETECİLİK BİLİM DALI**

**İSTANBUL SÖZLEŞMESİNİN ANA AKIM MEDYADAKİ
SUNUMU:**

KADIN KÖŞE YAZARLARININ YAKLAŞIMI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Elif ÖZER

KOCAELİ 2021

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
GAZETECİLİK BİLİM DALI**

İSTANBUL SÖZLEŞMESİNİN ANA AKIM MEDYADAKİ SUNUMU:

KADIN KÖŞE YAZARLARININ YAKLAŞIMI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Elif ÖZER

Doç.Dr.İhsan KARLI

Tezin kabul edildiği enstitü yönetim kurulu karar ve no: 17.05.2021/11

KOCAELİ 2021

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, bana her zaman hoşgörü ve büyük bir sabırla yaklaşan saygıdeğer hocam Doç. Dr. İhsan Karlı'ya en içten dileklerimle teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimimle birlikte tüm eğitim hayatım boyunca bana kattıkları her şey için diğer hocalarıma saygılarımı sunar, teşekkürlerimi arz ederim.

Hayatımın her evresinde bana destek olan H. İbrahim Duran'a, beni bugünlere getiren canım aileme, çok sevdiğim dostlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Elif Özer

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER	II
ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIK

1.1.Şiddet Kavramı.....	6
1.2. Şiddet Türleri	7
1.2.1. Fiziksel Şiddet.....	7
1.2.2. Psikolojik Şiddet.....	8
1.2.3. Cinsel Şiddet.....	9
1.2.4. Ekonomik Şiddet.....	10
1.3. Dünyada ve Türkiye’de Kadın Haklarına Yönelik Mücadele.....	10
1.4. İstanbul Sözleşmesine Genel Bir Bakış: Amacı, Kapsamı Ve Tanımlar	13
1.5. İstanbul Sözleşmesi’nde Maddi Hukuk	15
1.5.1.İstanbul Sözleşmesi’nde Soruşturma, Kovuşturma, Usul Hukuku ve Koruyucu Önlemler ve Uluslararası İş Birliği	17
1.6. İstanbul Sözleşmesinde Taraf Devletin Yükümlülükleri	18
1.6.1. Ayrımcılık Yapmama	19
1.6.2. Devlet Kurumları İle Beraber Şiddetin Aktörü Olmama Ve Gerektiğinde Zararı Tazmin Ederek Kurumları Denetleme	20
1.6.3. Toplumsal Cinsiyetle İlgili Hassasiyet Gerektiren Politikalar Düzenleme.....	21
1.6.4. Kapsamlı Ve Koordineli Politikalar Üretme ve Finansal Kaynak Bulma.....	23
1.6.5. STK’lar Ve Sivil Toplumla Ortak Çalışma Yürüterek Onları Teşvik Etme ve Koordinasyon Oluşturma	24
1.6.6. Veri Toplama Ve Araştırma	25
1.6.7. Önleme-Engelleme Yükümlülüğü	25
1.6.8. Mağdurun Korunması-Desteklenmesi Yükümlülüğü.....	27
1.6.9. Faile Hukuki ve Cezai Yaptırım Uygulanması Yükümlülüğü.....	28

1.7. İstanbul Sözleşmesine Yönelik Eleştiriler	30
1.8. İstanbul Sözleşmesi Bağlamında Kadınlara Yönelik Şiddet.....	32

İKİNCİ BÖLÜM

MEDYA KAVRAMINA VE MEDYA TÜRLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

2.1. Medya Kavramı.....	42
2.2. Medyanın İşlevi.....	43
2.3. Medyanın Toplum Üzerindeki Etkisi.....	46
2.4. Ana Akım Medya.....	48
2.5. Alternatif Medya	49
2.6. Yeni Medya Teknolojileri	51
2.7. Sosyal Medya	53
2.7.1. Instagram	55
2.7.2. Facebook.....	56
2.7. 3. Twitter.....	57
2.7. 4. Bloglar	58
2.8. Medyanın Kadına Yönelik Ayrımcılığı	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GAZETELERDEKİ KADIN KÖŞE YAZARLARININ İSTANBUL SÖZLEŞMESİNE DAİR YAKLAŞIMLARI

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	62
3.2. Araştırmanın Yöntemi.....	63
3.3. Araştırmanın Varsayımları.....	64
3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	65
3.5. Evren ve Örneklem Seçimi	66
3.7. Araştırmanın Bulguları ve Analizi	68
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	80
KAYNAKÇA	84
ÖZGEÇMİŞ.....	96

ÖZET

'Kadına Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Sözleşme' olarak tanımlanan metin kısa adıyla İstanbul Sözleşmesi olarak bilinmektedir. Adında da anlaşıldığı gibi her türlü şiddeti önlemek başta olmak üzere bir mücadelenin uluslararası metne dökülmüş hali olarak ortaya çıkmaktadır. İçerdiği hükümler getirdiği kavramsal yenilikler bakımından kamusal alanda pek çok tartışmayı da beraberinde getiren bir metin olması bakımından önemlidir. Ancak önemsenecek bir başka konu ise metnin getirdiği hükümlerin Türkiye özelinde kitleler içerisinde bilinirliğinin az olması, insanların kulaktan dolma bilgilerle haberdar olduğu, kanaat önderlerinin ve siyasal temsilcilerin dillendirdiği kadar bilgi sahibi oldukları bununla birlikte medyada yer aldığı biçimiyle insanların detaylarına vakıf olduğu bir metin olması bakımından da ayrıca önemlidir. Bu noktadan hareketle İstanbul Sözleşmesinin *konu* edildiği bu çalışmanın *amacı* İstanbul Sözleşmesinin ana akım medyadaki sunumu kapsamında kadın köşe yazarlarının konuyu ele alış biçimlerine odaklanmaktır.

Çalışma kapsamında 30 süreli günlük basılı gazete dikkate alınmış bunların 29 tanesi çalışmaya dahil edilmiş veriler 24 gazeteden toplanmıştır. 2020 yılının ikinci yarısında başlayan sözleşmeden çekilme tartışmaları baz alınarak Haziran- Aralık 2020 tarihleri arasında basılmış 56 köşe yazısı nitel araştırmalardan betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Yapılan analizde kadın köşe yazarlarının sözleşmeye dair yaklaşımlarının şiddet, siyasal iktidar sorumluluğu, ataerkil söylem, cinsel yönelimi farklı olan bireylerin korunması yaklaşımı üzerinden şekillendiği görülmüştür. Kadın yazarların birleştiği asıl noktanın ise kadınlar hakkındaki bir kararın kadınlar tarafından verilmesi gerekliliği üzerine olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İstanbul Sözleşmesi, 6284 sayılı yasa, Kadına şiddet, Şiddetle mücadele.

ABSTRACT

It is defined as the Convention on the Prevention of and Combating Violence Against Women and Domestic Violence, but known as the Istanbul Convention in short. As the name suggests, it emerges as an international text of a struggle to prevent all kinds of violence. The provisions it contains are important in terms of the conceptual innovations it brings, as it is a text that brings along many discussions in the public sphere. However, another issue that will be noticed in particular Turkey of provisions brought the text to the low awareness in the masses, that people are aware of hearsay with information, in terms of being a text that opinion leaders and political representatives of the format, where together with the media however they have information as articulate people are familiar with the details further is important. From this point of view, the aim of this study, in which the Istanbul Convention is the subject, is to focus on the way women columnists handle the issue within the scope of the presentation of the Istanbul Convention in the mainstream media.

Within the scope of the study, 30-period daily printed newspapers were taken into consideration, 29 of which were included in the study. Data were collected from 24 newspapers. Based on the withdrawal discussions that started in the second half of 2020, 56 columns published between June and December 2020 were analyzed with descriptive analysis from qualitative research. In the analysis made, it was seen that the approach of women columnists to the convention was shaped by violence, political power responsibility, paternalistic discourse, and the protection of individuals with different sexual orientation. It has been determined that the main point that women writers converge on is the necessity of making a decision about women by women.

Keywords: Istanbul Convention, Law No. 6284, Violence against women, Struggle against violence.

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Araştırmanın Kodları, Temaları ve Boyutları 70

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo 1 : Kadın Yazar Sayısı Ve Konunun Gazetelere Göre Dağılımı..... 67

Tablo 2 :Gazetelerde Yer Alan Köşe Yazıların Aylara Göre Dağılımı..... 68

GİRİŞ

Kadına yönelik şiddetin, tarih boyunca kadın ile erkek arasında süregelen orantısız güç ilişkilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Kadının sırf kadın olduğu için karşılaştığı hak ihlallerinin başında şüphesiz ki kadına şiddet ve ayrımcılık olguları bulunmaktadır. Bunun sebebi olarak da çalışma hayatında ve aile içinde eşitsizlikler, çocuk bakım ve yardımına yetersiz erişim, eğitim ve refah haklarından mahrumiyet gibi toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılıklar bir bütün olarak ele alınmalıdır. Ayrımcılık ve şiddet uygulamaları kadınlar açısından birbirlerini besleyen unsurlardır. Kadınlar ayrımcılıklara maruz kaldıkça şiddete daha da açık hale gelmekte, şiddet gördükçe de ayrımcılık biçimlerine maruz kalma olasılıkları artmaktadır (Coker, 1999).

Cinsiyetçi ayrıştırmanın ve ataerkil düzenin, tesis edilmesinin temelinde aile, din ve devlet gibi kurumların etkinliği çok fazladır. Aile, cinsiyet temelli iş bölümleri ve temsil biçimlerine dayanan deneyimlerin en erken yaşandığı ortamdır. Bu durumun dini bir takım söylemleri amacının dışında yorumlayarak toplumsal rol dağılımının muhafazakâr bir anlayışla yorumlanması sonucu kadın, aile içinde tutulup, okutulmayarak “korunması” sağlanmakta, , erkek ortamlarına gerekmediği takdirde girmemesi ve terbiyeli olması gerektiği söylenmekte, tüm bunların sağlanması görevi de erkeğe verilmektedir. Eşine mutlak itaat etmesi beklenen kadını, erkeğin koruması ve denetimine mecbur bırakan hatta bu hususu yasal düzenlemelerle meşru kılan otoriter devlet, eşitsizliği ve ayrımcılığı besleyen bir diğer unsurdur. Parlamenter demokrasi modeli ile yönetilen devlet biçimleri dahi yasalarla düzenlenmiş eşit vatandaşlık haklarını gerektiği ölçüde uygulayamamaktadır (Bourdieu, 2015).

Türkiye’de de kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık hususunda ciddi eksiklikler mevcuttur. Bu eksikliklerin giderilmesi ancak ve ancak devlet odaklı politikalarla ve devletin yapacağı yasal ve kanuni düzenlemeler ile sağlanabilecektir. Fakat Türkiye kadına karşı şiddeti önleyecek kurumsal mekanizmalardan yoksun olduğu gibi, bu hususta kapasitesini artırmayı sağlayacak maddi kaynakları da ilgili kurumlara aktarmamaktadır. Bu sebeple İstanbul Sözleşmesi’nin varlığı adeta bir zorunluluk halini almaktadır. Bu sebeple İstanbul Sözleşmesi ve akabindeki kanun çalışmaları, Türkiye’de kadın mücadelesinin çok önemli bir

kazanımı, bu hareketin etkisini hukuk dünyasında yarattığı bir sonuç olarak okumak gerekir (Kurnaz, 2020).

İstanbul Sözleşmesi, kadınlara yönelik şiddetin her türüsüne karşı korunması, aile içinde yaşanan şiddetle mücadele, bu durumların oluşmasını engellemek, kovuşturulmasını yapmak ve şiddetin ortadan sağlamak amacıyla şiddete uğrayanların korunması kollanması ve bu kişilere yardım edilmesi için önleyici tedbirlerin alınması bakımından hükümler koyan uluslararası bir metindir. İstanbul Sözleşmesinin en önemli özelliği olarak toplumsal cinsiyet eşitliğine vurgu yapıyor olmasıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı toplumsal düzlemde pek çok grup tarafından farklı şekilde tanımlanmakta ve görüş farklılığının bu noktada özellikle ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Bu kapsamakta özellikle ataerki toplumlarda bu durum ciddi sorunlara uygulamalarda farklılıklara neden olduğu gibi Türkiye özelinde İstanbul Sözleşmesinden çekilmesine varacak kadar problemleri beraberinde getirmektedir.

İstanbul Sözleşmesinin Türkiye'deki bilinirliğine yönelik de farklı bir sorun yaşanmaktadır. Bu kapsamda sözleşmenin varlığını dair duyular siyasilerin konuya ilişkin tartışmalara katılması, kanaat önderlerinin yorumlamaları, dini grupların sözleşmeden geri çekilmesi yönündeki taleplerinin medyaya yansması ancak ki sözleşmenin sosyal alan içerisinde yer bulmasına neden olmaktadır. Bu kapsamda medyada konunun yer alması bir bakıma bilinirliği de artırmak açısından olumlu görülebilmektedir. Çalışmanın İstanbul Sözleşmesini konu edinmesinin temel nedeni olarak medyadaki bu görünürlüğün yansımalarını görmek bakımından önemlidir. Çalışmanın amacı sözleşmenin medyadaki yansımalarını kadın köşe yazarları üzerinden değerlendirebilmektir.

Ele alınan bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde şiddetin tanımı ve çeşitlerine değinilerek dünyada ve Türkiye'de kadın haklarına yönelik mücadeleye yer verilmektedir. Daha sonra İstanbul Sözleşmesinin metin özlü çalışması yer almaktadır. Sözleşmenin amaçları, tanımları, kapsamına yer verilmektedir. Hukuki boyutu, içeriğindeki önlemleri, taraf ülkelerin yükümlülükleri gibi konular yer almaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde medya kavramı ve toplum üzerindeki etkilerinin yanında alternatif medya ve ana akım medyanın değişim ve dönüşümü değerlendirilmektedir. Bunun yanında medyanın kadına yönelik ayrımcılık konusundaki yeri değerlendirilmektedir. Medya her ne kadar kadının problemlerini ortaya koymak noktasında önemli bir mecra olsa da kadına yönelik ayrımcılığın da meşrulaştırıldığı alan olması bakımından da önemli görülmelidir.

Çalışmanın son bölümünde İstanbul Sözleşmesinin kadın köşe yazarlarının yazılarındaki sunumuna ilişkin nitel araştırmalardan betimsel analiz yönetimi kullanılarak veriler elde edilmiştir. Kadın yazarların konuya yaklaşımlarında siyasal duruşları, aidiyetleri ve ideolojik bakış açılarının etkilerine rastlanmaktadır. Bu durumun sözleşmenin yorumlanmasında etkili olduğu göz önüne alındığında farklı fikirlerin ortaya çıktığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bununla birlikte yazılar toplumsal algılamayı yönlendirmesi bakımından önemli görülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIK

Kadına yönelik şiddet, eşitlik, kalkınma, barışa ve kadın ve kız çocukları için daha iyi haklar yolunda ilerlemenin önünde büyük bir engeldir. Şiddetle mücadelede bir dönüm noktası olan BM Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Deklarasyonu (Karar 48/104.1993), “kadına yönelik şiddet” terimini şu şekilde tanımlamaktadır: kadınlara fiziksel, cinsel ya da psikolojik zarar ya da acıya neden olabilir ya da neden olabileceği gibi, kamusal ya da özel hayatta zorlama ya da özgürlüğünden keyfi olarak yoksun bırakma gibi eylemlerde bulunma tehdidine neden olabilir ”

Pek çok kadın, yaşamları boyunca çok çeşitli biçimlerde toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalır: fiziksel, cinsel ve psikolojik. Uzmanlar, aşağıdaki şiddet türlerini en yaygın olarak, bir partner tarafından şiddet (dayak, psikolojik taciz, evlilik içi tecavüz, kadınların öldürülmesi); cinsel şiddet ve taciz (tecavüz, şiddet içeren cinsel eylemler, istenmeyen cinsel yaklaşımlar, çocuğa yönelik cinsel istismar, zorla evlendirme, sokakta taciz, taciz, siber zorbalık); insan kaçakçılığı (kölelik, cinsel sömürü); kadın cinsel organları üzerinde tedavi operasyonları, çocuk evlilikleri olarak tanımlamaktadır (Fontes, 1997).

Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet, “sosyal statü ve kültürel düzeyden bağımsız olarak” tüm dünyada yaygın olmaya devam etmektedir. Tek bir ülke, hatta çok gelişmiş bir ülke bile bu sorunla baş edememektedir (Ellsberg, Heise, Pena, Agurto & Winkvist, 2001).

1981’den beri kadın hareketi aktivistleri, 25 Kasım’ı kadına yönelik şiddetle mücadele için önemli bir gün olarak kutlamaklar. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin, eşitlikçi ve sürdürülebilir kalkınmanın önünde büyük bir engel olduğu, temel insan haklarını güvence altına aldığı ve mevcut zararlı norm ve tutumlara dayalı cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olduğu vurgulanmaktadır. Aktivistler hükümetleri, sivil toplumu, gençliği, özel sektörü, medyayı ve tüm BM sistemini kadınlara ve kız çocuklarına yönelik küresel şiddet salgınına karşı mücadele etmek için güçlerini birleştirmeye çağırmayı amaçlamıştır.

BM Genel Sekreteri'nin Kadına Yönelik Şiddete Son Verme Kampanyası (2008) ve 2030'a kadar birlikte bu girişimi desteklemekte, şiddetin önlenmesi için geniş bir sivil toplum konsensüsü devreye sokması ve şiddete maruz kalmış kadın ve kız çocuklarını desteklemesi, farkındalık yaratmayı hedeflerken kadına şiddetin de önüne geçmek ön plana alınmaktadır.

2018 yılında, işyerinde toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve tacizin ortadan kaldırılmasının küresel 16 Gün kampanyasının uzun vadeli bir teması haline getirilmesine karar verilmiştir. Bu durum çalışma yaşamında şiddet ve tacizi ele alan, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Şiddet ve Tacizin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme'nin (No. 190) Haziran 2019'da kabul edilmesiyle aynı zamana denk gelmektedir (Kilpatrick, 2003).

Gelişmekte olan ülkelerden biri olan Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitsizliği en büyük sorunlardan biri olarak görülmektedir. Dünyada cinsiyet eşitliğinin statüsünün belirlenmesinde, kadınlara sunulan fırsatlar, cinsiyet eşitliği ve ülkelerin başarısının sağlanması (yani Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi) ve kadınların karar düzeylerine katılma fırsatlarından yararlanma düzeyleri (yani, toplumsal cinsiyete dayalı gelişim endeksi) değerlendirilmektedir (Üner, 2008). 2014 yılı değerlendirmelerine göre Türkiye, Toplumsal Cinsiyet Gelişimi Endeksi'nde 148 ülke arasında 118'inci sırada yer almıştır. (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı 2014), 2015 değerlendirmelerine göre 145 ülke arasında 130.'u sırada bulunmuştur (Dünya Ekonomik Forumu, 2015). Kadınların eğitim, sağlık ve siyasal yaşamdaki genel durumunda önceki yıllara göre düşüş yaşanmış ve bununla birlikte kadının statüsüne ilişkin bu olumsuz tablo, kadına yönelik şiddetin düzeylerinde de kendini göstermektedir.

Türkiye'de kadına yönelik şiddetin yaygınlığını belirlemek amacıyla, çok sayıda çalışmaya rağmen, aile içi şiddetle ilgili istatistiklerde yaşanan bazı sorunlar nedeniyle toplanan verilerin güvenilirliğine dikkatle yaklaşılması gerekmektedir (İbiloğlu, 2012). Bununla bağlantılı bir başka sorun da, Türkiye'de kadınların çalışmalarının genellikle tekil çabalarla yürütülmesi ve kadına yönelik şiddetle ilgili sistematik bir veri tabanının henüz oluşturulmamış olmasıdır (Parliament, 2011). Araştırmalarda, kadına şiddet uygulayan eşler hakkında çok az bilgiye yer verilmektedir (Vahip ve Doğanavşarlıgil, 2006). Ancak kadına yönelik şiddetle mücadelenin bir diğer önemli ayağı ise erkek işbirliğini ortaya koymak ve bu mücadeleye erkekleri dahil etmektir (Körükçü, Öztunalı Kayır ve Kukulcu, 2012). Fiziksel şiddet, genel kanaate göre tokat atmak gibi saldırgan davranışlarla ilgili olup, Türkiye'de

kadınların yaşadığı şiddet çok daha korkunç biçimlerde gerçekleşmektedir. Hacettepe Üniversitesi Türkiye'deki Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün verilerine göre evli kadın nüfusunun %13'ü yumruklanmış, %10'u tekmelenmiş ve yere sürüklenmiş, %6'sı boğulmuş veya yakılmış, %3'ü tehdit edilmiş veya bıçak gibi aletlerle tehdit edilmiştir (Yüksel-Kaptanoğlu ve Çavlin, 2015).

1.1.Şiddet Kavramı

Şiddet, Dünya Sağlık Örgütü tanımlamasına göre; “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” durumu şeklinde tarif edilmektedir (Kılıç, 2013, s: 386). Şiddet olgusuna dair pek çok tanımlama yapılmaktadır ancak ortak olan nokta bireylerin bedensel ve fiziksel bütünlüğünün tehdididir (Polat, 2015, s: 45). Şiddet hayatın her alanında bireysel ve toplumsal boyutuyla ortaya çıkmakla beraber, şiddetin toplum tarafından nasıl algılandığı da önemlidir. Çünkü şiddet, toplum tarafından gündelik pratiklerden biri veya sorunları çözmenin en kolay yolu olarak algılanabilmektedir (Ergil, 2001, s:40). Şiddet sosyo-psikolojik açıdan değerlendirildiğinde; şiddetin oluşmasında toplum yapısındaki değişimler, toplumsal değişim ve toplumsal hareketlilik etkili olabilmektedir. Şiddet olgusu içerisinde pek çok toplumsal ve bireysel unsur barındırmaktadır. Bu nedenle, bireyleri fiziksel ve psikolojik yönden olumsuz etkileyebilmektedir. Alan yazında şiddetin etkilerinin ölçülemediği ancak etkilerinin dolaylı yollarla somut olarak görünür hale geldiğini söylemek mümkündür (Kocacık, 2001, s:4).

Şiddetin kavramsallaştırması kullanımında ilk olarak ele alınan kadına şiddet konusu olmaktadır. Bugün tüm dünyada görülen kadına şiddet, sadece kadını etkilememektedir. Bütün aile fertlerini içine alarak etkileyen kültürel, coğrafi, sosyal, dini, toplumsal ve ekonomik olarak sınırlardan bağımsız şekilde bir insan hakları ihlali olarak görülmektedir (Sevil vd, 2015, s: 572).

Günümüzde toplumumuza baktığımızda kişilerin birçoğu şiddet davranışıyla karşı karşıya kalmaktadır. Ancak yaşamış oldukları çevre baskısı nedeniyle bunu dile getirmeye korkmaktadır. Şiddet gören kişiler, yaşadıkları toplumda diğer insanların düşüncelerinden çekindikleri için görmüş oldukları şiddet olaylarını saklamak zorunda kalmaktadır. Çok fazla kadının erkekler tarafından şiddete uğradığı bilinmekte fakat erkeklerin toplumda daha güçlü

bir konumda olması, kadınların ekonomik özgürlüğünün erkekler kadar güçlü olmaması ve kadınların yaşamış oldukları toplum baskısı gibi nedenlerden dolayı kadınların uğramış oldukları şiddet gizlenmeye çalışılmaktadır (Ulutaşdemir 2002, 12). Bu nedenle de çalışmanın ana konusu kadına yönelik şiddettir.

1.2. Şiddet Türleri

Şiddetin boyutu ne olursa olsun farklı şekilde ve farklı özellikler içeren türleri bulunmaktadır. Çalışma kapsamında bireye yönelik başkası tarafından yapılan veya uygulanan şiddet türleri ele alınmaktadır.

Kadına karşı şiddetin çok fazla türünün olduğu, bu türlerin birbirleriyle ilişki içinde olduğu ancak bütünüyle aynı olmadığı bilinmektedir. Gözlemlenebilmesi diğer şiddet çeşitlerine göre daha fazla olan fiziksel şiddet, ortaya çıkması, bilinebilmesi daha zor olan evlilik içi cinsel şiddet, kadını maddi olarak çaresiz ve güçsüz bırakan ekonomik şiddet ve kişiyi iletişim biçimlerine kadar etkileyen duygusal şiddet türlerinin var olduğu belirtilmektedir (Kuzu,2013).

Şiddetin türleri olarak, fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, cinsel şiddet ve ekonomik şiddet türleri değerlendirilmektedir. Ancak kadınlar şiddetin her türüne yaşamları boyunca maruz kalmaktadır.

1.2.1. Fiziksel Şiddet

Şiddetin en somut hali olan fiziksel şiddet, şiddet kavramının en açık, görülen ve bilinebilirliği en fazla olan kısmıdır. En küçük anlamıyla bile bakıldığında ölçülebilir olması ve tartışmaya açık olmaması nedeniyle bilinen tek şiddet türüdür. İnsan bedenine zarar veren ve dışardan uygulanan acı veren eylem olarak tanımlanmaktadır. (Ünsal, 1996: 31).

Bedensel güç veya üstünlük durumu, bir şiddet aracı olarak benimsenmiş ve kadını kontrol altında tutmak, denetlemek, küçük düşürmek, aşağılamak veya cezalandırmak için kullanılıyorsa fiziksel şiddetten bahsetmek mümkündür. Bu şiddet biçiminde, fiziksel bir üstünlük oluşturarak, bedene müdahale ederek veya bir materyal kullanarak uygulanmaktadır. Yumruk veya tokat atmak, ısırarak, boğmak, tekmelemek, bıçakla yaralamak, kafasına sandalye fırlatmak fiziksel müdahale içeren şiddet örneklerindedir. Bağırarak, yumrukla

tehdit, korkutucu şekilde bakmak, kapıyı tekmelemek, eşya kırmak, sağlık sorunları olduğunda doktora gitmesine izin vermemek ise sindirmeye yönelik fiziksel üstünlük kullanılarak uygulanan şiddeti göstermektedir (Morçatı, 2021).

Şiddetin birçok türü bulunmasına karşın maalesef en çok kullanılan türü fiziksel şiddettir.

1.2.2. Psikolojik Şiddet

Psikolojik şiddet, alan yazında sosyal, sözel ve duygusal şiddet şeklinde de ayrımlanmaktadır. Bu şiddet türü, fiziksel şiddetin görünür olmasından çok daha öte kişinin içinde bulunduğu ruhsal durumunu kötü etkileyecek şekilde ortaya çıkmaktadır. Psikolojik şiddet; ses yükseltmek, yalan söylemek, diğer insanların içinde aşağılamak, sürekli olarak sözünü kesmek, gururunu incitmek biçiminde gerçekleşmektedir. Fiziksel şiddetin yanında uygulamakla tehdit etmek, düşünce özgürlüğüne müdahale, hareket özgürlüğünü sınırlandırmak, sürekli eleştirilerde bulunmak, küfür etmek, küçük düşürücü isimler takarak aşağılamak gibi uygulamalarla yapılan psikolojik baskılardır (Öztürk, 2017, s:59). Psikolojik şiddetin etkileri diğer şiddet çeşitlerine göre daha uzun sürede ortaya çıkmaktadır. Psikolojik şiddete maruz kalan bireyler korku, endişe ve kaygılı olarak hayatlarını sürdürmektedir (Tekin, 2011, s:34).

Eşler arasında psikolojik şiddet çeşitli şekillerde kendini göstermektedir. Bu şiddet türünün en fazla kendini gösterdiği davranış biçimleri kişiyi ihmal etme, yeterince ilgi göstermeme, belirli bir anlayış çerçevesinde kişiye yaklaşmama ve yeterli sevgiden yoksun bırakmaktır. Bu şiddet türüne aşağılama, küçük görme, ses yükseltme, kişiye kendini yetersiz hissettirme ve beceriksiz olduğunu söyleme, çocuklarına yeterince iyi bakılmadığını söyleme, aşırı derecede kıskançlık, özel hayata saygı göstermeme ve korkutma gibi aşırıya kaçan hareketler de girmektedir.(Vatandaş, 2003:23)

Duygusal şiddeti gösteren davranışların temelinde yatan nedenlerin bazıları sevgi, saygı, şefkat, ilgi, onaylanma ihtiyacı, destek olma gibi duygusal ihtiyaçların karşılanmaması ve değer gösterilmemesi, kadının dinine, ırkına, inancı gibi kültürel grubuna ve geçmiş yaşantısına ait değer gösterdiği inançların küçümsenmesi ve kadını tüm bunlara yok saymaya zorlanması, kadının yakınlarını, arkadaşlarını kısacası tüm aile bireylerini aşağılamak,

görüşmelerine izin vermemek, kadını evden gitmekle tehdit etmek veya onu kovmak, eşyalarına zarar vermek, tehditlerle kadını yıldırmaya çalışmak ve sindirmek, sürekli olarak sevdiklerine zarar vermekle tehdit etmek, başka insanların yanında küçük düşürmek ve aşağılamaktır. (Mor Çatı Yayınları, 1995:87)

Psikolojik şiddet gözle görülür fiziksel bir müdahale olmamasına karşın sözlü tehditler ve kişiyi ihtiyaç duyduğu en temel duygusal ihtiyaçlardan mahrum bırakan bir şiddet türüdür.

1.2.3. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet, mağdur olan kişiyle ilişkisine bakılmaksızın, herhangi bir kişi tarafından ev içi veya dışındaki ortamlarda ya da bunlarla sınırlı kalmadan herhangi bir ortamda, cinsel bir eylem, istenmeyen cinsel yorum için yapılan her türlü müdahale veya bir kimsenin cinselliğini kullanarak ticaret yapmak için yapılan fiiller, baskı kullanma, zarar verme kastıyla tehdit veya fiziksel güç kullanma gibi çok yönlü şekilde ele alınabilmektedir.

Cinsel şiddet çeşitli şekillerde tezahür edebilmektedir. Özellikle tecavüz, cinsel kölelik veya ticaret, cinsel taciz, cinsel istismar veya taciz ve düşüğe zorlama yer almaktadır (Inter-Agency Standing Committee, 2005). Cinsel şiddet, dünya genelinde neredeyse tüm alanlarda çoğunlukla da kadınların tecavüze ya da tecavüz girişimine uğramaları ve kadınları cinsel ilişkiye zorlama biçimindedir. Cinsel şiddet yalnızca fiziksel olarak değil bireyi ruhsal açıdan da derinden sarsan bir etkisi bulunmaktadır (Özvarış, 2016, s:57).

Cinsel şiddet sözlü taciz, cinsel anlamda kadını aşağılayarak konuşmak, kıyaslamak, el ile taciz etmek, kürtaja zorlamak, rızası olmadan cinsel ilişkiye girmek, teşhir etmek ve istemediği halde evlendirmek, enest ilişkiye zorlamak gibi yollarla da ortaya çıkmaktadır.

Görüldüğü gibi cinsel şiddetin birden fazla türü karşımıza çıkmakta ve çeşitli şekillerde uygulanmaktadır. Fakat konunun mahrem olması nedeniyle diğer şiddet çeşitlerine göre daha az dile getirilmektedir. Cinsel şiddet kadınlar dışında erkekler ve çocuklar için de bir tehdit oluşturmaktadır ancak cinsel şiddet kadınlar açısından çok daha fazla risk oluşturmaktadır. Cinsel şiddete maruz kalan kişiler, olay öğrenildikten sonra toplum ve çevrelerinden alacakaları tepkiler sebebiyle çeşitli ruhsal bozukluklar sergileyebilmektedirler. Cinsel şiddete uğrayan kişiler; depresif ruh hali, kimseye güvenememe, anksiyete bozukluğu ve intihara başvurma gibi çeşitli ruhsal bozukluklar yaşayan kişiler haline gelebilmektedir.

1.2.4. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet, genel olarak bireyin maddi gelirinin bir kısmına ya da hepsine el konulması veya kısıtlanması olarak bilinmektedir. Çalışmaya zorlamak veya çalışmasını engellemek, istenmediği bir işte zorla çalıştırmak, elde edilen geliri kullanmasına izin vermemek ekonomik şiddetin tanımlarını kapsamaktadır. Ekonomik şiddete maruz kalanların büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır (Yazıcı ve Şahbaz, 2020, s:133).

Bu şiddet türü maddi olanakları var olmasına rağmen kadına sınırlı para vermek ve sınırlı para vermesine rağmen tasarruflu olmasını beklemek, olmadığında ise kadına uygulanan bir şiddeti kapsamaktadır. Evin giderlerini karşılamayan ve gelirini sadece kendi giderlerine, alkol, kumar, gece hayatı gibi kötü alışkanlıklarına harcayan ve eve yeteri kadar para bırakmayan erkeklerin uyguladığı bu şiddet türü de ekonomik şiddettir. Erkeklerin çok sık yaptığı gibi gelirini eşinden gizlemek veya eksik bildirmek, müşterek olarak alınan mal veya konutu, arabayı sadece kendinin gibi göstermek veya kadına kalan mirası zorla elinden almakta ekonomik şiddet türüdür. (Mor Çatı Yayınları,1995:3)

İktisadi anlamda şiddet içeren bu davranışın en çok görülen şekli kadının ekonomik özgürlük kazanmasını istememek ve çalışmasını engellemektir. Kadının iş hayatındaki kariyerine engel olmak, mobing uygulayarak iş hayatındaki yükselmesinin önüne geçmek bu şiddetin en fazla görülen durumlarıdır. Bu durumun tam tersi olarak erkeğin çalışmak istememesi, kadını çalışmaya zorlaması ve evin ihtiyaçlarını karşılamaması gibi evin tüm ekonomik yükünü kadına yüklediği var olan durumlar arasındadır. Ekonomik şiddetin eşler arasında birlikte karar verilmesi gerekli olan iktisadi durumlarda erkeğin tek başına karar vermesi, kadına fikrini sormaması gibi birçok örneği vardır. (Akın 2013, 30). Ekonomik şiddet, diğer şiddet türleri gibi kadını çaresizliğe sürükleyen şiddet türlerinden biridir.

1.3. Dünyada ve Türkiye’de Kadın Haklarına Yönelik Mücadele

Kadına yönelik şiddet tüm ülkelerde devam eden bir olgu olarak pek çok alanda gündem olarak kalmaya devam etmektedir. 1993 Dünya İnsan Hakları Konferansı ve Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi’yle uluslararası toplum kadına yönelik şiddetin önemli bir halk sağlığı, sosyal politika ve insan hakları sorunu olduğunu kabul etmektedir. Bununla birlikte, kadına yönelik şiddetin boyutunu belgelemek ve politikaya

rehberlik etmek ve ilerlemeyi izlemek için güvenilir karşılaştırmalı veriler üretmenin zorluğu da ortaya çıkmaktadır. Ancak kadın haklarına yönelik mücadelenin yaklaşık bir asırlık resmi boyut kazanmış olduğunu da belirtilmektedir. ABD'nin New York şehrinde tekstil alanında çalışan yüzlerce kadının, 8 Mart 1857'de düşük ücretleri, uzun çalışma saatlerini ve insanlık dışı çalışma şartlarını protesto etmek amacıyla greve başlaması kadın haklarına yönelik mücadelenin belgeli ilk hareketi olması bakımından önemli görülmektedir (CNNTURK, 2021).

25 Kasım 1960' da kadın aktivistler Patria Mirabal, Minerva Mirabal ve Maria Teresa Mirabal kardeşler Dominik'te diktatör Trujilio'nun hedef göstermesi sonucu öldürülmüş bu tarih 1999'da Birleşmiş Milletler tarafından Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü olarak belirlenmiştir. Ancak 1999'a gelene kadar pek çok bildirge ve sözleşme kadınların hak mücadelesi kapsamında kabul edilmiştir. Bunlar; 1967 Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Bildirgesi (DEDAW), 1979 Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi (CEDAW), 1993 Viyana Beyannamesi ve Eylem Programı (VDPA), 1993 Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi (DEVAW), 1994 Belém do Pará Sözleşmesi (Belém do Pará Convention ve 1995 Pekin Eylem Platformu (Beijing Platform for Action)'dir (ÇYDD, 2020).

Birleşmiş Milletler Deklarasyonu'na göre, kadına yönelik şiddet, "kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya ıstıraba yol açan veya bu tür eylemlerin tehditleri, zorlama veya keyfi özgürlük yoksunluğu da dahil olmak üzere, toplumsal veya özel yaşamda meydana gelen herhangi bir toplumsal cinsiyet temelli şiddet eylemini içermektedir" (Birleşmiş Milletler, 1993). Dünya çapında kadınlara yönelik en yaygın şiddet türü "aile içi şiddet" veya kadınlara yakın partnerleri veya eski partnerleri tarafından fiziksel, duygusal ve / veya cinsel taciz olarak belirlenmiştir (Heise ve diğerleri, 1999). Kadına yönelik aile içi şiddet giderek daha fazla kabul gördükçe ve tartışıldıkça, farklı ortamlardaki büyüklüğü ve nedenleri, sonuçları ve ilgili risk faktörleri ile ilgili önemli sorular gündeme getirilmektedir. Benzer şekilde, farklı müdahalelerin etkililiğine ilişkin daha iyi verilere olan ihtiyaç giderek artan bir şekilde kabul görmektedir.

Türkiye'de özellikle 1980'li yıllardan sonra kadına yönelik şiddetle mücadele amacıyla düzenlenen kampanyalar sonucunda kadına yönelik şiddet, kamuoyunun gündemine girmiştir. Bu tür kampanyaların ilk örneği, "Hırsızlığı Durdurun!" 1987 yılında kadın hareketi

tarafından başlatılan kampanyadır. Kampanya ilk olarak İstanbul'da başlamış ve daha sonra Ankara ve diğer illerde tekrarlanmıştır. Kampanyanın en önemli sonuçları sığınma evleri ve kadın dayanışma merkezleri olmuştur.

4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun; Başlangıçta 1998'de yürürlüğe giren ve 2007'de değiştirilen bu belge, aile içi şiddet mağduru kadınların korunması açısından önemli bir kilometre taşı temsil etmektedir. Bu mevzuat, aile içi şiddet mağdurlarını korumak için Aile Mahkemeleri hakimleri tarafından uygulanabilecek tedbirleri öngörmektedir.

Cinsiyet eşitliğinin yasal statüsü, 2001 ve 2004 Anayasa değişiklikleri 10, 41, 66 ve 90. maddeler ile daha da güçlendirilmiştir. Özellikle; Anayasa'nın 10. maddesinde yapılan değişiklik, devletin cinsiyet eşitliğini sağlamadaki sorumluluğuna ilişkin hükümlerin ortaya konulmasını sağlamaktadır. Yeni Türk Medeni Kanunu (2002) ve yeni Türk Ceza Kanunu (2005), kamu kurumları ile kadın sorunları alanında çalışan STK'lar ve Meslek Kuruluşlarının yoğun çabaları ve işbirliği sonucunda hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Yasama reformu sürecinde, söz konusu kanunların toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden kapsamlı bir şekilde gözden geçirilmesine tanık olunmuş ve böylece toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayan ve kadınları şiddetten koruyan düzenlemeler getirilmiştir. En önemli adımlardan biri ise "Gümrük / Namus Cinayetleri ve Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetle Mücadele için Gerekli Tedbirlerin Bu Eylemlerin Sebepleri Araştırılarak Belirlenmesi" konulu Meclis Araştırma Komisyonunun (11.10.2005) kurulması olmuştur.

Komisyon, sorunun boyutu ve çözümlerin geliştirilmesi için gereken faaliyetler hakkında kapsamlı bir rapor hazırladı. Raporun ardından gerekli tedbirleri ve sorumluları belirlemek amacıyla 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi yayınlandı. Genelge ile Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) kadına yönelik şiddet ve gümrük / namus cinayetlerinin önlenmesinde koordinatör kurum olarak belirlemiştir. İçişleri Bakanlığı, 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi'nde tanımlanan görev ve görevlerin etkin ve süratli bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla 11.01.2007 tarihinde tüm valiliklere bir genelge göndermiş ve bu konuda bilgilendirmişlerdir. Adalet Bakanlığı 4320 sayılı Ailenin Korunması Hakkında Kanunun daha etkin uygulanmasını sağlamak amacıyla tüm hakim ve savcılar için 35 sayılı Genelge (01.01.2006) çıkarmıştır.

Adalet Bakanlığı tarafından kadına yönelik şiddet ve 4320 sayılı Ailenin Korunması Hakkında Kanun ile hâkim ve savcılara yönelik hizmet içi eğitim programları uygulanmıştır. Sağlık Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı nezdinde de konuya yönelik çalışmalar ele alınmıştır.

Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddetin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar son yıllarda büyük bir ivme kazanmış ve 2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi ile kadına yönelik şiddetle mücadele resmi bir devlet politikası haline gelmiştir. Bu Genelge kapsamında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü koordinasyonunda tüm paydaşların katılımı ve işbirliği ile eylem planları hazırlanmıştır. Eylem Planı hazırlık sürecinde gerçekleştirilen toplantı ve çalıştaylar, mevzuat ve literatür incelemeleri, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversite temsilcileri ve kadın sivil toplum kuruluşları gibi birçok farklı paydaş bir araya gelerek Eylem Planının amaçları, öncelikleri ve ilgili faaliyetleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Son birkaç yılda ise özellikle Avrupa Birliği'ne uyum çerçevesinde bazı adımlar atılmış; kadına yönelik şiddeti engellemek ve kadınların güvenliğini sağlamak için ayrıca hızlı yardım almaları amacıyla 2018 yılında “Kadın Destek Uygulaması (KADES)” kadınların hizmetine sunulmuştur. Kadınların istihdamı noktasında da İş Kanununda düzenlemelere gidilmiştir.

1.4. İstanbul Sözleşmesine Genel Bir Bakış: Amacı, Kapsamı Ve Tanımlar

Diğer adı “Kadına Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Sözleşme” olan İstanbul Sözleşmesi, 11 Mayıs 2011 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından İstanbul’da imzaya açılan, uluslararası hukuk alanında aile içi ve kadına karşı şiddet konularında yaptırıma haiz ilk sözleşme niteliğini taşımaktadır. Sözleşmenin İstanbul’da imzaya açılması sebebiyle İstanbul Sözleşmesi olarak bilinmektedir. Kadına karşı yöneltilen şiddetin insan hakları ihlal ettiğinin ilk defa vurgulandığı bağlayıcılığı bulunan bu sözleşme, bağımsız bir denetim mekanizmasının kurulmasına yönelik de bir düzenleme barındırır.

İstanbul Sözleşmesi’nde, şiddetin kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin bir sonucudur. İstanbul Sözleşmesi, hem Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi’nin(CEDAW) güçlenmesine hem de bu sözleşmede düzenlenen eşitliğin sağlanmasına ve ayrımcılığın kaldırılmasına olgularına destek oluşturacak niteliğe sahiptir.

Türkiye, imzaya açılma töreninde İstanbul Sözleşmesi'ni imzalayan 13 ülkenin içinde imzalayan ve onaylayan ilk ülkedir. Sözleşme'nin 75. Madde, 2. fıkrası hükmü gereğince, bu sözleşme minimum sekizi Avrupa Konseyi üyesi olmak şartıyla on devlet tarafından onaylanmasını takip eden üç aylık süre sonundaki ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir. 29 Aralık 2011 tarihine kadar Sözleşme'yi 18 ülke imzalamış bulunmaktadır. Fakat Türkiye dışında henüz onaylayan bulunmamaktadır (Moroğlu, 2012, s:366).

İstanbul Sözleşmesinin orijinaline bakıldığında, aile olmamakla birlikte, beraber yaşayan eşcinsel bireyler de bu sözleşmenin kapsamında değerlendirilebilir. Aile içi şeklinde tercüme edildiğinde ise sadece resmi nitelikteki aile kavramı içerisinde kalan bireyler Sözleşme kapsamında değerlendirilebilecektir. İstanbul Sözleşmesi'nin 3. Maddesinde tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. TBMM tarafından yapılmış çeviride belirli kavramlar şu şekilde tercüme edilmiştir: “Aile içi şiddet” tanımı, “aile içerisinde yahut hanede bulunan veya mağdurun faille aynı evi paylaşıp paylaşmamasına bakılmaksızın eski yahut şimdiki eşler veya partnerler arasında meydana gelmiş her türlü fiziksel, psikolojik, cinsel veya ekonomik şiddet eylemi anlamına gelir” şeklinde tanımlanmıştır.

Mağdur tanımı, sözleşmenin isminde bulunandan daha da geniş bir şekilde tanımlanmıştır. Özellikle kullanılmış olan “partner” ifadesiyle, evlilik birliğine dayanmasa dahi, aynı evi paylaşan yahut daha önce paylaşmış olan kişilerin de mağdur ya da fail olarak kabul edilebileceği söylenebilir. Ayrıca kadına yönelik şiddet, “kadına yönelik ayrımcılığın ve insan hakları ihlalinin bir biçimi olarak ister kamusal alanda isterse de özel alanda meydana gelsin, kadına fiziksel, psikolojik, cinsel yahut ekonomik zarar veya ıstırap veren/verebilecek olan, toplumsal cinsiyete dayanan her türlü fiil ve bu fiiller ile zorlama, tehdit etme veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma” şeklinde tanımlanmıştır. Söz konusu tanımdan hariç sözleşme, “kadına yönelik cinsiyete dayalı şiddet” tanımını şu şekilde yapmıştır; “kadına kadınlığından dolayı uygulanan yahut kadını orantısız şekilde etkileyen şiddet”. İlk tanımın ikinci tanımdan farkı şiddetin, kadınlıktan dolayı olmasa da, orantısız bir şekilde kadının etkilendiği durumların da sözleşme kapsamına alındığının görülmesidir (Kırbaş ve Canikoğlu, 2015, s:366).

İstanbul Sözleşmesi'nin amaçları genel manada Önleme (Prevention), Koruma (Protection), Kovuşturma (Prosecution) ve Politika (Policy) ilkelerine dayanmaktadır. Sözleşme'nin 1. maddesinde amaçlar belirtilmiştir. Bu maddeye göre İstanbul

Sözleşmesi'nin en temel amacı, kadının şiddetin her türlüünden korunması, kadına yönelik ve aile içindeki şiddetin önlenmesi, kovuşturulması ve ortadan kaldırılmasıdır. Şiddete uğramış aile üyelerinin-bunlar çoğunlukla kadınlar ve çocuklardır- korunması ve sözleşmeye taraf devletlerin mağdur olmuş bireylere karşı yardım amaçlı politikalar geliştirmesi de amaçlar arasında bulunmaktadır. Ayrıca şiddeti önlemek amacıyla uluslararası işbirliğinin yaygınlaştırılması da Sözleşme'nin amaçları arasındadır. Sözleşme'nin diğer amaçları, kadına karşı ayrımcılığın her türlüünün ortadan kaldırılması, kadını güçlendirmek de dahil olmak üzere kadın ile erkek arasında maddi (fiili) eşitliğin sağlanması; tüm kadına yönelik ve ev içi şiddet mağdurlarının korunabilmesi ve bu kişilere yardım edilebilmesi amacıyla kapsamlı politika ve önlemler geliştirilmesi; kadına karşı ve ev içi şiddetin ortadan kaldırılması için bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi amacıyla kuruluş ve kolluk kuvveti birimlerinin efektif bir şekilde işbirliği içinde çalışmalarına yardım ve destek sağlamaktır(Özkan, 2017).

İstanbul Sözleşmesi, medeni hali önemsensemeksizin bütün kadınlara yönelik şiddetin önlenmesini kapsamaktadır. Mağdurların haklarını korumak amacıyla tedbirlerin alınmasında cinsel yönelim ve cinsel kimlik de dâhil olmak üzere ayrımcılığın her türlüünün önlenmesini öngörmektedir. Sözleşmesi'nin 3. maddesinin de belirtildiği üzere sözleşme “kadına yönelik şiddet” ve “ev içi şiddet” mağdurlarını kapsar.“Mağdur” terimi, 3. maddenin a ve b bentlerinde tanımlanmış olan, “kadına yönelik şiddet” ve “ev içi şiddete” maruz bırakılan herhangi biri anlamına gelir (md. 3/e).Kız çocukları da dâhil olmak üzere sadece kadınlar, kadına yönelik şiddet mağduru olabilirken, erkekler ve oğlan çocukları da ev içi şiddet mağduru olabilmektedir. Yani sözleşme, yaşı önemsensemeksizin (yetişkin, çocuk, yaşlı, genç) ev içi şiddete maruz kalmış kadın ve erkek herkesi kapsar. Ev dışında ise şiddet mağduru kadınları kapsamaktadır. Sözleşme, ev içi şiddeti de kapsayacak biçimde kadını orantısız şekilde etkileyen, kadına karşı uygulanan her türlü şiddeti kapsar (md. 2/1). Sözleşme hükümlerini uygularken taraf devletler, toplumsal cinsiyete dayanan şiddetin kadın mağdurlarına özellikle önem göstereceklerdir (md. 2/2).Kadın terimi, 18 yaşından küçük kızları da kapsayacaktır (md. 3/f) (Moroğlu, 2012).

1.5. İstanbul Sözleşmesi'nde Maddi Hukuk

İstanbul Sözleşmesi'nde bulunan “Taraf devletler cinsel şiddet mağdurlarına yönelik tıbbi ve adli muayene, travma desteği ve danışmanlık sağlamak üzere, yeterli sayıda, uygun

ve kolay erişilebilir tecavüz kriz veya cinsel şiddet yönlendirme merkezlerinin kurulması için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır” ve “Taraflar temel insan haklarına uygun bir biçimde ve toplumsal cinsiyet temelli bir şiddet eylemi anlayışıyla, Sözleşme uyarınca belirlenen suçların etkili bir biçimde soruşturulup kovuşturulmasını temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.” ibareleri ile 48. Madde:

“Taraflar bu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddet olayıyla ilgili olarak, arabuluculuk ve uzlaştırma da dahil olmak üzere, zorunlu anlaşmazlık giderme alternatif süreçlerini yasaklamak üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır. Taraflar bir para cezasının ödenmesinin emredilmesi halinde, failin mağdura karşı finansal yükümlülüklerini yerine getirebilme yeteneğinin gereken biçimde hesaba katılmasının temin edilmesi için gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır”

gibi ibareler ile maddi hukuk anlamında taraf devletlere bir takım yükümlülükler yüklemiştir. Söz konusu bu yükümlülüklerin uygulanıp uygulanmadığını görmek ve sözleşme hükümlerinin efektif bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla sözleşmede ayrı ve özel bir izleme mekanizması kurulmuştur fakat bireysel şikâyet hakkı ise tanınmamıştır. Diğer yandan sözleşme taraf devletlere, mağdurlar açısından başvurulabilir bölgesel, ulusal veya uluslararası bireysel yahut toplu şikâyet mekanizmaları ile ilintili bilgiye ve bu mekanizmalara ulaşma imkânlarına sahip olmalarını sağlama ve şikâyet hakkını kullanan mağdurlara duyarlı ve bilgiye dayalı desteğin sağlanması açısından yükümlülük getirmektedir (md. 21). Bu yükümlülüklerin denetlenmesi amacıyla Mücadelede Uzmanlar Grubu (GREVIO) adı ile Avrupa Konseyi nezdinde bir denetim mekanizması oluşturulmuştur. Avrupa devletlerinden insan hakları, kadın hakları ve kadına yönelik şiddetle mücadele gibi konularda uzman on/on beş kişiden müteşekkil bu grup, sözleşmenin yürürlüğe girmesinin akabinde taraf devletler ile alakalı düzenli bir biçimde denetim raporları hazırlayacak; hazırlanmış olan bu raporlarda taraf devletlere kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet ile mücadele konularında önerilerde bulunacak; bu önerilerin yerine getirilip getirilmediğini takip edecek; raporlar ile Avrupa'nın genelinde kadın ve erkek eşitliği ile kadına yönelik şiddet ile mücadele kapsamında ortak normlar oluşturulmasına ve taraf devletlerin bu alanlarda ilerleme sağlamasına ortam oluşturulacaktır. Türk hukuk sistemi açısından bakıldığında Anayasa md. 90/5 uyarınca İstanbul Sözleşmesi kanun hükmündedir. Dolayısıyla İstanbul Sözleşmesinin Anayasaya aykırılığı iddiası ile Anayasa Mahkemesi'ne

başvurulamaz. Kanunlar ile İstanbul Sözleşmesi'nin aynı konu hakkında farklı hükümler içermesi sebebiyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda, İstanbul Sözleşmesi'nin hükümleri esas alınır. Anayasa md.11. uyarınca, İstanbul Sözleşmesi'nin hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idari makamlar ile diğer kuruluş ve kişileri de bağlayan temel hukuk kurallarıdır (Özkan, 2017).

1.5.1.İstanbul Sözleşmesi'nde Soruşturma, Kovuşturma, Usul Hukuku ve Koruyucu Önlemler ve Uluslararası İş Birliği

İstanbul Sözleşmesi'nin kadına yönelik şiddeti önleme veya ortadan kaldırmaya yönelik mücadele ile sıkı bir bağı mevcuttur. Bu nedenle kendisinden önce hazırlanmış bulunan özellikle eşitlik hakkı, yaşama hakkı kanun önünde eşitlik, sağlık hakkı, çalışma hakkı, eğitim hakkı ve cinsiyete dayalı ayrımcılık yasağı gibi düzenlemeleri barındıran temel insan hakları belgeleri ile cinsel şiddetin önlenmesine ve cezalandırılmasına dair kılavuz hükümler barındıran uluslararası sözleşmeleri esas almış ve bunları daha da geliştiren standartlar getirmiştir. Sözleşme son haliyle önleme, kovuşturma, koruma ve destekleme ile ilgili yapılması gerekenleri ayrıntılı bir biçimde içermektedir. Sözleşme kadına karşı şiddetin bütün biçimlerini ve ayrımcılığı önlemeyi, şiddete uğramışlara yardım etmek ve korumak için kapsayıcı politikalar oluşturulmasını, uluslararası mecrada kadına karşı şiddet ve ev içi şiddetin önlenmesi amacıyla işbirliği yapılmasını, maddi eşitliğin sağlanmasını, şiddetin bu türleriyle ilgili çalışanları desteklemeyi ve sözleşmenin uygulanması amacıyla da izleme mekanizması kurmayı amaçlamaktadır.

Sözleşmeye taraf devletlere; şiddetin önlenmesi için gereken özeni göstermek, şiddetle mücadele için finansal kaynak tahsis etmek, sığınma evlerinin sayısı ve niteliğini artırmak, toplumsal cinsiyete duyarlı, koordine, bütünsel politikalar oluşturmak ve geliştirmek, bu konuda veri toplamak ve analiz yapmak, farkında lığı arttırmak, şiddet mağdurlarına güvenli bir yaşam kurmaları için gereken destekleri vermek, toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimleri vermek, önleyici müdahale ve tedavi programları oluşturmak, uzman destek hizmetleri vermek, telefon ile yardım ve destek hattı kurmak, cinsel şiddet mağdurlarına yönelik travma danışmanlık/destek merkezleri ve tecavüz kriz merkezleri kurmak, hukuk alanında gerekli düzenlemeleri yapmak, tazminat olanakları sunmak, mağdurların cinsiyete dayalı sığınma hakkını güvence altına almak, kadına karşı şiddet ve ev içi şiddete karşı uzman bir grup

kurmak gibi birçok yükümlülük getirmiştir. Fakat sözleşme, taraf devletler yüklenen bu olumlu yükümlülüklerle uygun davranmadığı yahut ihlal ettiği takdirde, yaptırım olarak herhangi bir düzenleme getirmemiştir (Canikoğlu, 2015).

Sözleşme, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddete karşı GREVIO'nun (eylem uzman grubu) oluşturulacağını ve bu grubun sözleşmenin uygulanmasını izleyeceğini söylemektedir. GREVIO adındaki uzmanlar grubunun, İstanbul Sözleşmesi'nin taraf devletler tarafından uygulanmasını izleyecek olması, sözleşmenin bağlayıcılığı ve yaptırım gücünü artıracaktır. Sözleşme 68. Maddesinin 12.fikrasında Taraflar Komitesi,GREVIO'nun raporu ve varmış olduğu sonuçları temel alınarak ilgili tarafa hitaben şu tavsiyeleri benimseyebilir demiştir;

- GREVIO'nun vardığı sonuçların uygulanması için alınması gereken tedbirlere ilişkin tavsiyeler; gerekirse bunların uygulaması hakkındaki bilgilerin sunulması için bir tarih belirlenebilir;
- Bu Sözleşmenin layıkıyla uygulanabilmesi için söz konusu Taraf ile işbirliğini geliştirmeyi amaçlayan tavsiyeler.

Bu durumda taraf devletler açısından sözleşmeyi imzaladıktan sonra sözleşmeye uyulup uyulmaması, onların uluslararası arenada saygınlıkları açısından önemli olmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf ülkelerin, sözleşme hükümlerine aykırı davrandıklarında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından mahkum edilip tazminata karar verildiği gibi, İstanbul Sözleşmesi için de bir yaptırım mekanizması getirilmiş olsaydı, uygulamada beklenen faydanın artması da sağlanabilirdi (Moroğlu, 2012).

1.6. İstanbul Sözleşmesinde Taraf Devletin Yükümlülükleri

Sözleşme, taraf devletleri hem kamu hukuku hem de özel hukuk gerçek ve tüzel kişilerini kadına karşı şiddet eylemlerinden sorumlu tutar.

“Taraflar kadınlara karşı herhangi bir şiddet eylemine girişmekten imtina edecek ve devlet yetkililerinin, görevlilerinin, organlarının, kurumlarının ve Devlet adına hareket eden diğer aktörlerin bu yükümlülüğe uygun bir biçimde hareket etmelerini temin edeceklerdir.”(md.5).

Sözleşmeye taraf devletler, devletin dışındaki aktörler tarafından gerçekleştirilen ve sözleşme kapsamında bulunan şiddet eylemlerinin önlenmesi, kovuşturulması, cezalandırılması ve tazminini sağlamak amacıyla gerekli hukuki ve diğer tüm önlemleri alacaklardır. Sözleşmenin genelinde, taraf devletler tarafından sözleşmede belirtilen korumanın (cinsel yönelim/tercih, toplumsal cinsiyet ve kimliği) hiçbir ayrıma yer verilmeksizin tüm gruplara sağlanmasının gerekliliği vurgulandığından, ev içi ve diğer şiddet mağduru LGBT bireylerin de sözleşme kapsamında korunmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır (Balcı, 2020).

1.6.1. Ayrımcılık Yapmama

İstanbul Sözleşmesi, göçmen, mülteci veya başka statülere sahip olunması durumlarında hiçbir şekilde ayrımcılık yapmamayı düzenlemiştir. İstanbul Sözleşmesi'nin 4. Maddesi taraf devletlere, bireyler arasında cinsiyetin yanında başka konularda da ayırım yapılmaması yükümlülüğünü yüklemiştir. Örnek vermek gerekirse; kadınlar arasında, konukevine ulaşma süreci veya konukevinde sunulan hizmetler açısından yaş, ırk, renk, dil, sağlık durumu yahut siyasi görüş gibi sebeplerden ötürü ayırım yapılmasını önlemek taraf devletlerin görevidir. Kadına yönelik şiddet ve cinsiyet odaklı ayrımcılık durumlarında devletlerin yükümlülüklerini ve temel standartları sözleşmede belirlenmektedir.

Mağdurların güvenliğinin sağlanması, sadece psikolojik ve fiziksel sağlıklarını yeniden oluşturmak için değil aynı zamanda yaşamlarının da yeniden inşa edilebilmesi için kapsamlı bir çerçevenin oluşturulması gerekmektedir. Söz konusu çerçeve insan hakları odaklı bir yaklaşıma dayanmalıdır. Kadına karşı şiddet, (aile içi şiddet de dahil olmak üzere) hala insan haklarının cinsiyet odaklı ihlallerinin en ciddi biçimlerinden birisidir. Dünya tarafından bilinse de göz ardı edilen ve çok sayıda aileyi etkilemiş ve hala da etkileyen bir olgudur. Gerçek manada kadın ve erkek arasındaki eşitliğin daha da geniş kapsamlı olarak sağlanması ve kadına karşı şiddetin “kökünün kazınması” için aslında bir tür ayrımcılık şekli olan kadına karşı şiddetin daha da fazla bilinmesi gerekmektedir. Bu manada İstanbul Sözleşmesi, Avrupa'da kadına karşı şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi, mağdurların korunması ve failerin cezalandırılması amacıyla yasal yönde bağlayıcı standartları ilk kez belirlemiş ve kadınların insan haklarının korunması noktasındaki önemli bir boşluğu

doldurarak, aile içi şiddete maruz kalmış bütün mağdurlara yönelik korumanın genişletilmesi için taraf devletleri teşvik etmiştir (Bayraktar, 2018).

1.6.2. Devlet Kurumları İle Beraber Şiddetin Aktörü Olmama Ve Gerektiğinde Zararı Tazmin Ederek Kurumları Denetleme

İstanbul Sözleşmesi'nin 5. maddesi “Devletin yükümlülükleri ve titizlikle yapması gereken inceleme ve araştırmalar” başlığı altında iki fıkra bulunmaktadır. Bu fıkralardan ilki;

“Taraflar kadınlara karşı herhangi bir şiddet eylemine girişmekten imtina edecek ve devlet yetkililerinin, görevlilerinin, organlarının, kurumlarının ve Devlet adına hareket eden diğer aktörlerin bu yükümlülüğe uygun bir biçimde hareket etmelerini temin edeceklerdir.” şeklindedir.

Bu maddeye binaen taraf devletler toplumu sadece şiddet hususunda yönlendirmekle kalmayacak, kendileri de devlet eli ile kadınlara yönelik herhangi bir şiddet olgusuna girişmeyeceklerdir. Bunun yanında kendi kurumlarının -devlet yetkililerinin, organlarının, görevlilerinin ve devlet namına hareket eden diğer aktörlerin- da bu yükümlülüğe uymasını sağlayacaklardır. Bu bağlamda bir örnek Türkiye’de yaşanmıştır. Türkiye’deki feminist örgütlerin ve diğer kadın örgütlerinin 1980’li yıllardan beridir sergilemiş olduğu çalışmalar, kadının insan haklarının güçlenmesine ve kadın-erkek eşitliğinin mümkün kılınabilmesi amacıyla devletin bu mecrada kurumsallaşmasına katkı sağlamıştır. İkinci fıkrada ise

“Taraflar, devlet dışı aktörlerce gerçekleştirilen ve bu Sözleşmenin kapsamı dahilindeki şiddet eylemlerinin önlenmesi, soruşturulması, cezalandırılması, ve bu eylemler nedeniyle tazminat verilmesi konusunda azami dikkat ve özenin sarf edilmesi için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır.” denmektedir.

Burada sözleşme kapsamında bulunan şiddet fiillerinin önlenmesi, araştırılması ve cezalandırılması yükümlülükleri altında bulunan resmi yetkililerin sahip olduğu sorumluluk bir kez daha tekrarlanmıştır. Bu yükümlülükler yerine getirilmediği takdirde, hukuki sorumluluk doğabilir ve medeni hukukun da bu eksikliklere karşı tazminat yolları düzenlemesi gerekir. Bu tazminat yolları arasında ihmal veya ağır ihmal neticesinde uğranılmış olan zararlara karşı hukuk yolu ile tazminat talebi de bulunmaktadır. Resmi makamların bu husustaki sorumluluğunun sınırları taraf devletlerin kendi iç hukuklarıyla

belirlenir. Ayrıca taraf devletler hangi ihmalkâr davranışlar açısından hukuki işlem gerekeceğine bizzat kendileri karar verir. Taraf devletler, mağdurların bu sözleşmede belirlenmiş herhangi bir suç sebebiyle faillerden tazminat talep etme haklarını sağlamak için gereken hukuki veya diğer tüm önlemleri alacaklardır (md. 30/1). Hasar, fail, sigorta şirketi veya finansmanı devlet tarafından sağlanan sağlık veya sosyal sigorta hükümlerince karşılanamaz ise ciddi manada bedensel zarara uğrayan veya sağlığı ciddi şekilde bozulan kişilere, devlet yeterli miktarda tazminat sağlayacaktır. Bu husus, mağdurun emniyeti açısından gereken dikkatin sarf edilmesi şartıyla Taraf devletin, bahsi geçen tazminattan, fail tarafından verilmiş bulunan tazminatın düşülmesinin talep edilebilmesi ihtimalini saf dışı bırakmaz (md. 30/2). Bu kapsamda alınacak olan tedbirler, tazminatın makul bir süre içerisinde ödenmesini teminat altına alacaktır (md. 30/3). Devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilen eylemlerde de taraf devletlerin önleme, soruşturma, cezalandırma ve tazminat hususlarında aktif bir rolü vardır (Bakırcı, 2015).

1.6.3. Toplumsal Cinsiyetle İlgili Hassasiyet Gerektiren Politikalar Düzenleme

İstanbul Sözleşmesi'nin 3. maddesinde "toplumsal cinsiyet" kavramının tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre: "Herhangi bir toplumun, kadınlar ve erkekler için uygun olduğunu düşündüğü sosyal anlamda oluşturulmuş roller, davranışlar, faaliyetler ve özellikler" toplumsal cinsiyet" olarak tanımlanmıştır. Ayrıca "kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet" kavramı da "bir kadına karşı, kadın olduğu için yöneltilen veya kadınları orantısız bir biçimde etkileyen şiddet" şeklinde bir tanım da mevcuttur.

"Toplumsal cinsiyet konusunda hassasiyet gerektiren politikalar" başlıklı 6. madde uyarınca, "Taraflar bu Sözleşmenin uygulanmasına ve sözleşme hükümlerinin etkilerinin değerlendirilmesine bir toplumsal cinsiyet bakışı katacak ve kadınlarla erkekler arasında eşitliğe ve kadınların güçlendirilmesine ilişkin politikalarını yaygınlaştıracak ve etkili bir biçimde uygulayacaklardır". "Taraflar bu bölüm uyarınca alınan tedbirlerin kadınlara karşı şiddetin ve aile içi şiddetin toplumsal cinsiyet boyutlu bir anlayışa dayalı olmasını ve mağdurun insan haklarına ve emniyetine odaklanmasını temin edeceklerdir"(md. 18/3).

Taraf devletler mağdurun korunması ve mağdura destek sağlanmasına yönelik alınan tedbirlerin kadına karşı şiddet ve ev içi şiddetin toplumsal cinsiyet anlayışına dayalı olacağını ve mağdurun insan hakları ve güvenliğine odaklı olacağını temin edeceklerdir.

Madde 49/2 uyarınca “Taraflar temel insan haklarına uygun bir biçimde ve toplumsal cinsiyet temelli bir şiddet eylemi anlayışıyla, Sözleşme uyarınca belirlenen suçların etkili bir biçimde soruşturulup kovuşturulmasını temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.”Madde 60/2 uyarınca;

“Taraflar, Sözleşme’de tanımlanan tüm gerekçelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde yorumlanmasını ve bu gerekçelerden herhangi biri veya bir kaçını nedeniyle zulüm görme tehlikesi söz konusuysa, başvuru sahiplerine, yürürlükteki ilgili hukuki vasıtalarla göre mülteci statüsününün tanınmasını temin edeceklerdir.” Madde 60/3 uyarınca, “Taraflar iltica başvurusu yapanlar için toplumsal cinsiyete duyarlı ülkeye kabul usullerinin ve destek hizmetlerinin yanı sıra, toplumsal cinsiyet yönergelerini ve mülteci statüsününün belirlenmesi ve uluslararası koruma için başvuruyu da kapsayan, toplumsal cinsiyete duyarlı sığınma usullerini oluşturmak için gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.”

Her ne kadar sözleşmede bulunan madde ve fıkralarda bir takım yükümlülükler yüklenmiş olsa da uzun vadede şiddetin önlenmesi amacıyla ilk ve orta öğretim müfredatlarına toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında bilgilendirme yapılan bir dersin konulması çok büyük önem arz etmektedir. Bu dersin içeriği belirlenmeli ve yaşama geçirilmelidir. Kadına karşı ve aile içi şiddetin “kökünün kazınması için ilgili kurum ve kuruluşların koordineli bir şekilde işbirliğiyle gerçekleştirilecek uzun soluklu bir mücadeleye ihtiyaç vardır. Sadece hukuk alanında getirilen tedbirler ile şiddeti tam manasıyla önlemek mümkün gözükmemektedir. Kurumlar arası koordinasyonun sağlanması ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik eğitimler ile şiddet ile mücadele açısından olumlu adımların atılması mümkün hale gelecektir (Moroğlu, 2012).

1.6.4. Kapsamlı Ve Koordineli Politikalar Üretme ve Finansal Kaynak Bulma

Şiddete uğrayan kadınların güvenliklerinin sağlanması, psikolojik ve fiziksel sağlıklarının iyileşmesi, yaşamlarının yeniden kurulmasının sağlanabilmesi için, kapsamlı politikalara gerek duyulmaktadır. Madde 7/1 uyarınca;

“Taraflar bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddetin önlenmesi ve bu tür şiddet eylemleriyle mücadele edilmesine yönelik ilgili tüm tedbirleri içeren devlet çapında etkili, kapsamlı ve birbiriyle koordineli politikaların benimsenip uygulanmasını mümkün kılacak, gerekli yasal ve diğer tedbirleri alacak ve kadına karşı şiddete karşı bütüncül bir mukabelede bulunulmasını temin edeceklerdir.”

Taraf devletler, bahse konu politikalar ile mağdurun sahip olduğu hakların tüm tedbirlerin odak noktası haline getirilmesini ve bu politikaların ilgili tüm kurum, kuruluş ve örgütler arasında etkili ve koordineli bir işbirliğine dayalı olarak uygulanmasını sağlamalıdır. Yedinci madde uyarınca alınacak olan tüm önlemler, gerektiğinde, devlet kurumları, yerel, bölgesel ve ulusal yönetimler ile makamları, ulusal/uluslararası insan hakları ve sivil toplum kuruluşları gibi ilgili aktörleri de kapsamalıdır (Bakırcı, 2015).

Mağdurlar, maddi durumları, sağlıkları, güvenlikleri, ve çocuklarının esenliği gibi konularda, çok sayıda ve birbirleriyle bağlantılı sorunlarla karşılaşmaktadır. Madde 8 uyarınca “Taraflar, devlet dışı aktörler ve sivil toplum tarafından gerçekleştirilenler de dahil olmak üzere, bu Sözleşmenin kapsadığı her türlü şiddet eylemini önlemeye ve bunlarla mücadeleye yönelik bütüncül politikaların, tedbirlerin ve programların yeterli bir biçimde uygulanması için uygun finansal kaynakları ve insan kaynaklarını tahsis edeceklerdir. ”Bu madde, kamu kurumları ile ilgili hükümet dışı kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından faaliyette bulunulan her iki koldaki etkinliklere yeterli insani ve finansal kaynak sağlama saikini gütmektedir. Metni hazırlayıcıları, taraf devletlerin birbirlerinden farklı ekonomik koşullara sahip olmasını göz önüne alarak, yükümlülük kapsamını “yeterli miktarda kaynak tahsisi” ile sınırlandırmışlardır. Diğer bir deyişle tahsis edilen kaynaklar, amaç veya uygulanacak önlemler açısından yeterli olmalıdır.

İstanbul Sözleşmesi'nin kapsamında bulunan bazı şiddet formları, uluslararası boyutlara sahip olabilir. Örneğin ev içi şiddet veya zorla evlendirme gibi durumlara maruz kalan bireylerin, kadın sünneti tehdidi altında bulunan kadınların ve kız çocuklarının, tıbbi ve

maddi yardıma yahut konsolosluk korumasına ihtiyaçları olabilir. Sözleşme taraf devletlerden bu korumanın ve gerekiyorsa diğer yardımların sağlanması yükümlülüğünü yüklemektedir. (md.18/5) Şiddet barındıran suç mağdurlarına, tutuklama veya gözaltı durumlarında yardım etmek, güç durumda bulunan insanların kurtarılması ve ülkelerine gönderilmeleri, yeni kimlik belgesi çıkartılması ve diğer tüm işlemler bu kapsamda yer almaktadır (Bakırcı, 2015).

1.6.5. STK'lar Ve Sivil Toplumla Ortak Çalışma Yürüterek Onları Teşvik Etme ve Koordinasyon Oluşturma

İstanbul Sözleşmesi'nin 9.maddesinde;

“Taraflar kadınlara karşı şiddet uygulanmasıyla mücadelede aktif bir rol oynayan sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarını her düzeyde takdir ve teşvik edecek ve destekleyecek ve bu kuruluşlarla etkili bir işbirliği gerçekleştirecektir.” denmektedir.

Ayrıca sözleşmede, şiddet ile mücadele kapsamında ilgili tüm kurum ve kuruluşların etkili ve koordineli bir şekilde işbirliği yapması, tedbirlerin uygulanması eylemlerine sivil toplum kuruluşlarının da dahil edilmesi, insan kaynaklarının ve mali kaynakların yeterli miktarda tahsis edilmesi de hükme bağlanmış bulunmaktadır (Moroğlu, 2012).

İstanbul Sözleşmesi'nin 10. Maddesi “Koordinasyon Kurumu Oluşturma” başlığı altında düzenlenmiştir. Bu maddeye göre:

“Taraflar bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddeti önleme ve bunlarla mücadeleye yönelik politika ve tedbirlerin koordinasyonu, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirmesinden sorumlu bir veya birden fazla kurumu belirleyecek veya kuracaktır. Bu kurumlar Madde 11'de belirtildiği gibi verilerin toplanmasını koordine edecek, verileri analiz edecek ve sonuçlarının dağıtımını sağlayacaktır.” (md. 10/1).

Taraf devletler bu fıkra uyarınca belirlenmiş yahut oluşturulmuş bulunan kurumları Bölüm 8 uyarınca alınan tedbirlerin içerikleri hakkında bilgilendireceklerdir. Taraflar bu fıkra uyarınca belirlenmiş veya oluşturulmuş kurumların, diğer taraflar nezdinde bulunan muadil kuruluşlar ile doğrudan iletişim ve ilişkiler kurma yeteneklerine sahip olmalarını sağlayıp geliştireceklerdir(Bakırcı, 2015).

1.6.6. Veri Toplama Ve Araştırma

İstanbul Sözleşmesi'nin 7. ve devamı maddelerinde taraf devletlerin kadına karşı şiddet ile ilgili eşgüdümlü ve kapsamlı politikalar benimsenmesini, bu politikaların uygulanması amacıyla ayrılmış bulunan mali kaynaklar ile ilk başta kadın kuruluşları olmak üzere sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinin desteklenmesini, bu kuruluşlarla efektif ve koordineli bir işbirliğinin sağlanması ve veri toplama konularıyla ilgili uygulamada bulunulmasının temin edilmesini düzenlenmiştir. Sözleşme, kadına karşı ve ev içi şiddet ile mücadele etmenin yanında kadın ve erkek eşitliğinin gerçekleştirilmesini de amaçlamaktadır. Medeni durumları önemsenmeksizin tüm kadınların şiddetten korunmasını amaçlayan sözleşme, şiddet mağdurlarının haklarını koruma amacıyla tedbirler alırken cinsel yönelim ve cinsel kimlik de dahil olmak üzere ayrımcılık yapılmamasını hedeflemektedir.

Sözleşmeye taraf devletler, ilk başta kadına karşı her türlü şiddeti önlemek ve şiddetle mücadele etmek amacıyla devlet çapında kapsayıcı, etkili ve birbirileri ile uyumlu politikaların uygulanması ve benimsenmesi olmak üzere belirli birtakım sorumluluklar yüklemiştir. Sözleşme bütüncül politikaların uygulanmasının kolaylaştırılması için veri toplamayı ve bu verilerin araştırılmasını desteklemeyi amaçlamaktadır. İstanbul Sözleşmesi'ne uygun biçimde fail ve mağdur hakkında toplana veriler yaş, cinsiyet, şiddet tipi ve yaygınlığı ile mağdur ve fail arasındaki ilişki, coğrafi konum ve engellilik gibi bilgiler odaklı ayrıştırılmalı, olayların temel sebeplerini ve etkilerini kapsamalı ve alınmış önlemleri ve önlemlerin verimine ilişkin bilgileri de içermelidir. Taraf devletler, kadına karşı şiddet ile mücadelede veri toplama ve bu verilerin şiddetle mücadelede bir araç olarak kullanılması yükümlülüğü çerçevesinde veri toplamaya yönelik bütüncül bir yaklaşım oluşturarak araştırmalar yürütmelidir. Polis verileri de dahil olmak üzere toplanmış bulunan tüm verilerin, başvuran kadınların güvenliği ve gizliliği gözetilmek suretiyle kamuya açık olması sağlanmalıdır (Bayraktar, 2018).

1.6.7. Önleme-Engelleme Yükümlülüğü

Sözleşme 12. maddede bir takım yükümlülükleri öngörmektedir. İlki “Taraflar kadınların daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesine veya kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak klişeleşmiş rollerine dayalı ön yargıların, törelerin, geleneklerin ve diğer uygulamaların kökünün kazınması amacıyla kadınların ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarının

değiştirilmesine yardımcı olacak tedbirleri alacaklardır. Bu bölüm uyarınca alınan tüm önlemlerle, belirli şartlar nedeniyle şiddete açık hale gelmiş güç durumdaki insanların ihtiyaçları göz önüne alınacak, karşılanmaya çalışılacak ve tüm önlemlerin merkezinde mağdurların insan hakları yer alacaktır.” ifadesidir. Başka bir fıkrada:

“Taraflar kültür, töre, din, gelenek veya sözde “namus” gibi kavramların bu Sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet eylemine gerekçe olarak kullanılmamasını temin edeceklerdir.” denmektedir. Diğer bir fıkrada ise: “Taraflar özellikle gençler ve erkekler olmak üzere, toplumun tüm bireylerinin bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet olayının önlenmesine aktif bir biçimde katkıda bulunmasını teşvik etmeye yönelik gerekli tedbirleri alacaktır.” denmektedir.

Aynı maddenin başka fıkralarında da örnekleri bulunan önleme ve engelleme yükümlülüğü taraf devletlere yüklenmiştir. Ayrıca son fıkrada da “Taraflar kadınların güçlendirilmesine yönelik program ve faaliyetlerin yaygınlaştırılması için gerekli tedbirleri alacaklardır” denmiştir. Bu fıkrada, ekonomik ve siyasal güçlenme de dahil hayatın her alanında güçlenme kastedilmektedir. Bu yükümlülük, kadının şiddete olan açıklığını azaltarak ve kadını özne olarak güçlendirerek toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında daha geniş ölçekli bir amacın yansımasıdır (Bakırcı, 2015).

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve gereken toplumsal dönüşümün sağlanması için kadının ve kadınlığın aşağılandığı, kadın ve erkeğin ayrıştırıldığı tüm söylemlerden vazgeçilmelidir. Kadına karşı şiddetin kaynağı toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir. Bu bilgidен yola çıkılarak kadına karşı şiddet ile mücadele toplumsal cinsiyete duyarlı bir perspektif ile tanımlanmalıdır. Kadına yönelik şiddetin genellikle aile veya aile gibi yakın ilişkiler içerisinde üretildiği bilgisine dayanarak “aile” kavramına karşı eleştirel ve gerçekçi bir tutum sergilenmelidir. Çalışmanın merkezinde dini ve muhafazakar değerlerin yaygınlaştırılması değil, kadınların güçlenerek kendilerine bağımsız bir hayat kurabilmesi ve insan haklarından eşit şekilde yararlanabilmesi amaçları koyulmalıdır. Kadına yönelik şiddete karşı mücadelede devletler tarafından bu ilkeler benimsenmeli ve bu minvalde bütüncül politikalar geliştirilmelidir. Önleme faaliyetlerinin gerçek manada başarıya ulaşabilmesi için kadına yönelik ayrımcılık ortadan kaldırılmalı, toplumsal cinsiyet temelli ön yargıların, rollerin, gelenek ve göreneklerin reformu gerekmektedir. Devletin, kadına yönelik şiddet ile mücadeleye yaklaşımının ve bu alandaki politikalarının bu perspektifle değiştirilmesi

gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığının temelindeki davranış kodlarının çok erken yaşlardan itibaren olduğu mantığıyla hareket ederek devlet, ilk kademedan başlayarak eğitim müfredatını toplumsal cinsiyet ayrımcılığı barındıran tüm ifadelerden arındırmalı ve devletin müfredata kadına yönelik şiddet ile mücadeleye ilişkin kadınların ve haklarının güçlendirilmesi temelli dersler koyması gerekmektedir (Bayraktar, 2018).

1.6.8. Mağdurun Korunması-Desteklenmesi Yükümlülüğü

İstanbul Sözleşmesi'nin 18. maddesi 1.fıkrasında: “Taraflar tüm mağdurları daha başka şiddet eylemlerine karşı korumak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır.” denmiştir. Bu ibare taraf devletlere bir takım yükümlülükler yüklemiştir. Taraf devletler, mağdurun korunması ve mağdura destek verilmesine yönelik alınan tedbirlerin, madde 18/3 (3) uyarınca ikincil mağduriyetlerin önüne geçmeye yönelik olacağını temin edeceklerdir. Madde 56/1, “Taraflar soruşturmaların ve yargı sürecinin tüm safhalarında, özellikle aşağıdakileri sağlayarak, mağdurların, tanık olarak özel ihtiyaçları da dahil olmak üzere, haklarını ve çıkarlarını koruyacak yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.” denildikten sonra sözleşme kapsamında bulunan şiddet mağdurlarının soruşturmanın ve adli takibatın her safhasında korunmasını hedefleyen usullerle ilgili örnek sayılabilecek bir liste sunulmuştur.

Bahsi geçen bent uyarınca taraf devletler, soruşturmanın ve adli takibatın tüm aşamalarında mağdurun hak ve çıkarlarının yanında, mağdurun tanık olduğu durumlarda da özel ihtiyaçlarını korumak amaçlı gereken tüm hukuki veya diğer tedbirleri alacaktır. Bu tedbirler arasında mağdurların, ailelerinin veya görgü tanıklarının tekrar mağdur edilme, intikam veya tehdide karşı korunmalarının sağlanması; mağdurun ya da ailesinin tehlike altında olabileceği durumlarda, failin geçici olarak yahut süreklilik arz eden biçimde serbest bırakılmasından ya da failin kaçtığından, en azından kendisinin veya ailesinin haberdar edilmesi; iç hukukta öngörülen koşullar altında mağdurların, hakları ve tasarruflarındaki hizmetler, şikayetleri sebebiyle başlatılmış takipler, soruşturma ve takiplerin genel ilerleyişi, cezalar, onların bu durumlardaki rolleri ve davaların sonuçlarıyla alakalı bilgilendirilmelerinin sağlanması; mağdurun doğrudan yahut aracı yolu ile iç hukukun usul ve ilkelerine uygun şekilde dinlenilmesinin, kanıt, ihtiyaç, görüş ve endişelerini sunması ve bu hususların göz önünde bulundurulmasının sağlanması; mağdurlara hak ve çıkarlarının uygun bir şekilde sunulmasının ve bahsi geçen hak ve çıkarların göz önünde bulundurulmasının sağlanacağı

uygun destek hizmetlerinin sunulması; mağdurların mahremiyet ve görüntülerinin korunması amacıyla uygun önlemlerin alınması; mümkün olduğu takdirde, mahkeme ve kolluk kuvvetleri süreçlerinde mağdur ve fail arasında temasın engellenmesi; iç hukuk tarafından öngörülen ilkelere uygun biçimde, uygun iletişim teknolojileri kullanılarak mağdur mahkeme salonunda olmaksızın yahut fail olduğu iddia edilenin yokluğunda mahkemede ifade verebilme imkanının sağlanması gibi tedbirler bulunmaktadır (Bakırcı, 2015).

Koruma ve destek politikaları ile hedeflenen sonuçlar-İstanbul Sözleşmesi'nde özellikle üstünde durulduğu üzere-ilk olarak mağdurun insan hakları ve emniyetine odaklanması; mağdur, mağduriyete sebep olan ve çocuk/çocuklar arasındaki ilişkinin bütüncül olarak irdelenmesi; ikincil mağduriyetlerin tekrarlanmaması için çalışılması; şiddet-özellikle kadın- mağdurlarının finansal özgürlüklerinin sağlanmasına yönelik çalışılması; çocuk mağdurları da kapsamak üzere hassas konumda bulunan insanların özel ihtiyaçlarına yönelik olması ve durumun uygunluğuna göre çeşitli koruma ve destek sistemlerinin aynı binada bulunmasına olanak sağlanmasıdır. Şiddet gören ebeveynler ile çocuk mağdurların, aynı binada olması gerekmektedir. Zira belirli yaştaki bir çocuğun öncelikli olarak güven ihtiyacı karşılanmalıdır.

İstanbul Sözleşmesi, taraf devletlere hem özel hem de kamusal alanda şiddeti önleme, mağduriyet ortaya çıkmadan gereken önleyici ve koruyucu yasal düzenlemeleri yapma ve kadının şiddete maruz kalmama hakkını güvence altına alma görevlerini vermektedir. Sözleşmede -yasal düzenlemeler açısından- taraf devletlere üç konu hakkında öneride bulunmaktadır. Bu hususları, ulusal anayasalara yahut sair mevzuata kadın-erkek eşitliğinin dahil edilmesi ve bu olgunun uygulamada da hayata geçirilmesinin temin edilmesi, yaptırım yolu da dahil olmak üzere, kadına yönelik ayrımcılığın yasaklanması ve kadına karşı ayrımcılık barındıran kanun ve uygulamaların bir an önce yürürlükten kaldırılmaları şeklinde ifade edebiliriz (Özkan, 2017).

1.6.9. Faile Hukuki ve Cezai Yaptırım Uygulanması Yükümlülüğü

Sözleşmenin 29. maddesi, sözleşme kapsamında bulunan herhangi bir şiddet fiili mağdurlarının, faile ve gereken önleyici ve koruyucu tedbirleri alma görevini yerine getirmeyen yetkili kişilere karşı medeni hukuk yollarına başvurabilmesinin sağlanmasını hedefler.29. maddenin ilk bendi mağdurlara, fail karşısında medeni hukuk tazminat ve

telafileri ile hukuki giderim sağlanmasını hedeflerken; 2. bendi, gereken önleyici ve koruyucu tedbirleri alma görevini yerine getirmeyen yetkililere karşı hukuki yollara başvurma imkanı sağlamaktadır. Sözleşmenin 5. Maddesinde bahsi geçen, sözleşme kapsamında bulunan şiddet eylemlerini önleme, araştırma ve cezalandırma yükümlülüğü bulunan resmi yetkililerin sorumluluğu 29.maddede bir kez daha tekrarlanmıştır. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi hukuki sorumluluk doğuracaktır. Medeni hukuk da bu durum karşısında tazmin yolları sağlamalıdır. Bu yollar arasında, diğerlerinin yanında, ihmal veya ağır ihmal durumlarında uğranılmış olan zarara karşı hukuk yolu ile tazminat talebi de bulunur.

Resmi makamların bu husustaki sorumluluklarının sınırları taraf devletlerin kendi iç hukuklarıyla belirlenir ve taraf devletler hangi ihmalkar eylemlerin hukuki işlem gerektireceğinin kararını kendileri verirler. İstanbul Sözleşmesi, tazminat (md.30), velayet altına alma(md.31) ve zorla evlendirmenin (md.32) sonuçlarını, hukuki giderim açısından özel olarak düzenlemiştir.30. maddede bulunan “Taraflar mağdurların bu Sözleşmede belirlenen herhangi bir suç nedeniyle faillerden tazminat talep etme hakkına sahip olmasını temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.”(md 30/1),“Hasarın fail, sigorta şirketi veya finansmanı devletçe sağlanan sağlık ve sosyal sigorta hükümlerince karşılanmaması halinde, ciddi bedensel yaralanma veya sağlık bozukluğuna uğrayanlara yeterli Devlet tazminatı sağlanacaktır. Bu durum, mağdurun emniyetine gereken dikkat sarf edilmesi koşuluyla, tarafların, söz konusu tazminatın, fail tarafından verilen tazminat kadar azaltılması talep etmesini ihtimal dışı bırakmaz.” (md. 30/2) ve“2. fıkra uyarınca alınacak tedbirler, tazminatın makul bir süre içinde verilmesini teminat altına alacaktır.” (md. 30/3) ibareleri devletin tazminat yükümlülüğünü düzenlemiştir.

Tazminat ile ilgili devletin tamamlayıcı yükümlülüğü, mağdurun güvenliğine gerekli özenin gösterilmesi, failin tazminata zorlanabilmesini engellemez. “Mağdurun güvenliğine” atıf yapılmasının manası şudur: Taraf devletler, failin tazmin zorunluluğuna yönelik tedbirler alırken, bu tedbirlerin mağdurun güvenliği açısından yol açabileceği bir takım sonuçları da dikkate almaları gerekmektedir. Bu husus özellikle bir failin, tazminat ödemek zorunda kalması sebebi ile mağdurdan intikam almak isteyebileceği durumlar açısından geçerlidir(Bakırcı, 2015).

1.7. İstanbul Sözleşmesine Yönelik Eleştiriler

Çalışmanın esasını oluşturan İstanbul Sözleşmesinin kapsamı, önemi, amaçları ve taraf ülkelerin yükümlülüklerinin değerlendirilmesinden sonra bu başlık altında ise sözleşmeye getirilen eleştirilere yer verilmesi önemli görülmektedir. Alan yazını incelemesinde ve konuyu gündemine alan kamusal alanda yer alan örgütlerde sözleşmeye yönelik eleştirilerin olması beklenen bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle sözleşmenin Türk kültürü, aile yapısı, ahlaki ve dini yönden sorgulandığını söylemek mümkündür.

Bakırcı (2015, s: 137) sözleşmenin ifadelerinin İngilizceden Türkçeye aktarımında dil problemi olduğu, çevirenlerin dilin yapısına hakim olmadıkları yönünde eleştirilerde bulunmaktadır. Bakırcı'ya göre sözleşmede geçen 'ev içi şiddet' kelimesi Türkçeye 'aile içi şiddet' olarak çevrilmiştir ve sözleşmenin adında dahi problem olduğu kanaati taşımaktadır. Bakırcı çevirilerdeki bu durumun politik bir tercih olduğunu da belirtmiştir (Bakırcı, 2012, s: 60).

Toplumsal cinsiyet karşıtlığı kapsamında eleştirilerinin merkezinde olan İstanbul Sözleşmesi, Türkiye'nin Avrupa Konseyi dönem başkanlığını yaptığı sırada, İstanbul'da imzaya açılmış, sözleşmenin ilk imzacısı ise Türkiye olmuştur. Sözleşmenin imzalandığı süreçte mecliste herhangi bir eleştiri ortaya çıkmamıştır (TBMM Tutanak Dergisi, 2011, s:109). Türkiye'de İstanbul Sözleşmesi 2011 yılında imzalanarak meclisten geçmiş 2012 yılında resmi gazetede yayımlanmış, 2014 yılında yürürlüğe girmiştir (Resmi Gazete, 2012).

Siyasal alanın farklı alanlarında bulunan ve mecliste bulunan partiler dünyadaki eleştirilerin ve tepkilerin aksine herhangi bir eleştiri ortaya koymamışlardır. Sözleşmenin tartışılmasını gerekli kılacak bir gündem oluşmamıştır. Sözleşmenin bu şekilde kabulünde Türkiye'nin ilk imzacı ülke olmasının ve konunun tartışılacak bir zemine kaydırılmaması olmasının etkisi görülmüştür. Ancak son yıllarda tartışmalar gündeme gelmeye başlamıştır.

İlk olarak Gültekin (2013) tarafından "Ailenin Sonu mu: Aile Politikaları ve İstanbul Sözleşmesi" adında bir rapor oluşturulmuştur. Raporda toplumsal cinsiyet eşitliği kavramsallaştırması ve kapsamındaki politikaların aile politikalarının ana hareket alanını oluşturduğu iddiası çerçevesinde eleştiriler getirilmiştir. Rapor sonrası toplumsal cinsiyet eşitliği kavramsallaştırması bağlamında eleştirilerin yer aldığı çalışmalar ortaya çıkmıştır. (Gültekin ve Şahin, 2014; Şahin ve Gültekin, 2013). 2013 tarihinde kurulan Kadın ve

Demokrasi Derneği tarafından da toplumsal cinsiyet kavramından öte “toplumsal cinsiyet eşitliği” kavramının eleştirildiği, cinsiyetlere dair konularda adalet kavramının esas alınması gerekliliği üzerinde durulmuş ve “toplumsal cinsiyet adaleti” kavramı dolaşıma sokulmuştur. Bu kapsamda dernek tarafından 2015’te 1. Toplumsal Cinsiyet Adaleti Kongresi düzenlenmiş ve her yıl farklı konularla kongrelere devam edilmiştir. 2019 yılına gelene kadar kamuoyunda çok dikkat çekmeyen toplumsal cinsiyet politikaları, Milli Eğitim Bakanlığı’nca yürütülen “Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi (ETCEP)”nin uygulama alındığında konuya dair fotoğrafların ve “Yeniden yazmaya var mısınız?” başlığıyla kadın-erkek rollerinin yeniden üretilmesini amaçlayan projenin medyaya yansımalarıyla tartışmalar da hız kazanmıştır. Sosyal medya platformlarından yükselen tepkiler sonrası Milli Eğitim Bakanlığı 2019’daki projenin devam etmediğini tamamladığını belirten bir açıklama yapmak zorunda kalmıştır. Tartışmalar sonrası muhafazakâr yapıdaki pek çok sivil toplum kuruluşu ve siyasetçiler toplumsal cinsiyet merkezli politikalara ve İstanbul Sözleşmesi’ni eleştiren basın açıklamaları yapmıştır (Diyamet-Sen, 2020; Memur-Sen, 2019).

İstanbul Sözleşmesinin eleştirilen bir konusu da 18 yaşından küçük kız çocuklarının kadın olarak görüldüğüne yönelik eleştirilerdir. Balcı (2020, s: 54)’ya göre sözleşmede ‘kız’ kelime geçmemektedir ve bu durum 18 yaş altı kızların kadın olarak tanımlanmasına neden olmakta bunun da pedofiliye kapı aralayacağı; sözleşmenin sadece kadını korumak üzere maddeler içerdiği ailenin korunmasına yönelik maddeler içermediği yönünde eleştirileri bulunmaktadır.

İstanbul Sözleşmesi’nin LGBTİ bireyleri koruduğu iddiasıyla eleştirilmektedir. Eleştiriye konu madde İstanbul Sözleşmesi’nin Temel Haklar, Eşitlik ve Ayrım Gözetmeme başlıklı 4. maddesinin 3. Fıkrasıdır. Madde aşağıdaki şekildedir.

“İşbu sözleşme hükümlerinin cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka görüşe sahip olma, ulusal veya sosyal menşee, bir ulusal azınlıkla bağ, mülkiyet, doğum, cinsel tercih, cinsel kimlik, yaş, sağlık durumu, engellilik, medeni hal, göçmen ya da mülteci olma durumu veya başka statüler temelinde herhangi bir ayrımcılık olmaksızın taraflarca uygulanması güvence altına alınmıştır.”

Toplumsal alan içerisinde insanların cinsel tercihleri farklı olması mümkündür. Bu tercihlerini başka bireyler üzerinde zorla, baskı ve şiddetle uygulamaya ve kabul ettirmeye

çalışmadıkça insanların bu tercihleri Anayasanın 2. maddesi kapsamında demokratik devlet, insan haklarına saygılı devlet, laik devlet ve hukuk devleti ilkeleri gereğince koruma altına alınmıştır. İstanbul Sözleşmesi de bu bağlamda Anayasadan farklı olarak 4/3 maddesiyle (doğrudan LGBTİ bireyleri nitelememektedir) tüm bu farklılıklara karşın hiçbir ayrımcılık yapılmadan her bireyin kanun önünde eşitliğini düzenlemektedir. Anayasanın Kanun Önünde Eşitlik başlıklı 10. maddesi kapsamında ‘cinsel tercih’ şeklinde bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu açıdan İstanbul Sözleşmesi bir eksikliği de tamamlamış olmaktadır. Ters bir durum herhangi bir davada taraflardan birinin cinsel tercihi nedeniyle ayrımcılığa uğraması anlamına gelir ki bu da anayasanın 2. maddesinde sayılan ilkelerle bağdaşmamaktadır (Demir, 2020).

1.8. İstanbul Sözleşmesi Bağlamında Kadınlara Yönelik Şiddet

Kaya Kızılırmak (2020)’a göre kadınlara yönelik şiddetin önüne geçilmesi için gerekli kanuni düzenlemeler konusunda öncelikli olarak ele alınması gerekenler 6284 sayılı Kanun ve Türkiye’nin de imza koyduğu İstanbul Sözleşmesi’dir. Söz konusu yasa ile kadına yönelik şiddetin engellenmesi ve korunması noktasında yapılacaklar sıralanmıştır. Engelleyici adımlar şiddeti uygulayan ya da teşebbüs edeni muhatap alırken bu tedbirler konusunda yetkili makam hakimlik makamıdır. Diğer taraftan şiddete maruz kalanın korunması noktasındaki koruyucu tedbirlerde şiddetin muhatabı olan mağdura şiddetten arındırılmış bir yaşam sunulması esastır. Yasada belirtilen koruyucu tedbirler, tedbirin içeriğine göre hakimlerce ya da mülki amirlerce uygulanabilmektedir. Araştırmada, 6284 sayılı Kanun’un 4. maddesi ile hakimlerce verilebileceği belirlenen koruyucu tedbirler incelenmiştir. Bu tedbirler: mağdurun çalıştığı mekânın değiştirilmesi, evli olması durumunda farklı ikamete yerleştirilmesi, aile konutu şerhinin konulması, mağdurun kimliğinin ve sair bilgi ve belgelerinin değiştirilmesidir. Yasa ile belirlenen tedbirlere karar verilmesi ve tatbik edilmesi esnasında karşılaşılan problemler, yasanın ve imza atılan İstanbul Sözleşmesi’nin hedeflediği muhafaza ve engellemenin önünü tıkamaktadır. Bu nedenle araştırmada, yasanın hedef ve kapsamı ile tedbir kararları hakkında genel ilkeler anlatıldıktan sonra madde 4 hükmü ile belirlenen hakimlerce verilebilecek koruma tedbirleri ayrı ayrı incelenmiştir. Bu tedbirlere dair düzenlemeler, İstanbul Sözleşmesi’nin ilgili maddeleri doğrultusu irdelenerek tatbikatta karşılaşılan problemlere ve kanuni düzenlemelerdeki aksamalara ilişkin çözüm önerilerinde ifade edilmiştir.

Obajdin ve Golusin (2020),’e göre bu çalışma, Hırvatistan’da İstanbul Sözleşmesi’ne karşı hareketin sözleşmeyi çerçevelemek ve cinsiyet temelli eşitliğe karşı çıkmak için tarihsel hafızayı nasıl kullandığını analiz etmektedir. Çalışma, hafıza ajanları ve hafıza rejimleri arasında karşılıklı olarak şekillenen bir ilişki varsayımıyla başlar ve hareketin söylemlerinin Hırvatistan’ın söylemsel fırsat yapılarındaki katılım sonrası değişimlerden nasıl ortaya çıktığını araştırır. Hareketin söylemleri ile önceden var olan milliyetçi söylemler arasındaki bağları haritalamak için Van Leeuwen’in yeniden bağlamsallaştırma teorisini kullanılmaktadır. Çalışmada katılım sonrası AB üyeliğinin artık politika tercihlerini meşrulaştıramayacağını ve milliyetçiliğin yeniden ortaya çıkmasına yol açacağı savunulmaktadır. Girişimci ajanlar, katılım sonrası vardiyalardan yararlanarak ve sivil toplum üyeleri olarak hareket ederek kurumsallaşmış yetkilerle bir ittifak oluşturmuştur.

Güneş (2019),’in araştırması, İstanbul Sözleşmesi’nin imzacılarının kadına yönelik şiddetle mücadele ve önleme yükümlülükleri uyarınca çıkarılan Türkiye’deki 6284 sayılı kanununu incelemektedir. Kanun, kadınlara ve ailelerine yardımcı olmak için hem koruma hem de önleme tedbirleri sağlamayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte, ulus, aile içi şiddete karşı tutarlı yanıtların uygulanmasıyla mücadele etmektedir. Araştırma, Türkiye’nin İstanbul Sözleşmesi’ni uygulamak için çok şey yapmış olmasına rağmen, erkek egemen zihniyetin ve “bireyler” olarak kadınlardan ziyade aile uyumu ve uyumuna yapılan vurgunun, toplumsal cinsiyete yönelik şiddete etkili yanıtları engellediğini ileri sürmektedir.

Bosak ve Vajda (2019)’nın çalışması, İstanbul Sözleşmesi’nin Hırvatistan’daki uzun onay sürecini ve siyasi araçsallaştırma sürecini analiz etmektedir. Sözleşme, kadın haklarına karşı küresel bir baskının güçlendirilmesini örnekleyen güçlü bir onay karşıtı kampanyanın ardından 2018 yılında onaylanmıştır. Bu çalışmanın amacı, önce cinsiyet, toplumsal cinsiyet ideolojisi ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet kavramlarını yapı bozuma uğratarak ve ardından cinsiyetin (kimliğin) Hırvat hukuk sisteminde, AİHM içtihadı da dahil olmak üzere halihazırda ne ölçüde rol oynadığını araştırarak bu sınırları parçalamaktır. Son bölüm, İstanbul Sözleşmesi’nin Hırvat toplumuna getireceği belirli olumlu yeniliklere odaklanmıştır.

Akman (2019), araştırmasında esasen muhafazakâr ve İslamcı olarak görülen hükümetin İstanbul Sözleşmesi’ne yaklaşımı ve imza sürecinin nasıl anlamlandırıldığı konusunu ele almıştır. Araştırma Dünya’da kadın hareketinin ortaya çıkışı ve Feminizm çeşitleri,

Türkiye’de Cumhuriyet öncesi ve sonrası olarak kadın hareketinin ortaya çıkışı, devlet ve hükümetin özet tarihi ve son bölümde de İstanbul Sözleşmesi’nin nasıl anlaşılması gerektiği mevzusunda bir yaklaşım önermektedir. Yapılan çalışma çerçevesinde varılan neticeler dikkate alındığında Türkiye’de İslamcı/muhafazakâr olarak kabullenilen ve esasen ‘modernite’ ve ‘batılılaşma’ ile problemi olan hükümetin dahi İstanbul Sözleşmesi doğrultusunda ‘batılılaşmaktan’ ve Türkiye’nin uzunca bir süredir devam eden modernleşme sürecinden uzaklaşmadığı anlaşılmıştır.

Petkoviç (2019), göre sipesifik şiddet eylemlerini önleme pozitif yükümlülüğü, uluslararası insan hakları hukukunda halen gelişmektedir. Çalışma, “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)” kapsamında devletlerin bu tür şiddete karşı almak zorunda oldukları önleyici tedbirleri tartışmaktadır. Önleme yükümlülüğünün içeriğini ve onu neyin tetiklediği çalışma kapsamında incelenmiştir. Bu, İstanbul Sözleşmesi kapsamındaki namusa dayalı şiddeti önleme yükümlülüğünü analiz ederek örneklendirilmiştir. Çalışma; önleme ve koruma yükümlülüğünü tetikleyen unsurların farklı olduğu ve İstanbul Sözleşmesi’nin özellikle eski yükümlülüğün anlaşılmasını etkileme potansiyeline sahip olduğu sonucuna varmıştır.

Büken (2019)’e göre aktivistler ve feministler arasında, kadınların sünnet edilmesi (FGM- Female Genital Mutilation-, kadının genital yaralanması) konusundaki mücadele ehemmiyetli bir siyasi argümandır. Kimi zaman kadın sünneti ya da kadın genital kesimi biçiminde isimlendirilen FGM, kadınların ve kız çocuklarının klitorisinin cinsel istek seviyelerini düşürmek ve cinsel onurunu evlenme öncesinde muhafaza etmek adına kesilmesidir. Kadın sünneti ve kadın genital kesimi kavramları arasında bir karışıklık mevcuttur. Esasen, iki kavram birbirlerinin yerine kullanıldığı halde, iki farklı anlam içeriğine sahiptir. Genellikle İslam memleketlerinde yaygınlığı bilinen FGM’nin çok büyük bir maliyeti söz konusudur. Pek çok kız çocuğu kan kaybından ya da enfeksiyondan hayatını kaybedebilmektedir. Pek çoğu ciddi travma yaşamaktadır. Ölmeyip yaşamına devam edenler evlilik ve hamilelik esnasında sağlık sorunları yaşayabilmektedir. Irak Kürdistanı’ndan elde edilen son veriler problemin Ortadoğu’da ciddi bir boyutu olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ilk olarak konu ile alakalı terminolojik açıklama yapılmış ve tatbik edilen farklı metotlar sınıflandırılmıştır. Sonrasında bu uygulamanın gerekçesi, tarihçesi ve dinlerdeki yeri ve önemi, Batı’da klitoridektomi, bunun kadın cinselliği ve kadın düşmanlığı ile münasebeti

ve İstanbul Sözleşmesi'nde FGMele alınmıştır. Konunun kadın bakış açısından ve feminist terminolojiden yeniden ele alınması ve konu hakkında sonradan yapılacak kapsamlı araştırmalara yol göstermesi hedeflenmektedir.

Ketelaars (2019)'a göre RRW popülist aktörlerinin yararlı bir dış politika aracı olarak cinsiyet normlarını keşfetmesiyle, coğrafi değer alanlarına göre inşa edilen anlatılar kadın hakları mücadelesinin merkezi haline gelmiştir. Ukrayna'daki İstanbul Sözleşmesi'nin başarısız onay sürecine uluslararası ve yerel aktörlerin katılımının ayrıntılı bir incelemesiyle, bu makale, Ukrayna'da GBV ile mücadeleyi anlatırken, bu coğrafi değer alanlarının kullanımının uygunluğunun anlaşılmasını geliştirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca toplumsal cinsiyet adaleti sorunlarını coğrafi olarak sınırlı değer alanlarına bağlamanın bu mücadeleyi nasıl etkilediğini de incelemektedir. Uygulamada ne AB'nin – Rusya'ya rağmen aksi yöndeki iddiaları - ne de Avrupa ile daha yakın işbirliği taraftarı olan yerel siyasetçiler, İstanbul Sözleşmesi'nin onaylanmasına anlamlı destek sağlamıştır. Bu durumla karşı karşıya kalan bazı Ukraynalı feministler, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadeleyi yerel olarak kabul edilebilir bir dille sunmaya çalıştılar. Bununla birlikte bu makale, kadın hakları mücadelesini her türlü coğrafi terimle (ister uluslararası ister yerel nitelikte olsun) çerçevelemenin, feminist gündemin araçsallaştırılması veya bu gündemle seçici bir ilişki kurma riskini artırdığı neticesine varmıştır.

Yaman (2019)'a göre ulusal ve küresel kurum ve kuruluşlar, siyasi partiler, sivil toplum örgütleri ve ilgililerce gösterilen tüm çabalara karşın kadınlara şiddet uygulanması toplum gündeminin ilk sıralarını işgal etmektedir. Kadınlara uygulanan şiddeti engellemek için Avrupa Konseyince hazırlanan “Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)” ile 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” yürürlüğe girdiğinden bu yana Türkiye'de hep tartışılır olmuştur. Türkiye, İstanbul Sözleşmesi'ne taraf olan ülkeler arasında ilk sıralardadır ve ilk imzalayan ülkedir. İstanbul Sözleşmesi ile hedefleri olmasına karşın 6284 sayılı yasa, içerdiği pek çok hükümlerle İstanbul Sözleşmesi'nin gerisinde kalmıştır. 6284 sayılı yasa “ailenin korunması” başlığı altında hazırlansa da yasanın içeriğinde ailenin korunmasına dair herhangi bir ifade yer almamaktadır. İstanbul Sözleşmesi'nde şiddetin ve şiddet türlerinin tanımlanmasında bazı koşullar öngörmüştür. 6284 sayılı yasa şiddeti, şiddetten mağdur olanı ve şiddet uygulayanı tanımlamak noktasında

net ifadeler içermemektedir. Bu konudaki çekişmeli davalarda kanıt yerine kişinin ifadesine itimat edilmektedir.

Bayraktar (2018)'a göre "İstanbul Sözleşmesi" olarak bilinen "Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Sözleşmesi", 11 Mayıs 2011'de İstanbul'da imzaya açılmış, 1 Ağustos 2014'te de yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşme, kadınlara şiddet uygulanması hususunda bağlayıcı hükümler içeren ilk küresel sözleşmedir. Sözleşme, kadınlara şiddet uygulanmasının engellenmesine, her çeşit şiddetin mağduru olmuş kadınların korumaya alınmasına, kadına şiddet uygulayanların efektif kovuşturulmasına ve cezaya çarptırılmasına; bu konuya çok yönlü yaklaşmanın zorunluluğuna vurgu yapmaktadır. Bu çerçevede sözleşmede, devletin tüm kurumlarında siyaset programlanıp ve uygulanırken toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların kuvvetlendirilmesi konularının yer alması şiddetle efektif mücadelenin vazgeçilmezleri olarak değerlendirilmektedir. İstanbul Sözleşmesi'nin 11. bölümü "İzleme Mekanizması" başlığında, "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Eylem Uzman Grubu yani "GREVIO" yu düzenlemektedir. GREVIO, sözleşmeye uygun hareket edilip edilmediğini takip etmek amacıyla üyelere meydana getirilmesi gerekli olan denetleme organıdır. 2015'te gerçekleştirilen seçimle tespit edilen 10 üyeden meydana gelen GREVIO ilk değerlendirmesini 2016'da yapmıştır. Bu araştırmada, genel olarak İstanbul Sözleşmesi ve onun denetleme organı GREVIO konularında açıklamalar yapılmasının ardından, İstanbul Sözleşmesi Türkiye İzleme Platformu'nun GREVIO'ya sunmak üzere hazırladığı Türkiye'nin "Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Sözleşmesi"nin hükümlerini içeren yasal düzenlemeler ve sair tedbirler konusunda ilk raporuna dair 2017 gölge raporu irdelenecektir.

Stoyanova (2018)'ya göre "Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)", kadınları her türlü şiddete karşı koruma ve bu amaca ulaşmak için kapsamlı bir tedbirler çerçevesi tasarlamayı amaçlayan nispeten yeni bir antlaşmadır. Göçmen kadınların, göçmenlik statüleri sponsor eşlerinininkine bağlı olduğunda, istismarcı bir ilişki içinde kalmakla sınır dışı edilme riski arasında kesin bir seçimle karşı karşıya kalabilecekleri bilinciyle sipesifik bir endişe kaynağıdır. Sözleşmenin 59. Maddesi (ikamet statüsü), ev sahibi devletlerin göç kontrolü ayrıcalıklarında istisnalar ortaya koyarak şiddet mağduru göçmen kadınlara göçmenlik yardımı sağlamalarıyla bu soruna yanıt vermeyi amaçlamaktadır. Madde 59 birbiriyle ilişkili

iki soruyu gündeme getirmektedir: Bu istisnalar hangi koşullarda tetikleniyor ve 59. maddenin göçmen kadınlara sunduğu göçmenlik hakları ışığında dönüştürücü potansiyeli nedir? Bu çalışma, İstanbul Sözleşmesi'nin bazı olumlu değişiklikler yaratmasına karşın, anlaşmanın göçmen kadınların korunması alanında tetiklediği genel ilerlemenin önemli sınırlamalardan mustarip olduğunu savunmaktadır. Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddeti önlemek ve bunlarla mücadele etmek için etkili politikalar yapmak için bilgi gereklidir. Bilginin geliştirilmesi, politika yapıcıların ve sivil toplumun gelişmeleri değerlendirmesini ve politikayı iyileştirmesini sağlamaktadır.

Jones (2018)'e göre İstanbul Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı da dahil olmak üzere, kadına yönelik şiddetin sona erdirilmesiyle ilgili olarak yıllarca süren Avrupa Konseyi eylemlerinin bir sonucudur. Anlaşma 2011 yılında İstanbul'da oylama yapılmadan kabul edilmiş olup ve kadına yönelik şiddete odaklanan en son ulus ötesi anlaşmayı ifade etmektedir. Sözleşme, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet oluşturan belirli cezai suçları sıralayan 81 maddeden oluşmaktadır. Sözleşmenin en büyük dezavantajlarından biri, aile içi şiddetle ilgili olarak derin bir belirsizliğe giren ev içi şiddet, tüm fiziksel, cinsel eylemleri içeren huzursuz ilişkidir.

Salaçin (2016)'e göre kadınlara uygulanan şiddet, küresel çapta gölgede kalan en kadim sorunlar arasındadır. Kimi taraflarıyla tartışmalara konu olmaya devam etse de küresel kadın hareketi vasıtasıyla artık kadına şiddet insan hakları ihlali olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmada, kadınlara uygulanan şiddet, bunun sebepleri ve sonuçları hakkında var olan farklı bakış açılarıyla alakalı geniş literatür taranarak, kadına şiddetin olmadığı bir dünya yaratılması bağlamındaki zorlu kadın mücadelesine dikkat çekmek hedeflenmiştir. Çalışmada, şiddetin yaygınlığı ile alakalı istatistiksel araştırmaların önemli sonuçları özetlenmiş, kadınlara uygulanan şiddete karşı verilen mücadeleyle, toplumsal yaklaşımlarda, kanuni düzenlemelerde ve devlet politikalarında kat edilen mesafelere vurgu yapılmıştır. Çalışmada, pek kıymetli bir siyaset belgesi olarak İstanbul Sözleşmesi ve konuya bütüncül yaklaşımı anlatılmış, sözleşmenin toplumsal cinsiyet eşitliğinin iyileştirilmesi, kadınlara uygulanan şiddetin engellenmesi, mağdurların korumaya alınması, iyi uygulama teşebbüsleri için rehber olma özelliği anlatılmıştır.

Walby (2016)'ye göre veri toplama ve araştırma, mağdurları korumak ve desteklemek ve kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet ortadan kaldırmak için gereken politika ve

önlemlerin tasarlanmasına yardımcı olur. Dahası, politikaların bu tür şiddeti önleme ve bunlarla mücadele etme yönünde çalışıp çalışmadığını belirlemek için veri toplama ve araştırma gereklidir. Etkili olabilmesi için, bilginin sağlanması, pratik gelişmeleri gerektiği gibi dikkate alan entegre bir yaklaşımın parçası olmalıdır. Bu amaçla, “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi” (bundan böyle “İstanbul Sözleşmesi” olarak anılacaktır), taraf devletlerin ayrıştırılmış ilgili istatistiki verileri toplamasını ve sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet alanındaki araştırmaları desteklemesini şart koşmaktadır. Bu çalışmanın amacı, veri toplama ve araştırmaya ilişkin arka plan bilgisi vermek ve politika yapıcılara ve uygulayıcılara İstanbul Sözleşmesi’nin 11. Maddesini uygulamak için ne yapılması gerektiği konusunda pratik tavsiyeler sunmaktır. İlgili idari ve anket verilerinin geliştirilmesi için gereken ölçüm çerçevesi ve veri toplama araçları hakkında bilgi sunulmuştur. Üye devletlerde idari ve anket verilerinin nasıl toplanabileceğine ve ilgili araştırma programlarına ilişkin örnekler verilmiştir. Çalışma İstanbul Sözleşmesi’nin 11. Maddesinde yer alan veri toplama ve araştırmaya ilişkin gereklilikleri özetleyen bir kontrol listesi ile sona ermektedir.

Kırbaş Canikoğlu (2015)’na göre toplumdaki cinsiyet eşitsizliğinin bir neticesi olarak kadınlara uygulanan şiddet, erkeklerin kadınlara hakim olma ve onları baskılama yöntemlerindedir. Bu sebeple çözümlenmesi zaruri olan esas problemin kadın-erkek eşitsizliği olduğu ve bu sebeple eşitsizlik probleminin çözüme kavuşturulmasıyla kadınlara uygulanan şiddetin varlığını sürdürmeyeceği geniş bir tabanda kabul edilmektedir. Fakat şiddete karşı hususi tedbirler olmadan bu bakış açısıyla hareket etmek, şiddete uğrayan ya da böyle bir ihtimali olan kadınlar adına yeterli değildir. Zira, bu durum kadınlar adına belirsiz bir zaman dilimi için bu şartlar altında yaşamını sürdürmek anlamına gelmektedir. Diğer yandan şiddete karşı hususi tedbir alınmaması halinde eşitsizliğin şiddetten beslenerek yeniden yeşerdiği de gözden uzak tutulamaz. Bu sebeple kadınlara uygulanan şiddet ve cinsiyet eşitsizliğine karşı mücadele eş zamanlı yürütülmelidir. Buradan yola çıkarak, Türkiye’nin takip ettiği küresel sahnede kadınlara uygulanan şiddetle mücadeleye dair hususi kanuni düzenlemeler yapılmış ve uygulamaya sokulmuştur. Kadınlara uygulanan şiddet ve aile içi uygulanan şiddetin engellenmesi adına uluslararası ve ulusal düzenlemelerin hedefi, muhtevası ve noksanlıkları konunun politik tarafları da dikkate alınarak kronolojik olarak incelenmiştir.

Peroni (2016)'nin çalışması, kadına yönelik şiddetle ilgili son Avrupa Konseyi Sözleşmesini (Kadına Yönelik Şiddet) postkolonyal feminist eleştiriler gözüyle incelemektedir. Makale, kesinlikle iyimserlik için sebep olsa da, Konvansiyon'un sömürge sonrası feministlerin tespit ettiği bazı tuzaklara hala düştüğünü savunmaktadır. Sözleşme, kadına yönelik belirli şiddet biçimlerinin temelde bazı kültürlerin sorunu olarak çerçevelenmesinden kaynaklanan damgalayıcı riskleri büyük ölçüde ortadan kaldırmaktadır. Yine de, Sözleşme'nin kadına yönelik şiddete yönelik kabul edilemez bir gerekçe olarak “namus” konusundaki yaklaşımındaki tehlikeler varlığını sürdürmektedir. Sözleşmenin göçmen, mülteci ve sığınmacı kadınlara baktığı savunmasızlık çerçevesinde de doğal riskler vardır. Eleştirel olmayan bir şekilde uygulandığında, bu yaklaşımlar, sömürge dönemlerini anımsatan, Avrupalı olmayan kültürler tarafından mağdur edilen, doğası gereği güçsüz kadınların imajlarını yeniden yazma riskini taşımaktadır.

Alwood (2016)'a göre 2014 yılında Fransa, Avrupa Konseyi'nin “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Sözleşmesini (İstanbul Sözleşmesi)” onaylamış ve Fransız yasasını buna uygun hale getirmek için Kadın Erkek Eşitliği Yasasını kabul etmiştir. Kadın Erkek Eşitliği Yasası, kadına yönelik şiddetle mücadeleyi, kadın ve erkek arasındaki eşitsizliklerin ele alınması ihtiyacına daha geniş bir bağlamda yerleştirmektedir. Bu uluslararası düzeyde yeni olmamakla beraber, Fransa için yenidir. Uluslararası metinlerde yer alan yapısal, dönüştürücü şiddet anlayışları ulusal yasalara, politika belgelerine ve sahadaki uygulamaya çevrildiğinde, toplumsal cinsiyet ilişkileri konusunda yaygın fikirlere meydan okuyabilir veya fikir birliğine varmak için sulandırılabilir. Fransız kadınına yönelik şiddet politikası, kadınlara yönelik şiddeti cinsiyetçi güç ilişkilerinin hem nedeni hem de sonucu olarak sunan BM ve Avrupa Konseyi girişimleriyle ne ölçüde uyumlu hale geldi? Uluslararası kabul görmüş cinsiyet ve cinsiyete dayalı şiddet kavramları Fransız politika tartışmalarına dahil edildi mi ve eğer öyleyse, nasıl? Tüm bunların, Fransa'da ve başka yerlerde kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmak için devam eden mücadelede, varsa, ne gibi sonuçları olabilir?

Simonoviç (2014)'e göre “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW Sözleşmesi)” kadına yönelik şiddeti açıkça yasaklamasa da, kadına yönelik şiddeti de kapsayan kadına yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yönelik cinsiyete özgü bir çerçeve sunmaktadır. Bu, CEDAW Komitesinin kadına yönelik

şiddeti kadına yönelik bir ayrımcılık biçimi olarak yorumlamasını ve çalışmalarında uygulamasını sağlamaktadır.

Gasmi (2014)'ye göre Kadına yönelik şiddetle ve aile içi şiddetle mücadele üzerine yeni Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Avrupa Konseyi CAHVIO Komitesi tarafından oluşturulan İstanbul Sözleşmesi), kadının insan hakları alanındaki yeni Avrupa yasal standartlarını ele almaktadır. İstanbul Sözleşmesi tarafından belirlenen yasal normların etkinliğine ilişkin temel konu, sözleşmeyi imzalayan ülkelere somut yükümlülükler yükleyen aile içi ve cinsiyet temelli şiddetle mücadele alanında doğrudan soruşturma, kovuşturma ve koruma düzenlemelerine ilişkin yansıma ile ele alınmaktadır. Uygulama sürecinde İstanbul Sözleşmesi'nin etkinliğini sağlayan kadınlara yönelik şiddetle ve aile içi şiddetle mücadelede devlet yükümlülükleri ve gerekli özen ilkesi ve sözleşme ile bağlı olan ilgili ülkelerin imza sahiplerinin yeterli kurumsal kapasiteleri gibi çeşitli hususlara vurgu yapılır. Bağımsız uzman uluslararası organ biçiminde kurulan izleme mekanizması, sözleşmenin etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak için eşit derecede önemlidir. Uluslararası kamu hukukunda yasal düzenlemelerin etkinliği, incelenmiş ve uluslararası normlara ve sözleşmelere dahil edilen farklı ülkelerin hayati ulusal çıkarlarına bağlıdır. Bu yasal normların uygulanması, farklı devletler tarafından yürütülen yasal standartların belirlenmesi konusundaki müzakerelerin başarısı ölçüsünde etkili olacaktır.

Demirkır Ünlü (2012)'ye göre son dönemde medyada çokça görülen “kadına yönelik şiddet” ve “aile-içi şiddet” hadiseleri endişe verici seviyeye çıkmıştır. Fiziksel bakımdan kadına nazaran güçlü olan erkekler, geleneklerin ve toplumsal-kültürel kalıpların da tesiriyle hususiyle de aile içinde kadınlara yönelik psikolojik, fiziki, cinsel, ekonomik şiddet uygulamak konusunda kendilerini haklı görmekteyler. “Kadın” dini, kültürel, geleneksel, hatta kimi ülkelerin yasalarında hukuki bakımdan sorumluluğu alınan ve yönetilmesi zaruri olan “eş” olarak konumlandırılmakta ve şiddet mağduru olabilmektedir. Aile-içi şiddetin tali mağdurları ise çocuklar olmaktadır. Çocuk bireyler, fiziki şiddetle direkt olarak karşılaşmalar da yaşanan hadisenin telafisi mümkün olmayan tesirlerini ileriki dönemlerinde yaşamak zorunda kalmaktadırlar. Bu tür şiddet hadiseleri, önlem alınmadığı takdirde şiddet, nesilden nesle geçen bir döngü haline gelmektedir. Bu araştırma vasıtasıyla kadınlara uygulanan şiddetin sebepleri ele alınmıştır. “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile-İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi(İstanbul

Sözleşmesi)’nin ortaya koyduğu yenilikler ve normlar, Türk iç hukuk düzenlemeleri ile birlikte ele alınmıştır. Tartışma konularından bir tanesi de toplumumuzda ve hatta Dünyada kadına şiddet hadiseleri incelendiğinde sorunun altında yatan esas sebebin erkeğin, kadını yetersiz bularak, kendisini üstün olarak değerlendirmesinden kaynaklandığı öngörüsüdür. Avrupa Konseyince hazırlanmış ve imzaya açılmış olan bu sözleşmeyi ilk imzalayan ülke Türkiye’dir.

Özkara ve Can (2012)’a göre kadınlara uygulanan şiddet bütün toplumlarda ve her şekliyle yaygın bir biçimde vardır. Dünyada her üç kadından biri hayatının herhangi bir evresinde partnerlerince şiddete uğratılmaktadır. Türkiye’de kadına yönelik ayrımcılığı güçlendiren ya da buna yol açan kanuni düzenlemelerin çoğunluğu yürürlükten kalksa da şiddetin engellenmesi konusunda alınan tedbirlerin yetersiz olduğu, yeni kanuni düzenlemelerin ise pek çok tartışmaya neden olduğu izlenmektedir. Adli tıbbın ehemmiyetli bir konusu olan kadına şiddetin biyopsikososyal olarak bireydeki etkilenmelerinin belgelenmesi, bildirilmesi ve rehabilitasyonu disiplinler arası bir bakış açısıyla değerlendirilmelidir. İstanbul Sözleşmesi’nde ön görülen bütün ilkelerin noksansız olarak iç hukukta yer bulması ve insan hakları, toplumsal cinsiyet, eşitlik konularında uygulanacak eğitimin sağlık personeli, hakimler, savcılar ve kolluk kuvvetlerini de kapsamaması faydalı olacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

MEDYA KAVRAMINA VE MEDYA TÜRLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

2.1. Medya Kavramı

Demokrasinin üç ayağı; yasama, yürütme ve yargı dışında dördüncü ayak olarak medya kabul edilmektedir. Medya; kitlelere mesajlar göndererek onları olaylarda haberdar eden, halkın bilgilendirilmesinde, eğitilmesinde ve toplumsal sorunlar üzerinde tartışma platformları yaratabilen gazete, dergi, TV, radyo, internet gibi kitle iletişimini sağlayan araçlar toplamına verilen isimdir. Medya, güçlü bir yönlendirme aracıdır. Medya; demokratik ülkelerde demokrasinin dördüncü ayağı olarak işlev görmektedir. Gerektiğinde halk adına hükümeti denetleme görevini üstlenmiştir. Ancak “Medya siyasi aktörlerden biri, dolayısıyla da kamusal alanın düzenlenmesinde söz sahibi bir unsurdur. Kamusal alan devletin, tebaasını hiçe sayarak tek düzenleyici güç olarak varlığını sürdürmesini engellemiş ve hatırı sayılır bir kontrol aracı olmuştur.” (Taşçı, 1996, s: 784).

“Kitle iletişim araçları” olarak da adlandırılan “medya” kavramı 1920’li yıllardan itibaren kullanılmaktadır. Her türden sözlü, basılı, yazılı, görsel metin ve imgeleri barındıran, iletişim araçlarını da kapsayan çok geniş bir kavramdır. Medya kavramı, kitap, dergi, broşürler gibi basılı; sinema ve televizyon gibi görsel ve işitsel; radyo gibi işitsel kitle iletişim araçlarını da kapsamaktadır. Günümüzde medya kavramına internet, billboard gibi yeni mecralar da eklenmiştir. Dolayısıyla denilebilir ki her tür mesajı, farklı sosyo-demografik özellikler barındıran kitlelere, kendi yayın politikasına göre hazırlayarak ve aracın sahip olduğu özelliklere göre düzenleyerek, tek yönlü olarak yayan kitle iletişim aracına medya denir (Nalçaoğlu, 2003).

Medyanın etki alanının giderek genişlemesi ve gündelik yaşamın hemen hemen her alanı ve anına nüfuz etmesi ile birey ve toplum üzerindeki etkisini artırmaktadır. Günümüzde medya, özellikle televizyon ve sosyal medya, yeniden şekillendiren, üreten, kontrol eden, hatta yargılayıp, infaz eden bir araç haline gelmiştir. Küreselleşme ve küreselleşmenin yaratmış olduğu değişim ve dönüşümler, aile yapısına ve ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkiye

de yansımıştır. Artan ekonomik ihtiyaçlar nedeniyle anne ve babanın çalışıyor olması, çocukları ile beraber olamamalarına sebep olmakta ve genelde aile fertlerinin beraber vakit geçirebildiği zamanlarda da televizyon izlendiğinden, aile içi etkileşim git gide azalmaktadır. Bu hususta gençlerin sosyalleşmesini olumsuz manada etkilemekte ve kendilerini değersiz ve güvensiz hissetmelerine sebebiyet vermektedir. Bu sebeplerle gençler kendilerini kanıtlamak yahut özgüven eksikliklerini giderebilmek amacıyla uyuşturucu ve şiddet benzeri olumsuz davranışlara yönelmektedirler. Bu konu hakkında medya, kendilerine rol model oluşturabilecek birçok dizi ve program ile gençleri olumsuz manada etkilemektedir (Mora, 2008).

2.2. Medyanın İşlevi

Medya bilinen haliyle gazete, televizyon, radyo, internet vb. kitle iletişim araçlarını kapsayan bir bütünlük içinde değerlendirilse de kapsadığı alan bakımından ekonomik, politik ve ideolojik pek çok yaklaşımı üzerinde barındıran karma bir yapıyı oluşturmaktadır. Bu karma yapının unsurlarını, işlevini göstermesi bakımından pek çok çalışma farklı disiplinler aracılığıyla yapılmaktadır. Medyanın dinamik yapısı onun kavramsal olarak yeniden üretilmesine ve kavramsallaştırılmasına zemin hazırlamaktadır. Medyanın değişen yapısı, sahiplik şekli bazı unsurlarını kaybetmesine neden olurken bazı unsurlarının da yeniden şekillenmesine neden olmaktadır. Medyadaki bu değişimin dışında temel hareket alanının değişmediği görülmektedir. Bunlar;

- Medyanın önceliği kitlelerin haber almasını sağlamasıdır.
- Bir iletişim argümanı olan medya ileti üretir ve bunların ulaştırılmasını sağlar.
- Medya ekonomik kaygılar taşıyan bir işletme ve serbest piyasanın unsurları kapsamında hareket etmektedir.
- Medya oluşturduğu iletilerin satışını sağlamakla birlikte izler kitlesini analiz ederek bu kitleyi reklam yapanlara satar.
- Medya sunduğu hizmetler kapsamında ahlaki ve etik kurallara uymak zorundadır.
- Medya çok kapsamlı ve karmaşık yapıdaki araçlara sahiptir.
- Anlık haber ve içerik sağlamasından dolayı bilgilendiren, öğreten ve eğiten bir yaklaşımı barındırmaktadır (Aydeniz, 2012, s: 17).

Medya her bireyde farklı anlamlarda kavramsallaşmaktadır. Televizyonda izlenen bir program, bir dergi veya gazete; bir ekonomi politik çerçevesinde yayın yapana bir televizyon kanalı, araba reklamlarının yer aldığı bir broşür olabilmektedir. Dolayısıyla basılı görsel işitsel pek çok kanal tarafından kullanılmakta ve bireyler tarafından algılandığı şekliyle var olmaktadır (Erol, 2007, s: 27).Medya “iletişim araçları” olarak bilinmesine karşın tek yönlü iletişimi gerçekleştirmektedir; medya sadece iletir. Etkileşimli bir iletişimin olmadığı medya kitle iletişimi ve karşılıklı iletişim gibi algı yanılgularını beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda Lazar (1999, s: 284)’ın medya ile kitle iletişim araçlarının benzerlik sıralamasına yer vermek önemli olmaktadır:

- Üretilen iletinin şekillendirilmesi ve sunumu,
- Kişiler arasında köprü kurması,
- Kamusal alana dağılımı,
- İletinin rıza çerçevesinde tüketiminin sağlanması (İsteyen kullanmaz)
- Mal ve hizmetin endüstrileştirilmesi,
- Kanunlara uyma zorunluluğu.

Medya bağlamında gerçekleştirilen çalışmalar medyanın işlevinin farklılaşabileceğini de ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda Bertrand medyanın işlevlerini aşağıdaki şekilde değerlendirmektedir(Bertrand, 2004, s: 18).

Çevreyi Gözetlemek: Medya toplumsal alan içerisinde yaşanan olayları hızlı ve eksiksiz olarak aktarabilmektedir. Bu anlamda görevi, bilgiyi toplamak, analiz etmek, yorumlamak ve dağıtımını gerçekleştirmektir. Özel anlamda medya ise seçimler arasındaki ara dönemlerde yasama, yürütme, yargıyla birlikte sosyal alana odaklanmalıdır.

Sosyal İletişimi Ortaya Koymak: Uzlaşma yoluyla bir karara ulaşan toplumlarda birliktelik sağlamakta etkili olan medyanın yeni tartışmaları beraberinde getirmektedir.

Dünya Hakkında Bilginin Oluşturulması: Bireylerin tek başına doğrudan haberdar olamayacağı konuların medyanın eliyle ortaya konmasıdır.

Kültürü Yaygınlaştırmak: Kültür aktarılan ve kuşaktan kuşağa dolaşımda olan bir kurumdur. Dolayısıyla kültür gibi canlı ve değişime açık olan bir kurumsal yapının anlık dolaşımda olması medya ile sağlanabilmektedir.

Kitlelerin Eğlendirmek: Kitlelerin fiziksel ve psikolojik olarak sorunlardan uzaklaşmasını sağlamak, toplumsal siyasal gerilimlerden en az şekilde etkilenmesini sağlamak medyanın önemli görevleri arasında yer almaktadır. İzler kitlenin veya toplumu oluşturan bütün sınıfların medyadan ilk beklentisi eğlence yaratmasını beklemektir.

Satın Almayı Sağlamak: Reklamın vücut bulduğu alan olan medyanın temel hedeflerinden biri de satın alımı gerçekleştirmek için kitlelerin hazırlamak ve etkilemektir.

Barbier ve Lavenir (2001, s: 7) medyayı tanımlarken bazı işlevlerini de şu şekilde ortaya koymaktadırlar: “Medya, bir topluma; mesaj ve bilgilerin saklanması, uzaktan iletilmesi ve kültürel siyasi pratiklerin güncelleştirilmesi yönündeki üç temel işlevi tamamen ya da kısmen yerine getirme olanağını sağlayan bütün iletişim sistemleridir”.UNESCO öncülüğünde Mac Bride tarafından hazırlatılan “İletişim ve Toplum” raporunda medyanın görevleri; haber ve bilgiyi sağlamak, toplumsallaştırmak, motive etmek, tartışmak ve etkileşimde bulunmak, eğitmek, kültürel gelişmenin sağlanması, eğlendirmek ve bütünleştirmek şeklinde değerlendirilmektedir (Özkan, 2006: 19- 20). Bu görevler detaylandırılacak olursa;

Haber ve Bilgiyi Sağlamak: Medya, bireyi ve toplumu ilgilendiren, sınırlar içerisini ve dışını kapsayan konuları akılcı şekilde ortaya konmasını sağlayarak alınacak kararların etkinliğini haber vermekte ve kitlelere dağıtmaktadır

Toplumsallaştırmak: Medya, bireylerin hayatlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan sosyal yapının sağlanmasında etkilidir. Bu açıdan bireye kapı açmaktadır.

Motive Etmek: Medya toplumu oluşturan her bir bireyin yaşamsal pratiklerine ulaşmasında özendirici ve motive edici bir rol almaktadır. Bireylerin amaçlarının oluşmasına ve bunlara gidecek yol için güç kazanmasına yardımcı olmaktadır.

Tartışma ve Etkileşimde Bulunmak: Medya, kamunun çıkarları doğrultusunda bir konuya dair tartışmanın yaşanmasını sağlayarak uzlaşının yolunu açmaya çalışmaktadır. Böylece toplumu oluşturan bütün yapıların rızası alınarak en uygun çözüme ulaşmak sağlanmaktadır.

Eğitmek: Medya, haber vermenin veya bilginin üretimi ve aktarımının yanında toplum katmalarının eğitimine de yardımcı olmaktadır. Bireylerin yeteneklerinin ve becerilerinin geliştirilmesi noktasında etkili olmaktadır.

Kültürel Gelişimin Sağlanması: Medya, sanatsal etkinliklerin topluma ulaştırılmasını sağlayarak kültürel mirasın aktarımını gerçekleştirmektedir.

Eğlendirmek: Medya, pek çok işlevinin yanı sıra bireylerin eğlenmesini sağlayarak hoşça zaman geçirmesi için üretilen içerik sağlayıcı konumundadır.

Bütünleştirmek: Medya, birbirlerinden habersiz olan bireylerin ve toplumların yakınlaşması ve bütünleşmesini sağlayarak farklılıkların bilinirliğini artırmaktadır. Çok seslilik, çoğulcu yaklaşımların yaygınlaşması anlamında medyanın işlevi büyük olmaktadır.

Her an yeni işlevsel özellikler kazanan medya kimi işlevlerini de kaybedebilmektedir. Bu durumun yaşanmasında sahiplik yapısının önemli bir etkisinin olduğunu söylemek gerekmektedir. Eleştirel görüşlere değinmek gerekirse medyanın işlevleri, yukarıda sayılan egemen tanımlara tamamen zıttırlar. Aslında medya, kendisinin ve reklamı yapılan endüstrilerin ürün ve hizmetlerinin yani aslında ekonomik sistemin satışını yapmaktadır. Ayrıca kendisinin ve kapitalizm bilincinin satışını yapmaktadır. Herhangi bir toplumda bulunan bireyin yaşamsal sürecinde davranış kalıpları oluşturması, değişmesi, diğer bireylere nazaran farklılıklar göstermesi normal kabul edilmektedir. Ama günümüzde bu değişim farklılaşma yönünde değil, tek bir kalıp haline dönüşme, yapaylaşma ve tek tipleşme yönünde gerçekleşmektedir. Küreselleşmenin temel aracı haline gelen medyanın eleştirel işlevlerine bakıldığında, genel olarak, kapitalist pazar ekonomisi mantığı ile yayın yaptığı ve toplumda meydana getirdiği etkinin, yönlendirme, değiştirme, pasifize etme, aktifleştirme, kullanma, parçalama ve birleştirme fiillerine yönelik olduğu görülmektedir (Erdoğan, 2011).

2.3. Medyanın Toplum Üzerindeki Etkisi

Çoğu ampirik nitelikte olan (gözlem ve deneye dayanan) araştırmalara göre medya, gerçekliği şekillendirme ve durum belirlemede çok etkin bir güce ve role sahiptir. Medyanın mülkiyetini yahut kontrolünü elinde bulunduran kişiler bu etkileri daha çok kendi ihtiyaç, ilgi, istek ve beklentileri doğrultusunda gerçekleştirmektedir. Bu kişiler “propaganda amaçlı yahut düzmece olaylar” ya da “suni gündem” tasvirinde de açıkça ifade edildiği gibi medyada

gerçekleri ve olayları az veya çok, kendi bakış açıları çerçevesinde çarpıtırlar. Hatta zaman zaman daha önceden belirlenmiş konulara dikkat çekip hedeflenen doğrultuda tepkiler oluşturabilmek için; zaman zamanda sadece reyting için düzmece olaylar uydururlar. Kısaca denebilir ki medya, manipülasyon yoluyla olayları olduğundan farklı yansıtip çarpıtmak ya da gerçekleri istismar etme gücüne-en azından potansiyel olarak- sahiptir. Modern medya araçlarının, özellikle de sosyal medya ve televizyonun, bu doğrultudaki gücü inkar edilemez. Televizyon, kişilerin “simgesel çevrelerine” hükmetmek açısından çok etkin bir güce sahiptir. Televizyon ile alakalı gerçekleştirilen “kanaat-davranış araştırmaları ve “içerik analizleri”, televizyon programlarının yaş, cinsiyet, aile, doğum, ölüm, eğitim ve iş gibi birçok toplumsal gerçekliği deforme edici etkisinin olduğunu, programlarda teşhir edilen mesajların toplumdaki şiddet olaylarını artırma ve suç işleme eğilimlerini tahrik etme doğrultusunda etki yaptığını tüm açıklığıyla ortaya koymuştur (Arslan, 2004).

Medyanın tarih boyunca süreci incelendiğinde kültürün devamlılığını sağlama açısından önemli bir araç olduğu görülmektedir. Kültürün önemli parçalarının ne olduklarının veya nasıl olması gerektiğinin topluma aktarılması ve bu sayede kültürel faaliyetlerin yaşatılması bakımından medya çok önemli bir konumdadır. Medyaya dahil olan araçların kullanılmasıyla medyanın zaman zaman kültürel manada yozlaştırma, bireyin kişilik yapısının bozulmasına Sebebiyet veren olayları açığa çıkarma veya yapılarda bozulmaya neden olma, zaman zaman ise kültürü yaşatma, geliştirme ve bireylerin akıl sağlıklarını iyileştirmeye katkıda bulunduğu görülmektedir (Scannell, 1992).

Medyanın kültür üzerindeki etkileri üzerine yapılan araştırmalarda, medyanın birey, toplum ve kültür üzerinde oluşturduğu etkiler bakımından kendiliğinden bir oluşumdan söz etmektedirler. Fakat bu etki olgusuna yönelik yapılan araştırmalar, genel manada kendiliğinden oluşmanın çok da söz konusu olmadığını; yönlendirme ve bozulmanın genelde bilinçli bir şekilde gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Kültür ve medya ilişkisi üzerine yapılan araştırmalarda medya ve medya yapısı içerisinde bulunan -özellikle de televizyon-yayınların mevcut düzen bakımından bir kol işlevi gördüğü ifade edilmiştir. Bu fikri savunan araştırmacılar, bireylerin ve genel manada kabul ettiği olumlu duygu, düşünce, inanç ve davranışlar üzerinde medya araçlarının veya medyaya dahil olan araçların değiştirici bir etkisi bulunmamaktadır. Aksine medya, bireylerde mevcut değer ve duyguları kuvvetlendiren ve koruyan bir etkiye sahiptir, görüşünü savunmaktadır. Ancak bahsedildiği üzere yapılan diğer

çalışmalar da bu çalışmalar üzerine elde edilen bulguları geçersiz kılmaktadır. Özetlemek gerekirse, medyanın bireylerin bilgi, kanaat, duygu, tutum ve davranışları üstünde büyük miktarda etkileme gücü bulunmaktadır. Sadece bireyler değil, toplumsal grup, organizasyon ve kurumlar, kısaca tüm kültür ve toplum medyanın gücünün etki alanındadır. Barrett ve Braham medyanın toplumu değiştirme hususundaki etkilerini 3 ana başlık altında toplamıştır:

- Değiştirip dönüştürme,
- Kuvvetlendirme,
- Önemsiz değişiklikler yapma (Barrett ve Braham, 2013).

2.4. Ana Akım Medya

Devletin yahut büyük sermaye sahiplerinin büyük miktarlarda kitle iletişim araçları vasıtasıyla büyük sayıda insanı yönlendirmesiyle oluşan hakim ve yaygın düşünce akımı ana akım medya olarak nitelendirilmektedir. Bakıldığında bu kavram, fikir ayrılıklarını da kapsayan ve bireyleri hakim ve yaygın düşünce akımına yönlendirmeye çalışmayan alternatif medya kavramının karşıtıdır. Ana akım medya, hakim söylem ve temsillerin taşıyıcısı konumundadır. Devlet kuruluşu ya da ticari şirket biçimlerinde faaliyet göstermesi, büyük ölçekli kurum yapısı ile homojen bir izleyici kitlesine yönelik yayın yapması, hiyerarşik olarak yapılanması şeklinde sayılabilecek özellikleri ile profesyonellerin çalıştığı kuruluşlar olarak öne çıktığı görülmektedir. Ana akım medya, yayınlarının bağımsızlığına engel oluşturabilecek baskılara çok açıktır. En güçlü olan ve yüksek reyting ya da tiraj alan ana akım medya, egemenlere karşı muhalif söylemlerin engelleyicisi konumundadır. Anılan sebeplerle ana akım medyanın elit kesime yönelme eğilimine sahip olduğu söylenebilir. Ana akım medyanın haberlerinde, çeşitli durumlarda hükümet lehine yayın yapılmaktadır. Ayrıca fazla miktarda reklam verenlerin çıkarlarına ters düşebilecek yayınlardan kasıtlı olarak uzak durabildiği görülmektedir. Bu durumlar göz önünde bulundurularak ana akım medyaya, “gündem belirleyen” ve “elit medya” denilebilir (Özçağlayan, 2008).

Ana gelir kaynağı izleyici/dinleyici olarak kabul edilen ana akım medyanın amacı kazancı artırmaktır. Büyük ticari kuruluşların yönettiği ana akım medya, medyaya egemen olması hasebiyle, toplumun hiyerarşik yapısını korumaya yardımcı olmaktadır. Liberal yaklaşıma hakim serbest pazar ekonomisi mentalitesi, devletin piyasalar üzerinde asgari etkisi üzerine şekillenmektedir. Bu düşünceden hareketle medya mecraları da serbest pazarda özel

işletmeler olarak örgütlenir. Oluşturulacak olan basın işletmeleri, özel teşebbüs biçiminde oluşarak devlet baskısına maruz bırakılmamalıdır (Atılğan, 1999).

Serbest pazarda bulunan işletmelerin kuruluş ve varoluş sebebi karlılıktır. Üretmiş oldukları ürün ve hizmetleri satmak suretiyle kar elde etmeyi amaçlamaktadırlar. Bu noktada tercih ve talep edilen olma amacıyla pazarda yaratılan farklılıkların ve yeniliklerin, kendi gelirlerini arttıracak gibi toplum içinde refah ve ilerleme sağlayacağına inanılır. Bu husus liberalizmin temel savlarından fakat her ne kadar serbest pazar şartlarına uygun biçimde açılrsa ve işletmeler de ana akım medya işletmeleri sadece karlılık gözetilen bir durumda olamazlar. Basının haber verme, bilgilendirme ve kamuoyu oluşturma gibi işlevleri sebebiyle, serbest pazarda bulunan diğer işletmelerden farklı bir noktada olmalıdır. Liberal yapı üzerine şekillenmiş modern devletlerin vazgeçilmez olarak nitelendirdiği demokrasi kavramı; yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirlerinden bağımsız fakat belirli bir uyum içerisinde çalışması biçiminde temellendirilir. Liberal görüş tarafından savunulan demokratik anlayışta bu erklerin yanında dördüncü bir kuvvet olarak nitelenen basın, toplumun yararına bu organları bir nevi “denetleme” görevi üstlenmektedir. Bu erkler denetlenirken en uygun koşulların serbest pazar ekonomisinde oluşacağını savunan liberal kuram, basın özgürlüğü açısından en uygun şartların, serbest piyasa nezdinde bağımsız biçimde çalışacak özel basın işletmelerinde oluşacağını varsaymaktadır. Bu kuramın öngördüğü şekil ile demokrasiyi yaşatma ve geliştirmenin en önemli araçlarından biri basındır. Kamu adına ve yararına yönetenlerin denetlemesi, olumsuzluklar hakkında haber yapması ve ürettiği içerikler ile toplumu aydınlatması demokrasinin gelişine oldukça büyük katkı sağlayacak bir sistem olarak görülmektedir (Akveran, 2018).

2.5. Alternatif Medya

Alternatif medya alanındaki çalışmaların büyük bir bölümü alternatif medya ile ana akım arasındaki fark üzerine odaklanmaktadır. Alternatif medya genel manada ana akım medya aracılığıyla temsil edilmeyen muhalif kesimlere seslerinin duyurmak için olanak sağlaması ile sosyal ve siyasal reformların taraftarlığı olarak tanımlanabilmektedir (Haas, 2004). Alternatif yayımlar tarihte ilk olarak 1970’li yıllarda Kraliyet Komisyonu’nun dikkatini çekmiştir. Kraliyet Basın Komisyonu alternatif basının sahip olması gereken özellikleri şu şekilde tanımlamıştır:

- Yaygın gazetelerde görmediğimiz haberlere sahip olmalı,
- Toplumdaki yaygın inançlara karşı olmalı,
- Alternatif bir basın kuruluşu toplumda azınlıkta kalan fikirlerle ilgili olmalı.

Kraliyet Basın Komisyonu iki nedenden ötürü alternatif basının önemini vurgulamıştır: basının görevinin demokratik toplumlardaki fikirleri en geniş biçimde dolaşıma sokması ve azınlık haklarına olan bakışların kanunsuz sayılmadan yayınlanmasının basın özgürlüğünün büyük bir sorunu olmasıdır. *Alternatives in Print*, (Basımda Alternatifler) alternatif yayınlar hususunda güncellenen bir bibliyografyadır ve alternatif medya yayıncıları açısından şu kriterleri belirtmiştir:

- Yayının amacı yaratıcılık, sosyal sorumluluk yahut her ikisinin kombinasyonu olmalı,
- Yayıncı ticari saikler ile hareket etmemeli, yayıncının amacı kardan ziyade sahip olduğu fikirlerin yayılması olmalı,
- Yayıncılar kendilerini “alternatif” olarak tanımlamalıdır (Atton, 2002).

Alternatif medyanın sahip olduğu çalışma ilişkileri ve ekonomik örgütleniş özellikleri, ana akım medya karşısında alternatif bir rol üstlenmesinde önemli öneme sahiptir. Alternatif medyanın dolaşım ve dağıtım boyutu, alternatif medya ile kamusal ilişkisinin tartışılmasına sebep olmaktadır. Alternatif medya mecralarının zayıf noktası mali problemlerdir. 1960 ve 1970’li yıllarda alternatif basın mali yardımlarla ayakta durabilmiştir. Yardımların başlıca iki biçimi mevcuttu: kendi kendini işletme ve müzik işi. Alternatif basın müzik işi ile kendisine fon sağlamaktaydı. Bunun yanında alternatif basının gelecek ile alakalı planlar yapabildiğini sağlayan abonelik gelirleri, sınırlı da olsa, finansal güvenceler sağlamıştır. Diğer yandan fotokopi imkanının ve reprografi¹ tekniklerinin ortaya çıkması özellikle fanzinlerin üretiminin artmasına ve içeriklerinin çeşitlenmesine sebebiyet vermiştir. Alternatif basının sosyal hareketler ile birlikteliği çalışma ilişkilerinde profesyonellikten uzakta kalınmasına yol açmıştır. Kişiler gazete için hiç ya da çok az ücret karşılığında çalışmaktadırlar (Atton, 2002).

Alternatif medyanın çalışma yöntemleri içerisinde (doğal raporlama) önemli bir yere sahiptir. Bu tarzda bir rapor formu, alternatif medyanın politik raporlarla ilgili pratiklerinin

---

¹Reprografi, grafiklerin kserografi veya fotoğrafçılık gibi elektriksel veyamekanik yollar ile çoğaltılmasıdır.(Kaynak Wikipedia)

belirgin bir bölümünü oluşturmaktadır. Kişiler İndymedia² gibi uluslararası ve radikal haber ajanslarının açıktan yayın stratejileri sayesinde tanıklardan, katılımcılardan veya siyasal aktivistlerden nativereporting yöntemi ile gelen haberlere güvenmektedir. Kontrol ve katılım boyutları alternatif medyanın organizasyon kabiliyetini etkileyen iki ana unsurdur. Birçok alternatif medya yayını sırasında kolektif organizasyonun belirli bir stili kullanılmaktadır. Fakat alternatif medya yayınları, organizasyon yapılarının odak noktasını oluşturan karar alma süreçlerinde bir takım gerilim ve zorluklara katlanmaktadır. Tarafların karşılıklı rızasıyla oluşan fakat idare etmesi zor karar alma aşamasındaki gerilim, çekirdek grubu oluşturan düzenli yazarlar ve yayımcı kolektif grubun üyeleri ile geçici fakat kalabalık bir grubu oluşturan katılımcılar arasında meydana gelmektedir. Alternatif medyadaki yatay örgütlenme, üretim ile ilgili ve editoryal kararların kolektif bir şekilde alınmasının hakim iş yapma biçimine karşı bir örnek olduğu görülmektedir. Kendini yöneten medya, kolektif üyelerinin almış oldukları örgütsel kararları etkileyen politik ve kültürel koşullara hassastır.

Alternatif medya vatandaşların aktif katılımlarıyla ve topluluk geliştirme ile siyasal ve toplumsal yaşamı şekillendirebilir. Alternatif medya politik bilinci uyandırmada çok önemli bir role sahiptir. Örneğin alternatif grupları var olan politik kurum yahut partilerden ayırır. Zira bu gruplar hiyerarşik yapılanmaya sahip değildir, kolektif olarak işler ve biçimsel değillerdir. Bu gruplar ortak çıkarlarından dolayı bir araya gelmiş toplumsal hareketlerdir. Bunların ne söylediklerinden ziyade nasıl örgütlendikleri önem addetmektedir. Çünkü alternatif medya, toplum içerisindeki aykırı grupların bilinçlenmelerinde önemli bir rol üstlenmektedir. Adeta “başkaldırı iletişimi” olarak nitelendirilen habercilik anlayışıyla statükoyla mücadele etmekle kalmayan alternatif medya, bağımsız içerikler üreterek de mücadelesini sürdürür. Alternatif medyanın amacı, özellikle de politik ve toplumsal bir reform ise bu üretim can alıcı duruma gelir (Aydoğan ve Kırık, 2012)

2.6. Yeni Medya Teknolojileri

Yeni medya teknolojileri, artık gündelik yaşamın her alanında yer almış, toplumsal, kültürel, siyasal ve ekonomik yaşamın gelişimi üzerinde büyük bir etkiye sahip olmuştur. Artık dünya, yeni medya teknolojilerinin gücünün farkındadır. Yeni medya teknolojisi eyleme

---

²Bağımsız Medya Merkezi, sosyal ve siyasi konular hakkında rapor veren aktivist gazeteci topluluğunun açık bir yayınıdır.(Kaynak Wikipedia)

oryante olmuş nitelikte, doğru biçimde yararlanmak için örgütlenmeyi gerektirmekte ve bu teknolojinin yapısı bunu olanaklı kılmaktadır. Enzensberger, yeni medya teknolojilerinin yapıları gereği eşitlikçi olduğunu, dolayısı ile bilgiye herkesin eşit olarak ulaşabildiğini, bunun sonucunda da burjuva entelijansiyasının kültürel tekelinin sona ereceğini ileri sürer (Enzensberger,2016).

Yeni medya teknolojileri; toplumsal ilişkilerin bir parçası olarak gelişme göstermekte olup katılımcı ve antiotoriter organizasyon yapısı ve “ana akım medyada(TVRadyo- Gazete) görmeye alışık olmadığımız aktörler ile onların sorunlarının içeriğinde yer alması olarak saptanmaktadır. Dolayısıyla alternatif medya hem kendi örgütlenişi hem de kullandığı dil ve ele aldığı sorunlar açısından da karşıt kamusal alanın mecrasıdır.” (Ceyhan, 2009, s: 3). İnternetin yaygınlaşması ile güç kazanan ve küresel ölçekte en üst düzeyde enformasyon akış alanları olan sosyal ağlar, zaman ve mekan kavramlarını yapı bozumuna uğratarak bireysel ve toplumsal hayatın yeniden yorumlanmasını sağlamaktadırlar. Castells’in ‘ağ toplumu’ olarak tanımladığı toplumda , “bireyler artık küresel ve yerel olarak örülmüş, birbiriyle bağıntılı ağ toplumu içinde yaşamaktadır” (Binark vd., 2009, s:25). Yeni medya (dijital teknolojiler, sosyal ağlar, cep telefonu vs) sivil toplumun yeniden yaratımı için alternatiftir. Sosyal ağlar yeni ağ toplumunun kamusal alanı haline gelmiş ve çevrimiçi tartışma ortamı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Sosyoekonomik konumları nasıl olursa olsun herkese bir anda ulaşma fırsatı sunan yeni medya internet ağına dayalıdır ve farklı içerikler farklı biçimlerde iletilebilir. Oysa ana akım mecralarda tek içerik biçimi, merkezdeki yayıncıdan tüm izler kitleye iletir. Ağda ise yayıncı ve izler kitle sürekli rol değiştirir (Castells, 1996).

Chomsky; yeni medya teknolojilerinin büyük medya tekellerinin ve devletin kontrolü dışında yurttaş kontrolündeki medya olduğunu ileri sürmektedir (Atton, 2002, s: 12). Rodriguez, yeni medya teknolojilerini “yurttaş medyası” olarak tanımlar ve “İlk olarak kurumsallaşmış medya ortamının dönüşümü için aktif bir düzeltme isteğiyle yurttaşlık kolektivite tarafından harekete geçirilir. İkinci olarak yurttaş medyası sosyal kodlara, meşru kimliklere, kurumsallaşmış sosyal ilişkilere karşı koyar. Üçüncü olarak bu iletişim pratikleri topluluğun yetkilendirilmesini içerir, bu nokta dönüşümün ve değişimin imkânlılığını içerir” (Rodriguez, 2001, s:20) der. Dargon (2004) ise yeni medya teknolojilerini üçüncü medya olarak tanımlar ve politik partilerle organik bir ilişkisi olmayan ancak toplumsal hareketlerin eti ve kemiğini oluşturduğunu söyler.

Yeni medya teknolojilerinin “içeriğini şekillendiren temel güdüler ise sosyal değişimden yana olmak, baskı altındaki grupların sesi olmak, alternatif bir kamusalılık yaratmak olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan demokratik ilişkilere sahip oluşu ve muhalif içeriği alternatif medyanın yeni toplumsal hareketler, radikal demokrasi, hegemonya, sivil toplum kavramlarıyla beraber anılmasına yol açmıştır. Radikal demokrasi yeni toplumsal hareketlerle beraber ötekilerin sesinin demokratik bir platformu olarak görülmesine rağmen alternatif medya bu kavramların ötesine taşmaktadır. Alternatif medya bizzat politik değişimin devrimci yönünü de tarihte temsil etmiştir.” (Ceyhan, 2009).

2.7. Sosyal Medya

Sosyal medya, bireylerin düşüncelerini başka bireylere aktardığı ilgili olsun ya da olmasın her hangi bir konuya dair görüşlerini sunduğu yeni medya yapısıdır. İnsanlar sosyal çevrelerini genişletme, duygu ve düşüncelerini dile getirme, deneyimlerini paylaşabilme ve kitlelere ulaşabilme amacıyla bu araçları kullanmaktadır. Bu platformlar üzerinden kullanıcıların işletmeler ile ilgili olarak yaşadıkları deneyimler, paylaştıkları düşünceler ve yorumlar diğer kullanıcılar için de kanaat oluşturan bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır (Vardarlıer, 2016).

Sosyal medya ilk kez merkezi San Fransisco’da olan Guidewire Group kurucularından Chris Shipley tarafından kullanılmıştır. Chris Shipley’e göre sosyal medya çevrimiçi olarak bilgi iletişimini sağlayan, interaktif bir iletişim sağlayan, bireylerin katılımını ve iş birliğini destekleyen tüm araçları kapsamaktadır. Bloglar, mesleki ve sosyal paylaşım siteleri, Wikiler, podcasting ve vodcasting, sanal dünyalar, sosyal etiketlenme gibi siteler sosyal medya araçlarına örnek olarak verilebilmektedir (Newson vd., 2013).

Sosyal medyayı teknolojik bağlamda açıklamak gerekirse; Web 2.0 sisteminin teknolojik ve ideolojik yapılarının hayatımıza girmesi ile internet altyapılı uygulamalar grubu karşımıza çıkmaktadır. Bu uygulamalardan günümüzde geçerliliğini en çok arttıran sosyal medya kanalları olmuştur. Sosyal medya araçları, kullanıcısının paylaşım yapmasına, içerik üretmesine, paylaşılan içeriklerin değiştirilmesine ya da kaldırılmasına, ilgi alanları ve merakları çerçevesindeki hesapları takip etmelerine olanak sağlayan ve günümüzde kullanıcı sayısını her geçen gün müthiş bir şekilde arttıran bir Web 2.0 teknolojisidir (Kaplan ve Haenlein, 2010).

Tüm bu kavramsallaştırmalar kapsamında sosyal medyanın sahip olması gereken temel özellikler bulunmaktadır. Antony Mayfield'in "What is Social Media" adlı araştırmasında sosyal medyanın özellikleri aşağıdaki şekilde saptanmıştır (İlgün ve Uğurluoğlu, 2016).

- Katılım: Sosyal medya bütün bireylerin özgürce katılımını sağlayan ve geri bildirim olarak sağlamayan bir yapıda olmalıdır.
- Açıklık: Sosyal medya uygulamaları herkese açık ve erişilebilir olmalıdır. Erişimin engellenmesi için gerekçelerin net şekilde ortaya konulması gerekmektedir.
- İletişim: Bilinen medyada iletişim tek yönlü gerçekleşirken sosyal medyada karşılıklı etkileşimli iletişimin olması beklenmektedir.
- Toplum: Sosyal medya anlık olarak örgütlenmenin gerçekleştiği ortamlar olmaktadır.
- Bağlantı: Sosyal medya, farklı bağlantılarla değişik içeriklere sahip çoklu ortam paylaşımlarına olanak tanınmalıdır.

Günümüzde iletişim ve teknoloji kavramlarının hayatımızda oynadıkları rol hızla gelişmektedir. İletişim bilimi çerçevesinde ele alınan sosyal ağ kavramı, McLuhan ve Innis'in önderliğinde geliştirilen "teknolojik belirleyiciliği" teoremi ile açıklanabilir. 19. Yüzyılda ön plana çıkan bu teorem ile maruz kalının kültür ve çağda bilginin kayıt altına alınıp paylaşıldığı iletişim kanallarının, o kültürün karakterinin tespit edilmesinde önemli bir rol oynadığı savunulmuştur (Tekinalp ve Uzun, 2008). Bilgisayar merkezli iletişim içerisinde sosyal paylaşım ağlarının kullanımının hayatımıza dahil olmasında giriş kısmı olarak tanımlanan sanal toplulukların ortaya çıkışı 1990 yıllarının sonuna doğru gerçekleşmiştir. Bilgisayarlı iletişimin kullanılmasında amaç lokasyon olarak birbirinden uzak kişilerin, kurumların paylaşımlarla birbirlerine yakınlaştırılmasıdır (Vardarlier ve Zafer, 2020).

Sosyal medya kavramı günümüzde popüler hale gelmiş olsa da aslında temeli çok eskilere dayanmaktadır. Geçmişte de günümüzde de sosyal medya aracılığıyla iletişim ağırlıklı olarak görsel ve işitsel olarak sağlanmaktadır. Geçmişte bu görsel ve işitsel iletişim aracı olarak duman ile taş-davul sesleri kullanılmıştır. Yılların ilerlemesi ile M.Ö. 550 yıllarında, İran'da iletişimin sağlanmasına yönelik ilk posta servisleri kurulmuştur. 18. ve 19. yüzyıllarda ise, gelişimini daha da arttırarak telgraf, telefon ve radyo günlük hayatımıza dâhil olmuştur. Daha sonraki yıllarda özellikle büyük şehirlerdeki kurumlardaki iletilecek mesaj sayısının artması, bununla birlikte kişisel araçların sayısının artması ile trafiğin oluşması,

telgrafların geç ulaşmasına sebep olmaya başlamıştır. Bu tür olumsuzluklar neticesinde mesajların ulaşımını daha hızlandıracak yeni arayışlara içine girilmiş ve 20. yüzyılda internet tabanlı olan e-posta sistemleri devreye girmiş ve bu tür iletişim olanağı sağlayan sitelerin kullanımını artmaya başlamıştır. 21. yüzyılda ise, kullanılan sosyal medya araçlarının türü ve sayısı giderek artış göstermiş ve sosyal medya bireylerin hayatlarında oldukça önemli bir yere sahip olmaya başlamıştır (İlgün ve Uğurluoğlu, 2016).

2.7.1. Instagram

Instagram, Kevin Systrom ve Mike Kreiger öncülüğünde 6 Ekim 2010'dahayata geçirilmiştir. ABD'de Stanford Üniversitesinden mezun olan ikili, Silikon Vadisinde uzun zaman çalışmış ve sanal alemde rahatlıkla fotoğrafların dolaşımını sağlayacak Instagram'ı ortaya koymuşlardır (sosyalmedya.co, 2017).Instagram kelimesi, İngilizcede'anında' anlamında kullanılan "instand" kelimesi ve telgraf anlamındaki "telegram"ın birleştirilmesiyle ortaya çıkan bir kavramsallaştırmadır. Instagram video, fotoğraf paylaşmak için kullanılmakta olan sosyal medya hesabıdır (Aktan, 2018). Diğer bir değişle kullanıcıların hesaplarında profil oluşturmasına, diğer kullanıcıların paylaşımlarını ve kimlerle iletişimde olduklarının görülmesine olanak sağlayan bir araçtır (Tavluoğlu, 2013, s: 9).

Dünyada genel olarak kullanılan sosyal medya araçlarından olan Facebook ve Twitter'dan farklı şekilde fotoğrafların sanal alemde dolaşıma sunulduğu, fotoğraflar üzerinde değişiklikler yapılmasını sağlayan bir uygulama olarak tasarlanmıştır. Instagram kullanıcıları bu uygulamalar sayesinde olduklarından daha farklı bir şekle girebilmekte, pürüzsüzlük ve istenilen tende kendilerini yeniden üretebilmekte bu da uygulamanın bireylerin ilgisini canlı tutma da önemli olmaktadır. Instagram da kullanıcılar hesaplarını herkesin ziyaretine açık tutabildikleri gibi gizli olarak da kullanabilmekteler.

Instagram için kırılma anı olarak Facebook'un uygulamayı satın alması gösterilmektedir. Kullanıcıların, kendi yaşam alanlarını ve sosyal çevrelerine paylaşım yapmaları burada önem kazanmıştır. Dünya da bilinirliği en yüksek kişilerin de bu uygulamayı kullanmaları takipçi sayılarında milyonluk değişime neden olmuştur. Aynı zamanda bilinirliği olmayan bireylerin yaptıkları ilginç ve sıra dışı paylaşımlar da fenomen olarak tanınmalarına neden olmaktadır. Instagram uygulamasının küresel hal almasında, uygulamanın özellikleri arasında yer alan #hastag adı verilen etiketli paylaşımlar büyük paya

sahiptir. Bu etiketli paylaşım ile o esnada dünyada en çok konuşulan, paylaşım yapılan, konu, durum, özel gün vs. gibi ortak ilgi alanları tüm dünyada aktif instagram kullanıcılarının daha kolay erişimine olanak sağlamaktadır.

2.7.2. Facebook

Kendi yapısal ve nesnel dinamik yapısı ile gerekse kullanıcıları ile birlikte ikili bir düzlemde oluşan bir sosyal ağdır. Facebook oyuncudan önce oyun alanında belirli bir kuralları olan belirli bir şablon içerisine sığdırılan ve ödülleri olanakları oyun başlamadan önce belirlenmiş bir sosyal ağdır. Mark Zuckerberg tarafından 2004 yılında ve tamamen kendisinin ürettiği bir formatta kullanıma açılan Facebook şu anda dünya da en çok kullanılan sosyal ağdır. Harvard Üniversitesi yerleşkesinden tüm dünyaya açılmaya başlayan Facebook, tüm dünyaya doğru yayılmaya başlamıştır. Uygulama mucizeden ziyade yeni nesil teknoloji ve yeni medya teknolojisini kullanarak, ekonomik, toplumsal ve politik boyutları alanında taşınmıştır. Helmond, Nieborg ve Vlist, çalışmalarında bu boyutları ele almıştır (Helmond vd., 2019; Nieborg ve Helmond, 2019).

İnternetin sonsuz gibi görünen uzamında nesnel ve gözlemlenebilir bir yer edinen sosyal ağ uygulaması Facebook, bu anlamıyla kullanıcılarına limitsizce eyleyecekleri bir yerden ziyade sınırları önceden belirlenmiş bir alan sunmaktadır (McGoldrick, 2013; Schwarz ve Shani, 2016). Facebook kullanıcılardan ve şirketlerden gelen bildirimleri göz önünde bulundurarak 2004 yılından günümüze kadar ara yüzünü isteklere bağlı olarak kendini geliştirmiş ve ara yüzünü devamlı güncellemiştir. Kullanıcıların daha fazla sosyal ağda bulunması sağlamak ve daha fazla kullanıcının girişini sağlamak için sosyal medya ağları çok önem kazanmıştır. Fakat süreklilik arz eden güncellemelere rağmen uygulamada kullanıcılar için pek çok sınırlılıklar getirilmiştir. Bu kısıtlamaların nasıl kullanılacağına yönelik Facebook bir kullanım kılavuzu gibi bir rehber yayınlar tanıtım videoları yayınlamıştır. İşlerini yeni kuranlar için tanıtıma yönelik tavsiyelerde bulunulmuş, Facebook gruplarının etkin kullanıma yönelik çalışmalar yapılmış iş ve eğitimle alakalı ağ oluşturmada imkân sağlamıştır. Facebook üyeliği ücretsiz olarak kullanıcılarına belirli sınırlamalarla kullanmaya imkân sağlamıştır.

Facebook birçok sosyal medya ağları gibi kullanıcılara profil oluşturma gizlilik ayarları, arkadaş eklem, sayfa yapma ağ oluşturma video, belge, müzik, canlı yayın, güvenlik

konularında bir çok imkan sağlamıştır. Ayrıca Facebook kullanıcılara beğeni yorum yapma mesajlaşma görüntülü konuşma gibi imkânlar sumaktadır. Bu işlem çeşitliliği, diğer taraftan Facebook'un sınırlarına da işaret eder niteliktedir. Yalnızca kullanıcı olarak siteye iştirak edebilen bireyler, gönüllü bir biçimde bu sınırlarda kalarak devasa bir veri setini uygulama sahibine iletir. Her kullanıcının siteye gömdüğü gerek kişisel gerekse kamusal pek çok bilginin tek sahibi sitenin kurucusu ve çalışanları olur. Gündelik hayatta bu yapısalılık kullanıcılar tarafından çok fark edilmese de belli düzenliliklerin ağda oluşmuş olduğu görülür. Bourdieu, önemli oyuncuların davranışlarını ve ifadelerini etnografik olarak gözlemlemeyi ve pratiklerin istatistiksel düzenliliklerini derlemeyi şiddetle tavsiye eder (Swartz, 2015, s. 57). Kullanıcı istatistikleri bu düzenliliğin en önemli göstergelerinden biridir. Türkiye'de ve dünyada internet ve sosyal medya kullanımına yönelik istatistiklere ulaşmak da mümkündür.

Üretilmiş, sınırları çizilmiş, belirlenmiş bu alan içinde eyleyen katılımcıların hepsi, Facebook'un sunduğu imkânlar dâhilinde paylaşımlarda bulunabilir. Bu açıdan Facebook, kullanıcılarını belli bir yapı içinde tutar ve yapılandırır. 'Facebook kullanıcısı' terimi bu nedenle yüzergezer bir ifadeyi değil, doğrudan Facebook uygulamasının özellikleriyle tanımlanan bireyi işaret eder.

2.7. 3. Twitter

Karakter sınırlaması ile kullanıcıların "ne yaptığını" bildirmesi amacı ile kurulmuş olan Twitter platformunda (Weinberg, 2009, s: 125), iletişim kuranların arasında takip edilme ve edilmeme ilişkisi karşılık zorunluluğu sunmamaktadır. Diğer platformlar gibi twitter programında da kendine özgü bir dil (tweet, retweet, hashtag, mention vb.) kullanılmaktadır. Kullanıcılar birbirlerini takip ederek, aralarındaki etkileşimi twitter dili olan ve "tweet" olarak adlandırılan dil ile tüm mesajlardan ve iletilerden haberdar olmaktadır. (Kwak vd, 2010, s: 591). Karşılıklı veya karşılıksız iletişim kurmaya çalışan kullanıcılar bir başka kullanıcıların mesajlarını "retweet" seçeneğini kullanarak diğer kullanıcılar tarafından paylaşılan tweeti kendi sayfalarında tekrar paylaşabilmektedir. Kullanıcıların iletilerini Özel mesaj gönderebilmek için, atacağı mesajın ya da tweetin başına "#" sembolü (hashtag) kullanarak istenilen mesajın verilmesi veya istediği bilgiye daha kolay ulaşılması sağlanmış olmaktadır. Belirli bir konuyu kolayca bulabilme ve "@ " işareti ile belirli bir kullanıcıdan bahsedebilme

(mention) Twitter'ın kullanıcılarına sağladığı önemli özellikler arasındadır (Gunelius, 2011, s: 82-83).

Sosyal medya platformlarında yarı açık profiller ve kamuya açık profil oluşturularak, kendilerinin veya, sistemde kayıtlı olan diğer kullanıcıların listelerini ve mesajlarını görüntüleyemeye yarayan Web temelli hizmetlerdir (Boyd ve Ellison, 2007, s: 211). Facebook gibi her kullanıcıların kullanıma açık olan kişisel sosyal ağ siteleri olduğu gibi, iş deneyimi ve eğitim temelli olan ve daha çok profesyonel olarak kullanıma açık olarak deneyim sağlayan LinkedIn gibi profesyonel sosyal ağlarda bulunmaktadır (Kietzmann vd., 2011, s: 242).

2.7. 4. Bloglar

İletişim teknolojilerinin gelişmesi ve yeni iletişim teknolojilerinin giderek yaygınlaşması sonucunda bireyler çevrimiçi ortamlarda daha çok özgün içerikler paylaşmaya başlamıştır. Onlar bu ortamlarda sadece birer üye değil içerik üreticileri konumuna terfi etmiştir (Karagülle ve Çaycı, 2014, s: 7). Sosyal medya bireylerin özgüvenini konuşturmasını sağlamakta ve bireyler gerçek hayatta cesaret edemeyeceği şeyleri çevrimiçi ortamlarda kolaylıkla gerçekleştirmektedir. Ayrıca bireyler istediği şekilde sanal kimliklerini oluşturmakta ve hedef kitesine ulaştırabilmektedir. Sosyal medya sanal kimlikler arasında algı oluşumuna ve bu algının yaygınlaşmasına fırsat yaratmıştır. Kullanıcılar sosyal medya platformları aracılığıyla kendi seslerini duyurabilir ve merak ettikleri enformasyonu hızlı bir şekilde elde edebilirler. Bu da çevrimiçi platformları bilgi paylaşımı için mühim bir iletişim alanı haline getirmektedir (Beham, 2015, s: 15). Bu ortamlar popüler kültür ürünlerinin hızlı bir şekilde yayılmasına ve geri dönüşüm sağlamasına da neden olmaktadır.

Sosyal medya paylaşım sitelerinden biri olan blog, weblog kelimesinin kısaltmasından oluşturulmuştur ve yazılı içeriklerin, linklerin veya görsellerin paylaşıldığı web sitesi olarak bilinmektedir (Le Coz, 2008, s: 8). Bloglar bireyin çevrimiçi alanda paylaşım ve katılım gerçekleştirdiği araçlardır. Bloglar yazılı içerikler, görseller ve diğer web sitelerine bağlantı vermek için kullanılan linklerden oluşmaktadır (Nicoleta, 2014, s: 5). Dünyada 170 milyondan fazla blog vardır ve her geçen gün onların sayısı giderek artmaktadır (Kuyucu ve Karahisar, 2013, s: 138). Takipçi sayıları ve etkileşimli iletişimin artması sonucunda blog yazarları daha fazla tanınmakta ve popüler hale gelmektedirler. Blogların en bilindik

özelliklerinden biri yapılan paylaşımların sıklıkla güncellenmesidir. Blogların bir diğer özelliğine ise anlatılan konuların film, müzik, sinema, moda, seyahat vs. olması örnek gösterilebilir. Bloglarda içerik üretilmesinin en temel nedenleri onların kolay oluşturulma olanağı, alan ve sektöre göre düzenlenme olanağı, zaman kaybının en kısa süreye indirilmesi, sürekli güncellenme olanağı, ekonomik açıdan üstünlük sağlaması, etkileşim düzeyi yüksektir, internetle ilgili bilgisi olan herkes rahatlıkla blog yaratabilir, teknik bilgiye ihtiyaç yoktur, bloglar insanların deneyimlerini paylaşabildiği bir ortam olması olarak bilinmektedir (Mavnacıoğlu, 2011, s: 26).

2.8. Medyanın Kadına Yönelik Ayrımcılığı

Kadınlar yaşamlarının her alanında ve her anında ayrımcılıkla karşılaşmakta ve bu durum günümüzde devam eden eşitsizliklerin de en yaygın olanlarından biridir. Bu kapsamda medyanın kadına dair ayrımcılığı ortaya koymasının yanında ayrımcılığın yeniden üretildiği bir mecra olması da çalışma içerisinde yer verilmesi gereken bir durumu yaratmaktadır.

Ayrımcılık bir gruba ya da bireye yönelik eşitsiz/farklı, gözlemlenebilir davranışlar şeklinde yapılmaktadır (Paker, 2011, s: 1). Ayrımcılık, pozitif ve negatif olarak ikiye ayrılmakla birlikte; nefret söylemi ve suçlarıyla ilgili olumsuz/negatif şekilde bir ayrımcılık yapılmaktadır. Bu bağlamda özellikle medya içeriklerinde kadın; toplumsal cinsiyet rolleri, etnik köken, dini değerleri, bedeni, bulunduğu konum itibarıyla ayrımcılığa uğramaktadır. Kimi zaman cinsel bir obje gibi kimi zaman nesne gibi görülmekte ve bununla beraber bedeni üzerinden her türlü olgunun öznesi olarak medyada yer almaktadır.

Kadın bedeni üzerinden ayrımcılığın iki farklı tezahürü ortaya çıkmaktadır. İnsanlar, güzel bir görünüme sahip kadın ya da erkeğe ilk etapta sırf güzelliğinden kaynaklı olumlu bakmaktadır. Bu durum, güzel olarak nitelendirilen insanlara yönelik pozitif ayrımcılığın oluşmasına neden olmaktadır. Güzel kadın, çirkin kadın, bakımlı kadın bakımsız kadın şeklinde zıtlıklar üzerinden ifade edilen bir ayrımcılık dili medya içeriklerinde üretilmektedir. Olumsuz şekildeki nitelendireler ayrımcılığın negatif yanını ortaya koyarken, olumlanan kısmı ise kadının objeleştirilmiş pozitif ayrımcılığını ifade etmektedir. Gerek medya gerekse yeni medyayla hayata dahil olan sosyal medyada güzel olanın övüldüğünü, yüceltildiğini, toplumun ya da evrenselin güzellik standardına uymayan kadınların ise geri plana itilerek ötekileştirildiğini ve güzelliği oranında değer gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır (Okur,

2020, s: 120). Yine kadınlar sadece basılı medya araçlarında değil aynı zamanda televizyonda da şiddet uygulanan kişiler olarak gösterilip, cinsiyetçi bakış açısıyla yansıtılmakta ve kadını sosyal yaşamdan tamamen soyutlamaktadır. Televizyonda özellikle reklam, dizi ve filmlerde cinsiyetçi bir bakışla kadına farklı anlamlar yüklenmektedir. Kadınlar bu alanlarda anne, eş, yemek yapan, ev işlerinden sorumlu, temizlik yapan, çocuk bakımından sorumlu olan, her türlü hak konusunda erkekten sonra gelen, cinsel bir obje olarak konumlandırılmaktadır (Yazıcı ve Şahbaz Değer, 2020, s: 136).

Medyada yer alan haber ve içerikler toplumsal önyargıları yeniden üretmekte, gelenekselleşen kadın kavramsallaştırmasını pekiştirmektedir. Oluşturulan metinlerle kadın ya görmezden gelinmekte; kadınlar eksik ve yanlış yansıtılmakta ya da onları belirlenmiş kalıplar içerisinde sunmaya devam etmektedir. Erkek egemen toplumsal bir kontrolün temel argümanlarından biri olarak medya farklı şekillerdeki kadınlık durumlarını ve pratiklerini yeteri kadar eksik temsil etmediğine dikkat çekilmelidir. Kadının çoğunlukla ataerkil kalıplar içerisinde sıkıştırıldığı, genel olarak ev ile bağlantılı şekilde gösterildiği, kadının kimliğinin eş ve çocuklarla sınırlandırıldığını belirtmek gerekir (Saktanber, 1995,s s: 211; Timisi, 1997; Dursun, 2008; Görgün Baran, 2012). Dursun (2010, s: 23)'a göre haber medyası kadına yönelik erkek şiddetini normalleştirmekte, kadına ve çocuklara yönelik şiddet ve suistimaller gündemde 'ciddi' haberler kategorisine bile girmemektedir. Gazioğlu (2013, s: 90) da, kadınlara yönelik cinayetlerin medyada sistematik olarak değil, tekil ve tesadüfi olduğu kabulünden yola çıkarak ölen kadın öldüren erkek veya maktül-katil ikileminden çıkarılan cinsiyetçi bakış açısının yeniden üretildiğine vurgu yapmaktadır.

Medya metinleri ile üretilen ayrımcı dil ve nefret söylemi Web 2.0 teknolojisiyle gelişim gösteren ve gittikçe çeşitliliği artan yeni medya ortamında daha kolay ve hızlı bir şekilde yaygınlaşmaktadır. Bu durumda toplumdaki farklı kimlikler, ayrımcılığa, ötekileştirilmeye ve nefret söylemine gündelik hayatta maruz kalırken aynı şekilde yeni medya ortamında meşru bir alan bularak da normalleşmektedir (Bilgin Ülken ve Yüce, 2020, s: 40). Bunun yanında medyanın eril yapısı sebebiyle kadın konulu haber metinleri analiz edildiğinde kadının sorunlarını bütün sebepleriyle ortaya koyan bir medya ile karşılaşmakta öte yandan da kadını topluma yön verecek güçlü, başarılı bireyler olarak yansıtmaktan uzak kalmaktadır. Kadın temsilde görece bir iyileşme olsa da medyada cinsiyet ayrımcılığı ve kadının ezilen, güçsüz görünümünü içeren haber içerikleri ağırlık kazanmaya devam

etmektedir (Uçak, 2020, s: 162). Rhode (1995, s: 685)'a göre medyadaki problem sadece kadın bakış açısını yansıtmaya değil; asıl problem medyadaki kadın temsillerinde, kadınların erkeklerle olan bağlarının dışında bağımsız bireyler olarak görülmemeleridir.

Kadının kamusal alanının yaratılmasında ve politik bir birey olmasında yine medyaya görevler düşmektedir. Ancak medya kendisinden beklenenin aksine ekonomik alanda yer almayan kadından faydalanarak gündüz kuşağı kadın programlarını üretmektedir (Barış, 2019, s: 169). Ataerkil toplumlarda olduğu gibi medya da kadını eve hapsedmiş ve alanını daraltmıştır. Aynı zamanda standartlaştırılmış kadın davranışları empoze ederek ayıp, namus, iffet gibi kavramların kadın üzerinden anlamlandırılmasına neden olmaktadır. Kadının asıl işinin evin içerisinde olduğu inancına sahip görüşler nedeniyle kadının herhangi bir itirazı “dır dır” olarak nitelendirilmekte onları aşağılayıcı dil üretimi her an gerçekleşmektedir (Rahte, 2009, s: 12). Kadına yönelik ayrımcılığın başka bir boyutu göçmen kadınlar üzerinden yürütülmektedir (Ünal ve Doğan, 2020, s: 3302). Özellikle Suriye'deki iç savaş sonrası Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan kadınlara yönelik medyada ayrımcı bir dil kullanılmaktadır. Küçükşen (2017, s: 2407)'e göre de Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan Suriyeli kadınların Türk erkeklerine ikinci eş oldukları çoğunlukla medyada yer almaktadır. Bu da Suriyeli kadınlar hakkındaki olumsuz algının daha da pekişmesine neden olmaktadır. Giderek toplumsal hayatın önemli bir parçası haline gelen Suriyeli kadınlar bir süre sonra ikinci eş olan, yuva yıkan kadın olarak görülmekte olumsuz bir imajla haber içeriklerinde yer bulmaktadır. Bu konuda özellikle medyanın algı yaratma gücüne vurgu yapan ve yeni ırkçılığın medyadaki içerikler üzerinden analiz eden Öztürk (2019, s: 271), söylemlerin medyada üretilen öteki imajının şekillenmesinde büyük rol oynadığını savunmaktadır. Ona göre, medya, göçmen kadınların etnisiteleri ve aidiyetleri üzerinden içerikler oluşturmakta ve cinsiyetçi bir dille bunu lanse etmektedir. Dolayısıyla, yaşanan fuhuş vakalarının başrolüne sığınmacı kadınlar yerleştirilmekte kadınlara etnik ayrımcılıkla yaklaşılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GAZETELERDEKİ KADIN KÖŞE YAZARLARININ İSTANBUL SÖZLEŞMESİNE DAİR YAKLAŞIMLARI

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Kadına dair her pratiğin alan yazınında yer aldığı göz önüne alındığında özel olarak ise kadına yönelik şiddetin pek çok disiplin çerçevesinde incelendiği görülmektedir. Bu nedenle kadına yönelik şiddetin önlenmesine dair uluslararası bir metin olan ‘Kadına Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Sözleşme’ kamuoyunda bilinen adıyla İstanbul Sözleşmesinin bu çalışmada temel hareket alanı olarak benimsenmesi çalışmanın önemine dair ilk noktayı işaret etmektedir. Bununla birlikte alan yazını taramalarında konunun hukuki boyutunun ön plana çıktığı toplumsal ve sosyal alandaki yansımalarına dair çalışmaların henüz yeni olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada alana bir katkı sağlamak, iletişim bilimleri kapsamında bir katkı sağlaması bakımından önemli görülmelidir.

Özellikle medyanın toplum üzerindeki etkisi düşünüldüğünde kadın ve kadını ilgilendiren bütün konuların sunumu, kadına dair oluşturulan içerikler ve yazılar araştırmacılar için ciddi bir kaynak oluşturmaktadır. Bu nedenle çalışmada özellikle kadını ilgilendiren bir sözleşmeye kadın köşe yazarlarının yaklaşımlarını merkeze koyarak hareket etmekte başka bir önemli noktayı oluşturmaktadır.

Toplumun bir parçası olan kadının, sosyal, ekonomik ve toplumsal alanların yanında aile içi pratiklerin de etkisiyle uğradıkları şiddet fiziksel, psikolojik ve ekonomik şiddet şeklinde ortaya çıkmaktadır. Sözleşme bu anlamda devlete sorumluluklar getirmektedir. Şiddeti önleme, engelleme, tedbir alma gibi yükümlülükler devleti kadının yanında bulunmaya ve her türlü ihtiyacında yanında olmaya zorunlu kılmaktadır.

‘Kadına Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Sözleşme’ olarak tanımlanan ancak bilinen adıyla İstanbul Sözleşmesinin konu edildiği bu çalışmanın *amacı*, ana akım medyadaki sunumu kapsamında basılı, süreli ve günlük

şekilde yayın yapan gazetelerdeki kadın köşe yazarlarının konuyu ele alışlarına odaklanmaya çalışmak, konuyu nasıl değerlendirdiklerini ortaya çıkarmaktır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Sosyal bilimlerde kullanılan bir analiz yöntemi olarak nitel araştırma, ilk kez 18. yüzyılda İsveçli bir bilim adamının İsveç'te dönemin ilahilerinin içeriklerindeki dini sembolleri incelediği çalışmasında kullanılmıştır (Frey vd., 1992, s: 194). Bunun yanında nitel analiz kısmen de olsa, sosyolojinin önemli isimlerinden Weber'in kapitalizmin ortaya çıkışının sosyal ve tarihsel temellerini sorguladığı Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu adlı eserinde Protestan ahlakını Benjamin'in metinlerinden yola çıkarak belirler. Bu iki örnek de nitel araştırmanın temel örneklerini oluşturmaktadır (Taylan, 2011, s: 65). Nitel araştırmanın tek bir tanımını yapmak mümkün değildir ve araştırmacıların nitel araştırmayı belirli bir kalıba sokmaktan kaçındıkları görülmektedir. Çünkü nitel araştırma kapsayıcı bir kavram olarak kullanılmakta ve bu kapsamın altında yer alabilecek birçok kavramın değişik disiplinlerle yakından ilişkili olduğu görülmektedir (Yin, 2003, s: 1-3).

Nitel araştırma, insan yaşam tarzlarını, öykülerini, davranışlarını kullanılan ifadeleri, örgütsel yapıları ve toplumsal dönüşümleri anlamaya dönük bilgi üretme süreçlerini oluşturmaktadır. Nitel araştırmada bilgiye tümevarım yöntembilimi kullanılarak ulaşmaya çalışılmaktadır (Özdemir, 2010, s: 325). Araştırmacılar nitel araştırma ile insanların olaylar ve olgulara nasıl anlamlar yüklediklerini, geliştirdikleri tepkilerin niteliklerini anlamaya çalışmaktadırlar. Storey (2007, s: 52) nitel araştırmanın, insanların olaylara dönük öznel bakış açılarını keşfetmeyi hedeflediğini ve bu nedenle nicel araştırmadan daha üstün olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda nitel araştırma insanın şekillendirdiği toplumsal yaşam içerisindeki örtük bilginin keşfini sağlamak noktasında değerli ve önemli hale gelmektedir. Nitel araştırmanın en önemli bileşenini nitel veri oluşturmaktadır. Nitel verinin nicel araştırmalarda yapıldığı gibi sayılara indirgenmesi amaçlanmaz. Nitel veri ile araştırmacı, araştırılan konu hakkında okuyucuya betimsel ve gerçekçi bir resim sunmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle nitel verinin ayrıntılı ve belirli bir derinliğe sahip olması büyük önem taşımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s: 39).

Araştırma yönteminde verilerin elde edilmesi ve bu verinin değerlendirilmesi doğru ve güvenilir şekilde yapılması önemli olmaktadır. Nitel araştırmalarda veriler gözlem, görüşme

ve dokümanların elden geçirilmesi şeklinde elde edilmektedir (Berg ve Lune, 2015, s: 25; Merriam, 2009, s: 45). Miles ve Huberman (1994)'a göre nitel verinin değerlendirilmesinde verilerin elde edilmesi toplanması, tasnifi, verilerin belirlenmesi ve sonuçlara ulaşma ve doğrulama olarak bölümleri bulunmaktadır. Toplanan verilerin analizinde betimsel ve içerik analizi dışında söylem analizi, doküman analizi gibi yöntemler de bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s: 275).

Bu çalışmada nitel araştırmalardan olan betimsel analiz yöntemine göre veriler değerlendirilmiştir. Betimsel analizde elde edilen bulgular betimlenmektedir. Betimleme işlemi bulguların araştırmacı tarafından yorumlanması olarak ifade edilmektedir. Bu analiz yönteminde çalışmanın amaçları doğrultusunda veriler incelenmekte ve kodlar, temalar ve boyutlar ortaya çıkarılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s: 45).

3.3. Araştırmanın Varsayımları

Çalışmanın analizinde varsayımların oluşturulması analiz sürecinde karşılaşılabilecek durumları öngörülebilir hale getirmesi bakımından önemlidir. Ana akım medya çeşitli ideolojik yaklaşımlara sahip gazetelerin olduğu bir alandır. Dolayısıyla farklı ideolojik perspektifler İstanbul sözleşmesine karşı bakış açısında da değişikliklerin olmasını beraberinde getirecektir. Bu kapsamda;

Birinci varsayım: Muhafazakar sağ çizgide yer alan gazetelerdeki kadın köşe yazarlarının İstanbul Sözleşmesine bakış açılarının daha negatif; sosyal demokrat çizgideki gazetelerdeki kadın köşe yazarlarının sözleşmeye daha pozitif yaklaşımları olacağı varsayılmaktadır.

İstanbul Sözleşmesinden çıkılması yönündeki taleplerin gündeme gelmesiyle birlikte bu isteği olumlu karşılayan hükümet yanlısı yazıların yayınlanması bunun karşısında ise eleştirel yazıların yayınlanması beklenen bir durumdur. Bu kapsamda;

İkinci varsayım: Muhafazakar sağ çizgideki gazetelerde yer alan köşe yazılarının sosyal demokrat çizgideki gazetelerdeki yazılardan daha az olması ön görülmektedir.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın analiz edilmesi sürecinde ortaya çıkan kısıtlar çalışmanın anlam kazanmasında ve çerçeve bir zeminde hareket edilmesi bakımından önem taşımaktadır. Oluşan çerçevenin dışına çıkılmaması çalışmanın ana hatlarının oluşmasında ve araştırmanın temel noktasını oluşturması kapsamında önemlidir. Bu durumda araştırmanın kısıtlılıkları ortaya çıkmaktadır.

1. Araştırmada basılı, yaygın, günlük ve süreli bir yayın olması bakımından gazeteler tercih edilmiştir. Bu da araştırmanın en önemli kısıtlarından biri olarak ortaya çıkmaktadır.

2. İnternet gazeteleri, yerel gazeteler çalışma kapsamında göz ardı edilmiştir. Bunun nedeni olarak da internet gazetelerinin sayfalarına ulaşmakta yaşanan teknik aksaklıklar, sayfanın yayından kaldırılması gibi nedenlerdir.

3. İnternet sayfaları üzerinden günlük basılı gazeteye ulaşmak mümkündür. Yapılan taramada gazetelerin baskıya çıkan köşe yazarları ile internet gazetesinde yazan yazarlar farklı şekilde yer almaktadır. Ayrıca yapılan taramada kadın yazarların isimlerinin görüldüğü ancak bu isimlerin aktif olarak yazı yazmadıkları, arşiv amacıyla isimlerinin tutulduğu görülmüştür. Örneğin Hürriyet gazetesinde pek çok kadın yazar bulunmaktadır. Bunların büyük kısmının aktif olarak yazı yazmadıkları belirlenmiştir. Bu nedenle çalışma içerisinde yer almamıştır.

4. Basılı günlük ve süreli gazetelerin tirajları çalışmanın dışındadır.

5. Yapılan taramada yukarıda sayılan nitelikte 30 gazete belirlenmiştir. Bir gazetenin magazin gazetesi olduğu görülmüş ve yazarlarına ulaşamamıştır. Dolayısıyla 29 gazete çalışmaya dahil edilmiştir.

6. Veri toplama aşamasında kadın köşe yazarlarının tamamı taranmış büyük çoğunluğunun magazin, eğitim, sağlık ve küçük bir bölümünün ise ekonomi konularına dair yazılar yazdığı belirlenmiş bunlar da analiz içerisinde yer almamıştır.

7. Gazetelerin eklerinde yazı yazan kadın yazarlar da araştırmaya dahil edilmemiştir.

8. İstanbul Sözleşmesinin konu edildiği yazıların varlığı altı aylık bir süreci kapsayacak şekilde taranmıştır. Bazı gazetelerde kadın yazarların bu konuya dair herhangi bir yazı kaleme almadığı belirlenmiştir. Bazı gazetelerde ise kadın yazarların bulunmadığı belirlenmiş ve bir kısıtlılık olarak çalışmada yer almıştır.

9. Gazetelerin internet sayfalarında yer alan kadın köşe yazarlarının yazıları çalışma içerisinde yer almamaktadır. Ayrıca İstanbul Sözleşmesinden çekilme tartışmalarının öncesinde konuyla ilgili yazılmış yazılar da araştırmanın kapsamına alınmamıştır. Bu durumda 2020 Haziran ayı burada belirleyici olmuştur.

3.5. Evren ve Örneklem Seçimi

İstanbul Sözleşmesi'nin ana akım medyadaki sunumunun günlük basılı gazetelerde köşe yazısı yazan kadın gazeteciler tarafından sunumunun analiz edildiği bu çalışmada evren Türkiye'de günlük süreli ve basılı şekilde ulusal çapta yayın yapan gazetelerden oluşmaktadır. Evrenin tamamı 30 gazeteden oluşmaktadır. Gazeteler Basın İlan Kurumu'nun açıkladığı listeden oluşturulmuştur (Basın İlan Kurumu, 2021). Çalışmaya 29 gazete dahil edilmiştir. Bir gazetenin magazin gazetesi olduğu tespit edilmiş ve yazarlarına ulaşılamamıştır.

3.6. Verilerin Toplanması

Çalışma kapsamında 2020 Haziran ayı ve yılın sonuna kadar bu tartışmaların devam ettiği görülmüş çalışmanın araştırma çerçevesi belirlenmiştir. Çalışmaya dahil edilen 30 gazetenin 29'undan veriler toplanmıştır. Aşağıdaki Tablo 1'de gazeteler ve kadın köşe yazarları sayıları ve elde edilen köşe yazılarının gazetelere göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 1 : Kadın Yazar Sayısı Ve Konunun Gazetelere Göre Dağılımı

Gazetelerin Adı	Kadın Yazar Sayısı	Yazı Sayısı
Hürriyet	12	2
Sabah	4	1
Sözcü	4	1
Posta	18	0
Milliyet	16	0
Türkiye	3	1
Yeni Şafak	2	0
Akşam	0	0
Takvim	4	0
Korkusuz	0	0
Yeni Akit	1	0
Karar	4	5
Yeni Birlik	1	0
Yeni Asır	5	0
Cumhuriyet	20	17
Doğru Haber	0	0
Aydınlık	0	0
Analiz	5	1
Diriliş Postası	5	2
Evrensel	8	9
Birgün	17	5
Milat	6	1
Milli Gazete	5	2
Yeniçağ	3	3
Yeni Asya	0	0
Yeni Mesaj	1	0
Türkgün	1	3
Anayurt	4	3
Dünya	19	0
TOPLAM	168	56

3.7. Araştırmanın Bulguları ve Analizi

Yapılan taramada 29 gazeteden veriler elde edilmiş toplamda 168 kadın köşe yazarının yazıları incelenmiş İstanbul Sözleşmesinden çekilme tartışmaları kapsamında 56 yazıya ulaşılmıştır. Aşağıda Tablo 2’de analizde kullanılan yazıların aylara göre dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 2 :Gazetelerde Yer Alan Köşe Yazıların Aylara Göre Dağılımı

Gazeteler	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam
Hürriyet	1	1	-	-	-	-	2
Sabah	1	-	-	-	-	-	1
Sözcü	-	1	-	-	-	-	1
Türkiye	-	-	-	1	-	-	1
Karar	2	2	-	1	-	-	5
Cumhuriyet	8	4	-	-	3	2	17
Analiz	-	-	-	-	1	-	1
Diriliş	-	1	-	-	1	-	2
Evrensel	2	7	-	-	-	-	9
Birgün	1	2	-	-	1	1	5
Milat	1	-	-	-	-	-	1
MilliGazete	2	-	-	-	-	-	2
Yeniçağ	1	2	-	-	-	-	3
Türkgün	-	3	-	-	-	-	3
Anayurt	2	1	-	-	-	-	3
Toplam	21	24	-	2	6	3	56

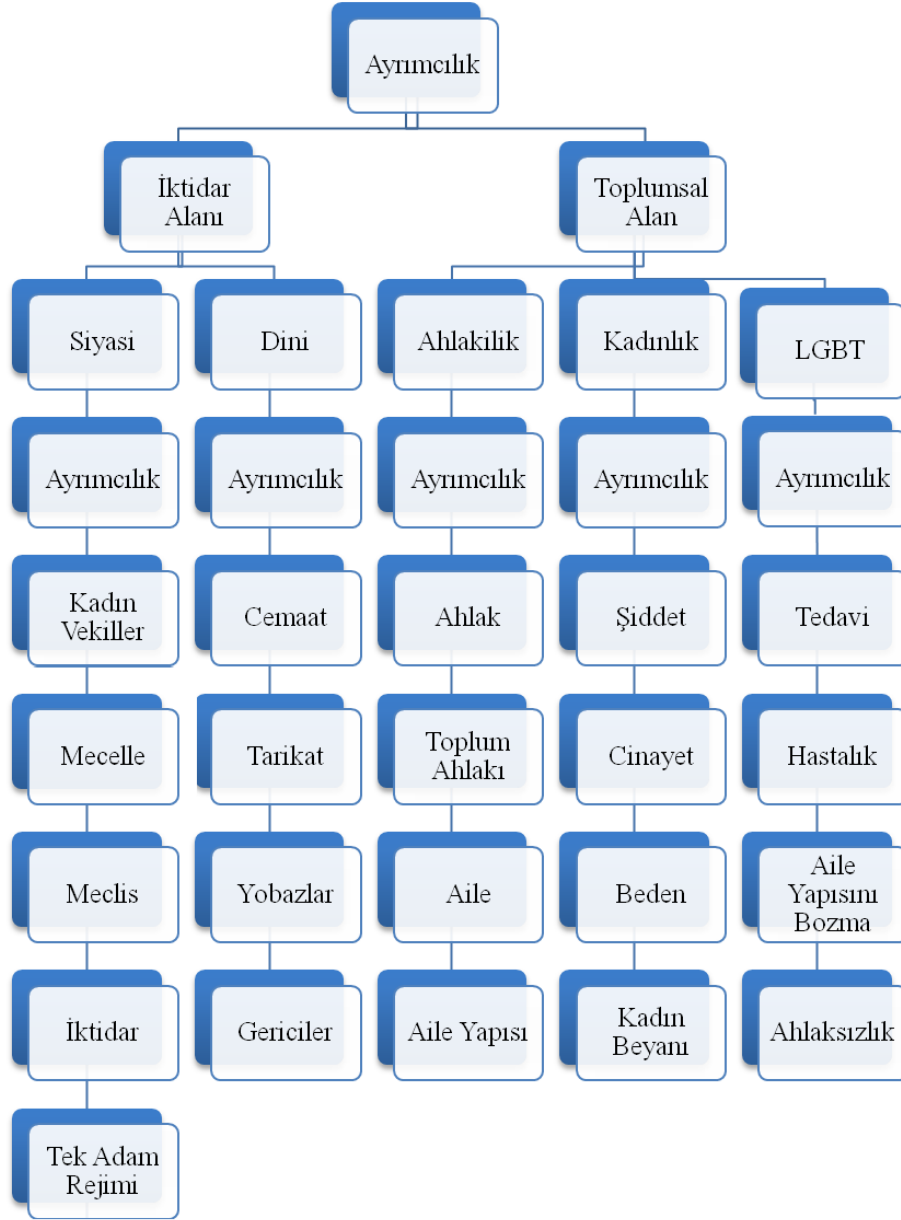
Elde edilen bulgular çerçevesinde ana akım medyada köşe yazar kadın ve erkekler arasında sayısal bir eşitsizlik söz konusu olmaktadır. 29 günlük süreli basılı gazetenin dahil edildiği çalışmada 158 kadın yazarın yazıları yayınlanmaktadır. Tablo 1’deki detaylar incelendiğinde erkek sayıları verilmemiş olsa da kadın sayısının azlığı erkek sayısının

fazlalığını göstermesi bakımından önemli olmaktadır. 5 gazetede kadın köşe yazarının bulunmadığı belirlenmiştir. Bunlar; Akşam, Korkusuz, Doğru Haber, Aydınlık ve Yeni Asya'dır.

Medyada farklı ideolojik yaklaşımların olması çok sesliliğin, düşünce ve fikir özgürlüğünün bir göstergesi olması bakımından önemlidir. İstanbul Sözleşmesinin imzalandığı dönemde herhangi bir eleştirinin yapılmadığı ancak sözleşmeden çıkılması yönündeki iktidar söyleminin değişimi muhafazakâr sağ medyada olumlu karşılandığı elde edilen verilerde görülmektedir. Bunun yanında sosyal demokrat medyada ise sözleşmeden çıkılması yönündeki söylemlerin artması ve gündemde olması sözleşme yanlısı yazıların kadın köşe yazarlarınca sunumunu üst noktalara taşımıştır. Bu durum çalışmanın birinci varsayımı olan bakış açısı farklılığı varsayımıyla tutarlı bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır.

Çalışmada araştırmaya konu edilen 29 gazeteden altı aylık süre içerisinde 56 köşe yazısının kadın gazeteciler tarafından kaleme alındığı belirlenmiştir. Yazılar incelendiğinde ideolojik görüş ayrılıklarının yazıların içeriğine yansıdığı, iktidara yakın veya iktidar söylemini benimsemiş köşe yazarlarının sözleşmeden çekilme yönlü yazılar kaleme aldıkları belirlenirken, muhalif kanadı oluşturan gazetelerde -ki bunların içerisinde muhafazakâr sağ milliyetçi görüşleri benimseyen çizgideki gazeteler de bulunmaktadır- sözleşmeden çekinilmemesine dair yazılar yazıldığı belirlenmiştir. Bu da analize konu edilen toplam yazıların büyük çoğunluğunun sosyal demokrat ideolojiye sahip gazetelerde yayınlanmasının çalışmanın ikinci varsayımı olan sayısal üstünlüğün sosyal demokrat çizgideki gazetelerde olacağı varsayımını doğrulamaktadır.

Çalışma kapsamında yazılardan alınan örnek paragraflar ve ele alınan köşe yazılarının tamamı değerlendirilmiş ve kodlar oluşturulmuştur. Kodlar tanımlanarak temaları; temaların tanımlanmasıyla boyutlar meydana getirilmiş ve araştırmanın sonunda da çalışmanın ana kavramı ortaya çıkarılmıştır. Çıkarılan kodlar tablolştırılmıştır. Bu şekilde temalar ve boyutların kodlarla ilişkisi ortaya çıkarılmaktadır. Buna göre, Şekil 1 aşağıdaki biçimde gösterilmiştir. Bu gösterim şekli incelendiğinde kodlar, temalar, boyutlar ve araştırmanın ulaştığı kavramsallık meydana gelmiştir. Ortaya çıkan biçimsel şekil çalışmanın bütünlüğü bakımından önemlidir.

Şekil 1: Araştırmanın Kodları, Temaları ve Boyutları

Hukuki Yaklaşımlara Vurgu

Çalışmada elde edilen bulgularda İstanbul Sözleşmesini konu alan köşe yazılarında farklı bakış açılarının ortaya konulduğu belirlenmiştir. Araştırmada belirlenen kodlar arasında *mecelle*, *tek adam rejimi*, *iktidar*, *meclis*, *kadın vekiller*, *ayrımcılık* şeklindeki gruplama *siyasi temanın* kodlarını oluşturmaktadır. Buradaki kodlar İstanbul sözleşmesine siyasi anlamdaki bakış açısını da ortaya koymaktadır. Bununla ilgili olarak bazı köşe yazılarından bölümler

alınarak örnekler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu şekilde hem çalışmanın yöntemine hem de çalışmanın ana çerçevesine vurgu yapılmaktadır. Kimi yazarların İstanbul Sözleşmesinden çekilmesi yönünde beyanda buldukları ancak 6284 sayılı kadına yönelik şiddetin engellenmesini düzenleyen yasada da değişikliklerin yapılarak hayata geçirilmesi istenmektedir. Bu durum Sabah yazarı Hilal Kaplan tarafından “İstanbul sözleşmesinden çekilmeli miyiz?” başlıklı yazıda aşağıdaki şekilde ele alınmıştır:

“Şahsi önerim, bu sözleşmeden çekilmeden evvel, devletin 6284’ü kendi aile yapımıza uygun olarak şekillendirmesi ve bu doğrultuda mağdurları korumaya yönelik bir atılım gerçekleştirdikten sonra sözleşmeden çekildiğini ilan etmesidir.” (Kaplan, 08.07.2020).

“Mecelle, Osmanlı Devleti’nde 1868-1876yılları arasında, bir komisyon tarafından derlenen “İslami özel hukuk kuralları”nın toplamıdır. Mecelle’nin “39. Madde”si: “Ezmanıntagayyürü ile ahkâmın tebeddülü inkâr olunamaz” hükmünü içerir ki “Zamanın değişimiyle hükümler de değişir!” anlamındadır, böylece yaşamın temelini “değişim” olduğunu açıkça belirtir, belirler.” (Velidedeoğlu, 14.08.2020).

İstanbul Sözleşmesi hükümlerinin uygulanması noktasında yaşanan sorunların köşe yazılarına taşındığı elde edilen veriler kapsamında belirlenmiştir. Bu noktada TBMM’de bulunan iktidar vekillerinin eleştirildiği ortaya çıkmaktadır. İlgili bölümler aşağıdaki şekilde ele alınmaktadır.

“Ayıptır! Günahdır! Ahlaksızlıktır! Ayda 35-40 kadın öldürülüyor. Ve TBMM Genel Kurulu’nda 1 dakika bile değil, 57 saniye ayrılıyor komuya!!! Ayda 35-40 kadın öldürülüyor. Ve sadece 2 kadın vekil İstanbul Sözleşmesi’ni savunan, tavır almaya korkmuyor! Yazıklar olsun bu Meclis’e!.. Ne Meclis ama! Yazıklar olsun! Şimdi anladınız mı, kadına yönelik şiddet politiktir deme nedenimi... Her ay 35- 40 kadının öldürülmesi, politik tercih, politik seçimidir!” (Oral, 26.11. 2020).

“AKP’nin 53 kadın milletvekili neden suspus duruyor? Oysa tamamen İstanbul Sözleşmesi’nin arkasında olduklarını söylemiş, sözleşmenin iptal edilmesini onaylamadıklarını belirtmişlerdi. Şubat 2020’de bu beyanları varken şimdi neden harekete geçmiyorlar?” (Yüzak, 24.07.2020).

Kadın vekillerin özellikle kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik ayrıca çocuk haklarını da gözeten bir sözleşmeye karşı tavır almaması eleştirilmektedir. Bu nedenle ayrımcılık kavramsallaştırmasının bariz şekilde ortaya çıktığını söylemek yerinde olacaktır. İstanbul Sözleşmesinin onaylanması aşamasında Eski AKP milletvekili Mehmet Metiner'in açıklamaları durumun farklı bir boyutunu gözler önüne sermektedir. Sözleşmenin kapsamına yönelik bir araştırmanın iktidar mensuplarınca yapılmadığı saptanmıştır. Özellikle dönemin iktidar vekilinin açıklamaları bu durumu net bir şekilde görmeyi sağlamaktadır ki bu durum Cumhuriyet gazetesi yazarı Zülal Kalkandelen'in kaleme aldığı "Sokaklar bizim, direniş bizim!" yazısında aşağıdaki satırlarla eleştirilmektedir.

"Eski AKP milletvekili Mehmet Metiner, sözleşmeye evet diyenlerin çoğunun neye oy verdiklerini bilmeden el kaldırdığını söylemiş ve şu itirafta bulunmuş: "İstanbul Sözleşmesi'ni Ahmet Davutoğlu Genel Başbakanımız/ Başbakanımız iken bizim partimiz Meclis'e getirdi. Diğer partilerin tümünün onayıyla geçti. Kendi adıma itirafta bulunuyorum. Yanlış yaptık. Neye oy verdiğimizizi bilmeden el kaldırdık.". Kırk yılda bir iyi bir şey yaptılar, nasıl oldu diye merak ediyorsanız; işte böyle olmuş! Şiddetle mücadele için atılan önemli bir adımın şimdi geri alınmak istenmesi, siyasal İslamın azdığının göstergesidir!"(Kalkandelen, 19.07.2020).

İstanbul Sözleşmesinden çıkılmasını destekleyecek yazılar da köşe yazarları tarafından kaleme alınmıştır. Özellikle muhafazakar sağ çizgide yayın yapan gazeteler ve bu ideolojik tavırdaki kadın köşe yazarları yazdıkları yazılarla bunu dile getirmektedir.

"Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nun 90. maddesine göre, İstanbul Sözleşmesi de benzer sözleşmeler de Anayasa'dan üstün kabul edilmiş. Feci şekilde kahrıma gidiyor bu olay. Kenan Evren'e koydurmuşlar 90. maddeyi. O da yalakalık olsun, diye koymuş. Çocuk haklarıyla da kamufler edilen 90. maddenin kaldırılması için teklif bile edilemezmiş. Psikolojik savaş kurnazlığı. ALLAH ALLAH!" (Şenlikoğlu, 01.11.2020).

Çalışma sırasında taranan köşe yazılarında şiddet haberlerinin yansımalarına İstanbul Sözleşmesi bağlamında yer verildiği de saptanmıştır. Bu kapsamda özellikle Cumhuriyet gazetesinde yazıların yayınlandığı saptanmıştır. İlgili yazılar aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

“İstanbul Sözleşmesi anında baş tacı edilmeyecek. Şiddet gören kadınlar için çıkarılan koruma kararları titizlikle uygulanmayacak. “Aile”nin bütünlüğünü korumak adına kadınlar evlerin içindeki şiddete mahkûm edilmekten kurtarılmayacak. Devlet politikaları kadına şiddeti önlemek için radikal tedbirler almayacak. Kendi dilini ve aklını eril şiddetten arındırmayacak. Ama böylece; Bu erkek şiddetinin tam olarak nereden çıktığı ve tam olarak nereden beslendiği bir kez daha kayda geçmiş olacak. Akıtılan her kadının kanı bu hayata silinmez lekelerle hep “Katil iktidarlar” yazacak.” (Söğüt, 25.11. 2020).

“Dün Aylin Sözer evinde yakılarak öldürüldü... Bir erkek katil Aylin Sözer’in evine gitti ve onu yaktı... Mahkemelerde sentetik bir kravat takıp ‘iyi hal’ indirimi alacağını ve bu hileyi tüm katillerin kullandığını öğrendiği için... ‘Beni tahrik etti, erkekliğime küfretti, çok sevdiğim için öldürdüm’ sahtekarlığının adalet oyununda pek işe yaradığını fark ettiği için...” (Poyrazlar, 30.12.2020).

Dini Değerlere Vurgu

Araştırmanın önemli kodlarından bazıları da *tarikât, cemaat, gericiler, yobazlar, ayrımcılık* şeklinde oluşturulmuştur. Köşe yazılarından elde edilen bu kodlar *dini temanın* kodlarını oluşturmaktadır. Özellikle sözleşmeden çekilmenin eleştirildiği bu yazılarda cemaatlerin veya dini bazı oluşumların taleplerinin algı yarattığı ve çekilme söyleminin iktidar tarafınca dillendirilmesinde etkili olduğu köşe yazılarına taşınmaktadır. Bununla ilgili olarak yazılardan elde edilen bölümler yansıtılmaya çalışılmıştır. Cumhuriyet gazetesi yazarı Zeynep Oral’ın kaleme aldığı “Vahşetin ‘milli ve yerlisi’ var! Kadın haklarının milli ve yerlisi olmaz!” yazısı dikkate alınmıştır. İlgili bölüm aşağıda şekilde yer almaktadır.

“...Şimdi nicedir, tarikâtlar ve gerici basın efendim “yeterince milli ve yerel değil” diye “oyuna geldik, aldatıldık istemezük” naraları atmakta! İstanbul Sözleşmesi’nden çıkalım diye müthiş bir propaganda saldırısına girişildi!..Gericiler, tarikâtçılar yalan söylemekten vazgeçmiyor. Yok efendim bu sözleşme aileyi parçalarmış, yok efendim eşcinselliği teşvik edermiş! Yalan! (Oral, 23.07.2020).

“Gerici çevrelerin ‘din, örf, adet ve geleneklerimize uymuyor, aile yapısını bozuyor’ bahanesiyle topa tuttuğu sözleşme her şeyden önce kadına şiddeti bir insan hakkı

ihlali olarak tanımlayan ilk bağlayıcı nitelikte uluslararası düzenleme. Sözleşme ayrıca tedbirler arasında her türlü 'cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliklerini' de ayrımcılık gözetmeden koruma altına alan ilk uluslararası düzenleme olma özelliği taşıyor.” (Poyrazlar, 16.07.2020).

Tarama yapılan köşe yazılarında özellikle *LGBT’li bireylere yönelik ayrımcılık*, bunun yanında cinsel yönelimin *bir hastalık, tedavi* edilmesi gereken bir durum olduğuna dair farklı bakış açılarıyla yazıların kaleme alındığı belirlenmiş bunlar da kendi içerisinde birer kod oluşturmuş ve *LGBT temasının* oluşturulmasına olanak sağlamıştır.

İstanbul Sözleşmesinden çıkılması yönünde bazı dini grupların taleplerinin olduğu iddiası ile cinsel yönelimi farklı olan bireylere yönelik ayrımcı dilin resmileştiği iddiası özellikle Cumhuriyet gazetesi yazarlarının köşelerinde sıklıkla vurgulandığı belirlenmiştir. Mine Söğüt’ün “Kadına şiddet için sözleşen iktidar” yazısıdır. Bu bölümler aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

“...Aynı iktidar şimdi kadınları -mecazen- saçlarından yerlerde sürüklemek istiyor. İstanbul Sözleşmesi’ni feshetmeye kalkarak aileyi değil, kendi eril şiddetini korumayı hedefliyor. Kadınları, çocukları, LGBTİ+bireyleri resmen şiddetin kucığına atacağını ilan ederek kötücül dilini resmileştiriyor. Ve ülke İstanbul Sözleşmesi’nden imzasını geri çekmeye hazırlanıyor. Devletin en üstünden en altına kadar her mertebesi, bekçiden polise, savcıdan hâkime kadar herkes, dayak yiyen kadını susmaya ve katlanmaya ikna etmeye, çocukları erkenden evlendirmeye ve LGBTİ bireyleri “tedavi ettirmeye” meyyal... Erkekler tarafından öldürülürlerse tantana yapmamalarını sağlamak istiyor.” (Söğüt, 17.07.2020).

“Ha bir de çok ilginç ama “İbne olmaktan” çok fena endişe duyuyorlar. Nedense? İstanbul Sözleşmesi yüzünden hepsi ibne olacakmış.” (Aldoğan, 06.08. 2020).

“Bireysellikle bencilliği karıştırmamak, toplumsal sorumluluklardan da kaçmamak gerek... Hele de salgının bulunduğu, afetlerin dizi dizi olduğu, dejenere hayatların normalmiş gibi sunulduğu, ahlaki ve cinsel tercihleri çarpık insanların, gözümüze gözümüze sokulduğu bir de üstüne alkış tutulduğu zamanda...” (Gürbüz, 11.10.2020).

“Sözleşme eşcinselliği özendirir” diyenlere: Sözleşmede eşcinselliğe dair böyle bir ifade yok. Sözleşme açıkça şiddete karşı cinsel yönelim, cinsiyet kimliğine dayalı ayırım yapmayı yasaklar. Ayrıca bu madde ile derdi olanlara sormak lazım, kanun önünde herkes eşit değil mi? İstanbul Şişli’de bir erkek LGBT+ bireye saldırıyor, “Sizi burada istemiyoruz, yaşatmayacağız” diye de tehditler savuruyor. Hedef göstermeler sonucu insanların hayatları tehlikeye atılıyor. Oysa sözleşmenin 4’üncü maddesi “Temel Haklar, Eşitlik ve Ayırım Gözetmeme” başlığını taşır. Esasen cinsel yönelim ve buna ilişkin hak kavramını İstanbul Sözleşmesi madde 4/3 ile sınırlı tutmak da hatalı olur. Çünkü bu haklar sözleşmeden ayrı olarak, doğrudan Anayasa’da düzenlenmiştir.” (Nakıpoğlu, 01.08.2020).

Milli Manevi Değerlere Vurgu

Çalışmada bazı kodlar da kendi içerisinde yeni temaların ve boyutların oluşmasını sağlamıştır. Toplum ahlakı, Aile yapısı, aile, ve ayrımcılık kodları ahlakilik temasının oluşturulmasını sağlamıştır. Bu kodlara ilişkin yazılardan bölümler alınmıştır. Farklı ideolojik görüşten yazarların yaklaşımları örnek seçilen bölümler incelendiğinde ortaya çıkmaktadır.

“Bilinmelidir ki, İstanbul Sözleşmesi kadını korumaya ya da kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik olarak hazırlanmış bir sözleşme değildir. Bahsi geçen sözleşmenin hedefi toplumu ayakta tutan aileyi ortadan kaldırmak ve fertlerin kökleri ile bağlarını tamamen kopararak yozlaştırmaktır. Zira söz konusu sözleşmede şiddete vurgu yapıldığı halde, bu durum bırakın şiddeti önlemeyi aile içi çatışmayı daha da tetikleyerek şiddetin artmasına neden olmuştur. Sadece kadının beyanı esas alınarak yapılan uygulamalar kadınla erkeği karşı karşıya getirmiş ve bu durumdan sadece eşler değil çocuklar da büyük zarar görmüştür.” (Tuncer, 06.06.2020).

“Kokuşmuş kültürlerini televizyon ve internet üzerinden yaymaya çalışan bu zümreler, son günlerde gündeme oturan İstanbul Sözleşmesi ile çalışmalarına hız verme niyeti taşımaktalar. Söz konusu sözleşme ilk etapta kulaklara hoş gelebilir ancak ambalajı açtığımızda içeride aile kurumunu hedef alan maddelerin, ileriye dönük karanlık emellerin yer aldığını görürsünüz. Fakat nedense sözleşmeyi savunanlar ambalajı açmayı hiç düşünmüyorlar, ambalaja odaklanıp bu ucube kararların savunuculuğunu yapmaya devam ediyorlar.” (Tuncer, 03.06.2020).

“...İstanbul Sözleşmesi” aile birliğini bozuyormuş. O kutsal aile ki koca, karısına tecavüz eden erkek kardeşini korumak, mağduru ortadan kaldırmak için şikâyetçi olmak isteyen karısını öldürdü! O kutsal aile ki kalabalık ev ortamında küçük çocuğa amcası tecavüz etmiş, çocuğun namusu bozuldu diye aile meclisi kararıyla çocuğu öldürdüler! Hepsi mahkeme tutanakları, polis kayıtlarından bildiklerimiz, kim bilir hasıraltı edilen daha ne cinayetler vardır?” (Aldoğan, 23.07.2020).

İstanbul Sözleşmesi bağlamında kadınlık ve erkeklik rollerine ilişkin sorgulamaların da köşe yazılarına yansıdığı belirlenmiştir. Aile kavramı, ataerkil söylemin varlığı yazılarda eleştirilmektedir. Bu kapsamda tarama yapılan yazılardaki ilgili bölümler aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

“İstanbul Sözleşmesi tartışmaları hakkında söylemek istediklerimin etrafında dolaşmaya devam edeceğim bu yazıda da. Kendi deneyimleri dışındaki yaşamlardan habersiz, kadınların farklı hayatlarına duyarsız ve ilgisiz insanların verdikleri afaki roller ne yazık ki sert bir duvara çarpıp dağılıyor.” (Ramazanoğlu, 12.08.2020).

“Aileler yıkılıyor diye feryat eden bir lobi oluştu. Dünya yıkılsa bu gündemi azimle takip etmeleri dikkat çekici. Fakat “İstanbul Sözleşmesi”ni ve şiddete uğrayan kadınları suçlu ilan edip bu yıkımdan sorumlu tutarak işin içinden sıyrılma çabası ne kadar takdire şayan?” (Ramazanoğlu, 28.10.2020).

Kadın Haklarına Vurgu

Köşe yazılarında özellikle kadın cinayetleri, kadınlara yönelik ayrımcılık, şiddet, kadına yönelik ayrımcılık gibi konulara sıklıkla değinilmektedir. Bu da kodların oluşmasını sağlamış ve kadınlık temasını ortaya çıkarmıştır. Kadına yönelik şiddet haberleri ve ölümlerle sonuçlanan pek çok haber medyada yer almaya devam etmektedir. Bununla ilgili olarak sözleşmenin hükümlerinin uygulanmasına dair çağrılar da yazılara yansımaktadır. İlgili bölümler aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

“Öldürülen genç kadın için ağıtlar yakın, öldüren genç erkeğe lanetler yağdırın. İstanbul Sözleşmesi’ne göndermeler yapın. İktidara kızın, erkeklere veryansın edin. Ama yine ahlaktan bahsetmeyin. Asıl katili yine görmezden gelin. Bu dünyada

kadınları erkekler öldürmez. Ahlak öldürür. Herkesin körü körüne savunduğu ahlak, sadece tetiği erkeğe çektirir.” (Söğüt, 22.07.2020).

“...Yüksek sesle “İstanbul Sözleşmesi’ne Dokunma, Uygula!” demeleri için çağrı yaptık! Çünkü: Bu çağrının canlı tutulması hayatidir. Bu çağrının sürekli yinelenmesi, erkek şiddeti yüzünden canından olan Özgecan’lara borcumuzdur. Bu çağrının dünyanın her yerinden haykırılması insanlık görevimizdir!” (Kalkandelen, 11.08.2020).

“Yüzlerce ananın, babanın kızlarının parçalanmış bedenlerine, donuk gözlerine baktığını düşünün ve lütfen şu hâkim indiriminden vazgeçin. İstanbul Sözleşmesi’nde bu indirim yok! Siz de uygulayın. Bu ülkenin kadınları, kızları için, torunlarınız için!” (Özgentürk, 23.08.2020).

“Aslında yapılacak şey basit. İstanbul Sözleşmesi’nin hükümlerini yerine getirmek ve 6284 sayılı yasayı adam gibi uygulamak. Açık hükme göre kadın şikâyetini geri çekse dahi dava devam ettirilir. Aile ve kadın sözcüklerini bir arada kullanmaktan vazgeçin. İşe erkeği eğitmekle başlayın. Eşine şiddet uygulayan erkeği gözaltına aldığınızda ne yapıyorsunuz örneğin? Okullarda toplumsal cinsiyet ayırıcılığını körükleyen mesajlı ders kitaplarından vazgeçin.” (Yüzak, 27.11.2020).

“Bu kaçınıcı kadın cinayeti? Bu kadınlar öldürülmeyi hak edecek ne yapmışlardı? Ya karşı tarafı reddettikleri için ya da Ceren Özdemir gibi hiç tanımadığı cezaevinden çıkmış bir suç makinası durumunda olan ve açık cezaevinden kaçan ıslah edilmemiş manyaklar tarafından öldürülüyorlar.Bu kadınların tek suçları kadın olmalarıdır. Sosyal medyada “açık kadın tecavüze uğrar bu durumda suç tecavüz edende değildir. Kuyruk sallamasa cinsel istismara uğramazdı. Evli erkekle işi nedir? O saatte sokakta ne işi vardı?” gibi akıl almaz yorumların yapıldığına şahit oluyoruz.” (Tanık, 25.07.2020).

Hürriyet yazarlarından Hande Fırat “İki Kara Propaganda” yazısında kadınları ilgilendiren konularda erkeklerin karar verici olmasını eleştirmiş kadınlara da bu konuda görevler düştüğünü belirtmiştir.

“...konumuz İstanbul Sözleşmesi. Sonda söylenmesi gerekeni başta söyleyerek başlayacağım: Kadınları ilgilendiren konularda kararları erkekler vermesin. Kadınlar da korkmadan, çekinmeden, siyasi kaygı duymadan konuşsun lüften!.. Bu biz kadınları ilgilendiriyor. Kadınlar öldürülüyor, kadınlar tecavüze uğruyor, kadınlar cinsel tacize uğruyor. Bu yüzden kararı erkekler vermesin. Doğru bildiğinizi yüksek sesle dile getirin. Bu konuda sessizlik sizlere yakışmıyor.” (Fırat, 17.07.2020).

Toplumunu ilgilendiren bir konu olarak şiddet olaylarına her kesimden tepkiler yükselmektedir. Ancak elde edilen bulgulara göre İstanbul Sözleşmesi özelinde yapılan tartışmalarda insanların karşılıklı anlayış çerçevesinde konuşamadıkları vurgulanmaktadır. Bu konuda Karar gazetesi yazarlarından Yıldız Ramazanoğlu tarafından kaleme alınan “Nereye Sığınmalı?” yazısında bu konunun eleştirildiği saptanmıştır:

“İstanbul Sözleşmesi akut şiddet olayları karşısında alınacak önlemlerle ilgili. Madem sözleşme yanlısı ve karşıtı herkes şiddete hiçbir gerekçe üretmeden sonuna kadar karşı, neden sakince konuşamıyoruz? Tartışma ortamında bile şiddet yeniden üretiliyor. En fazla tepki gösterilen maddelerden biri kadının beyanıyla, şiddet uyguladığı iddia edilen erkeğin itiraz hakkı saklı olarak evden uzaklaştırılması. Bu kalıcı bir durum olmayıp sadece canı kurtarmakla alakalı bir önlem...” (Ramazanoğlu, 22.07.2020).

Kadına yönelik şiddet ve cinayetlere yönelik kadın yazarların köşelerinde ele alış biçimlerine bakılacak olursa iktidar bu noktada en önemli *sorumlu* olarak görülmektedir. Karar gazetesi yazarı Semra Alkan “Derin Meseleler” başlıklı yazısında Cumhuriyet yazarı Şükran Soner ise “Cinayetler, şiddet; kadını ezen kirli siyasetin bedeli” yazısında bu durumu ele aldıkları görülmektedir:

“...İstanbul Sözleşmesi ile ilgili hâlihazırda yaşanan tartışmalar, sosyal medya yasası gibi daha birçok mesele...” (Alkan, 30.07.2020).

“...kadına yönelik şiddet, cinayetlerin, aracı olarak üretilen halkaların yumağında ülkemizde yaşanan katliamların patlaması ile hesaplaşabilmek çok başka.. Tek adam rejimi, imza attığı İstanbul Sözleşmesi küçük bir adım, iktidarlara sürecinde, ülkenin her köşesinden fıskıran kadın cinayetleri, şiddetin ürkütücü patlamasındaki tüm sorumlulukları ile yüzleşmek zorundadır...” (Soner, 24.07.2020).

İstanbul Sözleşmesinden çıkılması tartışmalarında yapılan taramalarda özellikle sözleşmenin içeriğine yönelik yazıların sıklığı da dikkate alınmıştır. Buna göre sözleşmenin terimleri, içerisinde yer alan hükümlerdeki ifadeler kadın yazarların yazılarında da etkisini göstermektedir. Aşağıdaki bölümlerde bu durumun yansımaları ortaya konmaktadır.

“Sözleşmedeki bazı terimleri sorunlu görenler ve onlara itiraz edenler var. Ancak İstanbul Sözleşmesi’ni okuyanlar terimlerin açıklamalarına da sözleşmede yer verildiğini görecektir.” (Fırat, 07.08.2020).

“İstanbul Sözleşmesi tartışmalarını üzümlere takip ediyorum. Hele İstanbul Sözleşmesiyle ‘fuhuş, fahişe’ kelimelerini yan yana getirmek tam da şiddet dilinin örneğiydi... Ezcümle şiddetle mücadele amasız-şartsız bir seferberlik anlayışı içinde topyekün mücadele olmalıdır.” (Sucu, 10.08.2020).

Yapılan çalışmada ele alınan köşe yazılarında farklı bakış açılarıyla İstanbul Sözleşmesine yaklaşımların olması beklenen ve olması gereken bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Aile, kadın, erkek, toplumsal cinsiyet, cinsiyet eşitsizliği, şiddet, cinayet gibi pek çok kavramın gündelik yaşam pratikleri içerisinde yer alması hayatın olağan akışında beklenen bir durumdur. Kavramların her an yeniden üretildiği bu pratikler göstermektedir değişim her an her şekilde olmaktadır. Bu kapsamda yaşanan bütün pratiklerin yansımaları yasal düzenlemelerle hukuki düzleme taşınma toplumsal, sosyal ve siyasal hayatı da etkilemektedir. Özellikle kadına ve çocuklara yönelik şiddetin her an yaşandığı bu toplumsal alan içerisinde kısa adıyla İstanbul Sözleşmesi katılımcı devletlerin onayıyla uluslararası bağlayıcılığı olan Anayasanın üstünde de yer alan bir metin olarak önemli olmaktadır. Sözleşmenin hükümlerinin yeniden tartışmaya açılması farklı görüşlerin ortaya atılmasına Türkiye özelinde yeniden üretilmek istenmesi gibi taleplerin dillendirilmesiyle sonuçlanmaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan 29 günlük süreli basılı gazetede kadın yazarların 168 olduğu belirlenmiştir. 29 gazetenin 5 tanesinde kadın yazarların olmadığı belirlenmiştir. Bu gazetelerin internet adreslerinde yapılan taramada kadın yazarların bir süre sonra yazı yazmadıkları arşiv amaçlı künyede buldukları belirlenmiştir. İstanbul Sözleşmesi bağlamında yazılan yazılar genel olarak, ayrımcılık, kadına yönelik şiddet, Meclis'in uygulamaları, kadın erkek rollerinin sorgulaması, sözleşme içeriklerinin tartışıldığı yazılar şeklinde ele alındığı görülmektedir. Bu bütünlük içerisinde örnekler çalışma içerisinde yer almaktadır.

Çalışma göstermektedir ki Türkiye'de basılı süreli günlük gazetelerde hala kadın yazarların erkek yazarlar içerisinde sayısal bir eşitlik sağlayamadıkları belirlenmiştir. Kadın yazar sayısının az olmasının yanında kadın yazarların çoğunluğunun eğitim, sağlık, magazin veya astroloji yazıları yazdıkları belirlenmiş bu kapsamda çalışmanın bağlamından kopmaması bakımından analizde yer verilmemiştir. Daha az sayıda kadın yazarın ise ekonomi yazıları ele aldıkları bunların eşlik eden az sayıda kadın yazarın ise dış politika konuları hakkında yazılar kaleme aldıkları saptanmıştır.

Çalışma kapsamında elde edilen verilere göre, köşe yazarları beklendiği gibi kendi ideolojik düşünceleri üzerinden İstanbul Sözleşmesinden çekilme konusunu ele almış ve bunu yazılarına aktarmışlardır. Bu noktadan bakıldığında oluşan kodlar da bu şekilde oluşturulmuştur. Yazılar incelendiğinde araştırmacı, bir *iktidar alanı* ve *toplumsal alan*

üzerinden şekillenen boyutlar elde etmiştir. Bu boyutlar oluşturulurken kodların oluşturduğu temalar etkin rol almıştır.

İktidar alanı boyutu hukuki yaklaşımların ve dini değerlerin vurgulandığı veya dini değerlerin eleştirildiği bir vurgunun ortaya çıktığı görülmekte dolayısıyla temalar *siyasi* ve *dini* temalar şeklinde oluşmaktadır. Buna göre *siyasi* temada; *ayrımcılık, meclis, kadın vekiller, iktidar ve tek adam rejimi* gibi ifadeler sıklıkla rastlanmıştır. Bu ifadeler siyasi temanın kodlarını da oluşturmuştur. Bu ifadelerin geçtiği yazılarda özellikle İstanbul Sözleşmesine dair son dönem tartışmaların yeterince Mecliste kadın vekillerce dile getirilmediğine yönelik eleştiriler yer alırken aynı şekilde bunun kadın vekillerce kadın üzerinden şekillenen ayrımcılık kavramına referans verdiği tespit edilmiştir. Özellikle eleştirilen alan ise iktidarda yer alan vekillerin sözleşmeyi bağlamından kopararak eleştirmeleridir. *İktidar alanı* boyutunun diğer teması ise *dini* tema olarak belirlenmiştir. Buradaki temanın kodları ise çalışmaya konu edilen yazılardan elde edilen ifadeler olmaktadır. Bu ifadeler; *ayrımcılık, tarikat, cemaat, yobazlar ve gericiler*'dir. Yazılar incelendiğinde özellikle sosyal demokrat çizgideki gazetelerde dini cemaatlerin İstanbul Sözleşmesine yönelik eleştirileri konu edilmiş, bu durum ayrımcılık olarak nitelendirilmiştir. Özellikle bu cemaatlerin eleştirilerinin yobazlıkla ve gericilik olarak tanımlandığı belirlenmiştir. Bu durumun bir iktidar alanı oluşturduğuna yer verilmiştir. Bu nedenle araştırmacı tema olarak din temasını oluşturmuştur. Din bir kurum olarak iktidar alanı oluşturmakta ve bunun çalışmayla örtüştüğü savunulmaktadır.

Toplumsal alan boyutunda ise milli manevi değerlere vurgu ve kadın haklarına vurgu şeklinde vurgulamalar ön plana çıkmış bu kapsamda *ahlakilik, kadınlık ve LGBT* şeklinde temalar oluşturulmuştur. Ahlakilik temasında özellikle İstanbul Sözleşmesinin aile yapısını bozduğuna yönelik iddiaların köşe yazarlarınca eleştirildiği belirlenmiştir. Araştırmacı bu durumun bir ayrımcılık göstergesi olduğunu yazıların içeriklerinden belirlemiş ve ahlakilik kodları ayrımcılık, aile yapısı, aile ve toplum ahlakı üzerinden şekillenmiştir. Sözleşmeye dair köşe yazıları detaylı incelendiğinde sözleşmenin hükümleri kadın yazarların ideolojik görüşleri ve bakış açıları kapsamında ahlaksızlık olarak görülürken kimi yazarlar ise ahlaksızlık olarak niteleyen yazarlara karşı bir savunma içerisinde oldukları görülmektedir. Medyadaki bu iki zıt görüş sözleşmenin farklı şekillerde yorumlanmasına da neden olmaktadır.

Toplumsal alan boyutunun diğerk bir teması kadınlık olarak belirlenmiştir. Araştırmacı incelediğı yazıların genelinde kadın cinayetleri ve kadına yönelik şiddetin üzerinde sıklıkla durulduğunu belirlemiştir. Bu durum kadın bedeninin her zamanda ve biçimde medyanın gündeminde yer aldığına da referans vermektedir. Yazıların genel yapısı içerisinde kadına yönelik ayrımcılık da temel hareket noktası olarak görülmektedir. İstanbul Sözleşmesinde kadının beyanı üzerinden önleyici tedbirlerin alınacağıyla ilgili maddeler de yine yazıların içeriğinde yer almaktadır. Tam da bu noktada muhafazakar kadın yazarların kadının beyanı üzerinden önleyici tedbirlerin alınmasını eleştirdikleri belirlenmiştir. Bunun tersi yönündeki yazıların ise sosyal demokrat çizgideki gazetelerde yazılan yazılardan elde edilmiştir. Tüm bunların hepsi kadınlık temasının kodlarını belirlemek açısından önemli görülmektedir.

Toplumsal alan boyutunun son teması ise LGBT teması olarak belirlenmiştir. Araştırmada özellikle İstanbul Sözleşmesinin lezbiyen, gey, biseksüel ve transeksüelliğı özendirdiğine, toplum ahlakını, aile yapısını bozduğuna yönelik yazıların yanında bunun yanlış lanse edildiğı algı yönetiminin bu yönde topluma iletildiğini savunan yazıların da varlığı tespit edilmiştir. Araştırmacı bu bağlam gerekçesiyle LGBT temasının oluşturulmasının çalışmaya uygun olacağını belirlemiştir. İncelenen yazılarda muhafazakâr medyada özellikle lezbiyen, gey, biseksüel ve transeksüelliğın hastalık olarak görüldüğü tedavi edilmesi gerekliliğı ve ahlaksızlık olarak benimsendiğı saptanmıştır. Sosyal demokrat çizgideki yazarların ise konuya insan hakları bağlamında yaklaştıkları belirlenmiştir.

Şekil 1 incelendiğinde çalışmanın kodlarının temalardaki ve boyutlardaki etkisi ortaya çıkmaktadır. Tüm bu betimsel inceleme göz önüne alındığında asıl üzerinde durulması gereken konunun ve çalışmanın ulaştığı temel kavramın *ayrımcılık* üst boyutu olduğu belirlenmiştir. Ayrımcılık üst boyut, medyanın ideolojik olarak farklı alanlara tezahürünün de göstergesi olmaktadır. Ulaşılan ayrımcılık üst boyutu göstermektedir ki ideolojik olarak farklı düşünen kadın yazarların sözleşmeyi yorumlama biçimlerine etki etmektedir. Bazı yazarlar hemcinsi olarak kadının beyanın neredeyse göz önüne alınmaması gerektiğini savunacak düzeye geldiğı belirlenmiş bu da ayrımcılığın bir boyutu olarak değerlendirilmelidir. Diğerk taraftan dini kabullerin ya da geleneğe bağılı olarak kültürel alt kodların yoğun şekilde vurgulandığı yazılarda da kadına yönelik ayrımcılık unsurlarına rastlanmıştır. Kadını ikinci plana iten erkek egemen toplum hayatı, eril söylemler ayrımcılığın farklı versiyonlarını gösterirken, bu durum özellikle aile kurumu üzerinden meşrulaştırılmaktadır.

Bütün bunlar göz önüne alındığında Türkiye’de kadın köşe yazarlarının İstanbul Sözleşmesini değerlendirme biçimleri, konuya yaklaşımları bakımından alan yazınına küçük bir katkı sunması önemsenmektedir. Kadın ve çocuklara yönelik akademik çalışmaların çoğaltılması, sivil toplum örgütlerinin çalışmalarının siyasal karar vericiler tarafından dikkate alınması, İstanbul Sözleşmesinin getirdiği hükümlerin toplumun her kesimine doğru şekilde anlatılmasına katkı sunacak çalışmaların çoğaltılması bu araştırma tarafından özellikle önerilmektedir. Yanlış bilgilerin, topluma iletilmesi sonucu oluşacak her türlü yanlış anlama toplumdaki huzurun da tesisini zorlaştıracaktır. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının benimsetilmesi, kadınlara ve çocuklara yönelik artan şiddet olaylarının önlenmesi için devletin ve güvenlik güçlerinin gerekli tedbirleri alması da önemli görülmektedir.

KAYNAKÇA

1. Kitaplar

Aronson Fontes L. (1997) Conducting ethical crosscultural research on family violence. Chapter 23 in Out of the darkness: contemporary perspectives on family violence. Eds. Kaufman Kantor, Jana Jasinski. Sage Publications.

Atılğan, Semra. (1999). Basın İşletmeciliği, Beta Yayınları.

Atton, C. (2002). Alternative Media, London: Sage.

Aydeniz, H. (2012). Medyayı Tanımak. İstanbul: Nakış Ofset

Bakırcı, K. (2012). Uluslararası Hukuk, AB ve ABD Hukuku İle Karşılaştırmalı Çalışma Yaşamında Kadın-Erkek Eşitliği Arayışı-Cinsiyet Ayrımcılığı Yasağı ve Türkiye, 2.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Barbier, F., ve Lavenir, C. B. (2001). Diderot'dan İnternete Medya Tarihi. (K. Eksen, Çev.) İstanbul: Okuyanuş Yayınları.

Beham, Angelika (2015). "Role of Social Media in Generation Y Travellers" Travel Decision Making Process".

Berg, B. L. ve Lune, H. (2015). Sosyal bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. H. Aydın (Çev. Edt). Konya: Eğitim Kitabevi.

Bertrand, C. J. (2004). Medya Etiği. Ankara: Başbakanlık Basın Yayın Ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Yayınları.

Binark, M. ve diğerleri. (2009).Toplumsal PaylaşımAğı Facebook:"Görülüyorum Öyleyse Varım",İstanbul, Kalkedon Yayınları.

Boyd-Barrett, Oliver, Ve Peter Braham.Eds. (2013) Media, Knowledgeandpower. Routledge.

Bourdieu, P. (2015). Eril Tahakküm. Bağlam

Castells, M. (1996).The Rise of the NetworkSociety, Cambridge, MA; Oxford:Blackwell Publishers.

Coker, D. (1999). Enhancing autonomy for battered women: Lessons from Navajo peacemaking. UCLA l. rev., 47, 1.

Dagron, A. G. (2004). "The Long and Winding Road ofAlternative Media", The Sage Handbook ofMedia Studies, Ed. John D. H. Downing, Sage,41-63.

Dursun, Çiler (2008). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü: Ankara.

- Erdoğan, İrfan. (2011). İletişimi Anlamak (4. Baskı). Pozitif Matbaacılık: Ankara.
- Enzensberger, H. M., (2016). “Bir Kitle İletişimi Teorisinin Oluşturucu Öğeleri”, çev. Ünsal Erol, G. (2007). Reklam Ve Medya Planlaması. İstanbul: Beta Basım Yayım
- Frey, R. L. Botan, C. H. Friedman, P. G. Ve Kreps, G. L. (1992). Interpreting Communication Research: A Case Study Approach, Prentice Hall, Englewood Cliffs, N.J.
- Görgün Baran, Aylin (2012). Medyanın Kadına Yönelik Şiddet Olaylarına Yaklaşımı: Habercilik ve Diziler”, İnsan Hakları Standartlarının Etkili Uygulanması Bağlamında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Sempozyum Kitabı. Ankara: Türkiye Adalet Akademisi Yayınları.
- Gunelius, S. (2011), 30 Minute Social Media Marketing: Step By Step Techniques To Spread The Words About Your Business, New York: Mcgraw Hill.
- Gültekin, M. ve Şahin, M. (2014). Türkiye’de ve Dünyada Kadına Şiddet. İstanbul: Sekam Yayınları.
- Kılıç, Muharrem. (2013). “Yasal Koruma ve Güvence Sistemleri Açısından Şiddetin Hukuksal Çerçevesi”. Şiddet Karşısında İslâm. Ed. Kollektif. 385-416. Ankara: DİB Yayınları.
- Kuyucu, M. ve Karahisar, T. (2013). Yeni İletişim Teknolojileri ve Yeni Medya, İstanbul: Zinde Yayınları.
- Kilpatrick, D. (2003). What is violence against women: Defining and measuring the problem. Paper presented at the Toward a National Research Agenda on Violence Against Women: A National Research Conference, Lexington, KY
- Lazar, Judith (2001). İletişim Bilimi, 1. Baskı, Ankara: Vadi Yayınları.
- Morçatı, (1995). Evdeki Terör: Kadına yönelik şiddet
- Merriam, S. B. (2009). Qualitative research. A guide to design and implementation. San Francisco: John Wiley-Sons.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis. Sage, Thousand Oaks. Oxford Sözlüğü.
- Newson, A., Houghton, D., ve Patten, J. (2013). Blogging And Other Social Media: Exploiting The Technology And Protecting The Enterprise. The Australian Library Journal.
- Özdemir, Sadi. (1998). Medya Emperyalizmi Ve Küreselleşme. Timaş Yayınları.
- Öztürk, Emine (2017). Türkiye’de Aile İçi Şiddet, Ankara: Gece Kitaplığı.
- Özvarış, Şevkat Bahar (2016). “Cinsel Şiddet”. Savaş, Göç ve Sağlık içinde (57-58). Ed. Işıl Ergin. Türk Tabipleri Birliği Yayınları: Ankara.
- Polat, O. (2015). Şiddet. Ankara: Seçkin Yayıncılık

Rodriguez, C., (2001). *Fissures In The Mediascape: AnInternational Study of Citizens Media*, New Jersey: HamptonPress.

Saktanber, Ayşe (1995). “Türkiye’de Medyada Kadın: Serbest, Müsait Kadın veya İyi Eş,” Kadın Bakış Açısından 1980’ler Türkiye’sinde Kadın. Der: Ş. Tekeli, İstanbul: İletişim Yayınevi. 211-232.

Sevil, Ü., Yanikkerem, E., Özkan, S. ve Er Güneri, S. (2015). Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet. Dünyada ve Türkiye’de kadın ve şiddet. (Ed.: M. Korkmaz, E. Demiray, Ü. Sevil, Ş. Hablemitoğlu, Y. Taşkiran), 565-627, İstanbul: Nobel Akademik.

Storey, L. (2007). *Doing Interpretative Phenomenological Analysis*. E. Lyons Ve A. Coyle (Ed.) *İN Analysing Qualitative Data İn Psychology*. Los Angeles: Sage Publications, 51-64.

Swartz, D.L. (2015). Bourdieücü Perspektiften Sosyolojik Analiz İçin Meta-İlkeler. (P. Gorski (Ed.), *İçinde Bourdieu Ve Tarihsel Analiz*. Ankara: Heretik.

Şahin, M. ve Gültekin, M. (2013). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dayalı Politika Uygulayan Ülkelerde Kadın Ve Aile*. İstanbul: Sekam Yayınları.

Tekin, Üzeyir (2011). *Şiddet*. Ankara: Orient Yayınları.

Tekinalp, Ş., veUzun, R. (2008). *İletişim Araştırmaları Ve Kuramları*. İstanbul: Derin Yayınları.

Timisi, Nilüfer (1997). *Medyada Cinsiyetçilik, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürleri*: Ankara.

Ünlü, M. D. (2012). İstanbul Sözleşmesi’nin (Kadına Yönelik Şiddet Ve Aile-İçi Şiddetin Önlenmesi Ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi) Ulusal Hukuk Açısından Değerlendirilmesi.

Walby, S. (2016). *Ensuring Data Collection And Research On Violence Against Women And Domestic Violence: Article 11 Of The Istanbul Convention*.

Weinberg, T. (2009), *The New Community Rules: Marketing On The Social Web*, O’Reilly Media Inc.

Vardarlıer, P. (2016). *Sosyal Medya Stratejisi*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Yıldırım, A. Ve H. Şimşek (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 7. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yin, R. K. (2003). *Case Study Research Design And Methods*. Third Edition, United States Of America: Sage Publications.

2. Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar

Akman, E. (2019). İstanbul Sözleşmesi Bağlamında Devletin Kadın Politikaları. Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Aktan, E. (2018). "İstanbul Kullanıcılarının Kullanım Motivasyonları Ve İstanbul Takip Davranışlarının İncelenmesi." Online Academic Journal of Information Technology , 33(9). 127-146.
- Akveran, Samet. (2018). "Ana Akım Medya Alternatif Medya İhtiyacı Ve Etik." Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi 1 (1), 10-31.
- Allwood, G. (2016). Gender-Based Violence Against Women In Contemporary France: Domestic Violence And Forced Marriage Policy Since The Istanbul Convention. Modern & Contemporary France, 24(4), 377-394.
- Arslan, A. (2004). "Medyanın Birey, Toplum Ve Kültür Üzerine Etkileri", Journal Of Human Sciences 1(1). 1-13.
- Atton, C. (1999). "A Reassessment Of Thealternativepress", Media, Culture&Society 21(1), 51-76.
- Aydoğan, Filiz, Ve Ali Murat Kırık (2012) "Alternatif Medya Olarak Yeni Medya", Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi 18, 58-69.
- Bakırcı, Kadriye (2015). "İstanbul Sözleşmesi", Ankara Barosu Dergisi 4, 133-204.
- Barış, Özlem (2019). "Birinci Sayfa Haber Görsellerinde Kadının Temsili: Sabah, Sözcü Ve Posta Gazeteleri Örneği". Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi, 1(3). 162-179.
- Bayraktar, T. (2018) "İstanbul Sözleşmesi Ve 2017 Türkiye Gölge Raporuna İlişkin Bir Değerlendirme." Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 26 (3). 87-111.
- Bilgin Ülken, Filiz ve Yüce, Nil (2020). "Yeni Medyada Kadın Bedenine Yönelik Ayrımcılık: Ekşi Sözlük Örneği", Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü e-Dergisi, 3 (2). 40-79.
- Bosak, M., ve Vajda, M. M. (2019). "The Reality Behind The Istanbul Convention: Shattering Conservative Delusions". In Women's Studies International Forum, 74, 77-83.
- Boyd, D. M. Ve Ellison, N. B. (2007). "Social Network Sites: Definition, History, And Scholarship" , Journal Of Computer-Mediated Communication, 13(1). 210-230.
- Büken, N. Ö. (2019). "İstanbul Sözleşmesi Bağlamında Kadın Sünneti. Kadın/Woman 2000." Journal For Women's Studies, 20(1), 17-42.
- Canikoğlu, Seherkırbaş. (2015). "Kadınlara Yönelik Şiddetin Ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal Ve Uluslararası Mevzuat (İstanbul Sözleşmesi Ve 6284 Sayılı Kanun)". Ankara Barosu Dergisi, 3, 356-378.
- Ceyhan, Çağdaş (2009). "Medyada Alternatif Bir Hal: 'AHALİ' ve Karşıt Kamusalılık", Kurgu Online International Journal of Communication Studies, 22(1), 176-209.
- Doğanavşargil, Ö. ve Vahip, I. (2007). Fiziksel eş şiddetini belirlemede klinik görüşme yöntemi. Klinik Psikiyatri, 10, 125-136.
- Doğanavşargil, Ö. ve Vahip, I. (2007). Fiziksel eş şiddetini belirlemede klinik görüşme yöntemi. Klinik Psikiyatri, 10, 125-136.

- Dursun, Çiler (2010). "Kadına Yönelik Şiddet Karşısında Haber Etiği." *Fe Dergi* 2(1), 19-32
- Ellsberg M., Heise L., Peña R., Agurto S., and Winkvist A., (2001) Researching violence against women: methodological and ethical considerations. *Studies in Family Planning* 32 (1): 1-16.
- Ergil, Doğu (2001), "Şiddetin Kültürel Kökenleri", *Bilim ve Teknik*. sayı 399. Şubat. s.40- 41.
- Gasmi, G. (2014). New Coe Convention On Preventing And Combating Violence Against Women And Domestic Violence „Istanbul Convention “–Importance Of Setting European Legal Standards. *Strani Pravni Život*, (2), 37-56.
- Gazioğlu, Elif (2013). Kadın Cinayetleri: Kavramsallaştırma ve Sorunlu Yaklaşımlar. *Sosyal Politika Çalışmaları*. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Hakemli Araştırma Dergisi. Yıl: 13, 7(30) 30: 89-100.
- Grans, L. (2018). "The Istanbul Convention And The Positive Obligation To Prevent Violence." *Human Rights Law Review*, 18(1), 133-155.
- Gunes, A. (2019). "Legal Implications Of Turkey's Accessions To The Istanbul Convention By Enacting And Refining Its Laws On Violence Against Women." *Women & Criminal Justice*, 1-15.
- Haas, T. (2004). "Researchnote: Alternativemedia, Publicjournalismandthepursuit Of Democratization." *Journalismstudies* 5 (1), 115-121.
- Helmond, A., Nieborgb, D. B. ve Van Der Vlist, F. N. (2019). "Facebook's Evolution: Development Of A Platform-As Infrastructure." *Internet Histories*, 3 (2), 123-146.
- İlgün, G., veUğurluoğlu, Ö. (2016). "Sağlık Sektöründe Sosyal Medyanın Kullanımı, Yararları Ve Riskleri." *İş, Güç, Endüstri İlişkileri Ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 28-53.
- Jones, J. (2018). The European Convention On Human Rights (Echr) And The Council Of Europe Convention On Violence Against Women And Domestic Violence (Istanbul Convention). In *The Legal Protection Of Women From Violence* (Pp. 139-165). Routledge.
- Kaplan, A., veHaenlein, M. (2010). "Users Of The World, Unite!" *The Challenges And. Business Horizons*, 53(1), 59-68.
- Kaya Kızıllırmak, C.(2020). "İstanbul Sözleşmesi'nin Genel İlkeleri Işığında 6284 Sayılı Kanun'un 4. Maddesi Uyarınca Hakim Tarafından Verilebilecek Koruyucu Tedbirler." *Public And Private International Law Bulletin*, 40(2), 625-655.
- Ketelaars, E. (2019). "Geographical Value Spaces And Gender Norms İn Post-Maidan Ukraine: The Failed Ratification Of The Istanbul Convention." *Review Of International Studies*, 45(5), 731-747.
- Kırbaş Canikoğlu, S. (2015). "Kadınlara Yönelik Şiddetin Ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal Ve Uluslararası Mevzuat (İstanbul Sözleşmesi Ve 6284 Sayılı Kanun)". *Ankara Barosu Dergileri*, 73(3). 355-378.

Kietzmann, J. H., Hermkens, K., Mccarthy, I. P. Ve B. S. Silvestre (2011). "Social Media? Get Serious! Understanding The Functional Building Blocks Of Social Media." *Business Horizons*, 54(3). 241- 251.

Kocacık, F., (2001). Şiddet olgusu üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2 (1), 1-7.

Kocacık, F. ve Doğan, O. (2006). Domestic violence against women in Sivas, Turkey: Survey study. *Croatian Medical Journal*, 47, 742-749.

Körükçü, Ö., Öztunalı Kayır, G. ve Kukulcu, K. (2012). Kadına yönelik şiddetin sonlanmasında erkek işbirliği. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(3), 396-413.

Kuzu, Ş. L. (2013). Toplumsal cinsiyet rejimi bağlamında aile ve aile içi şiddet. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 1(1).

Küçükşen, Kübra (2017). "Suriyeli Sığınmacı Kadınlarda Sosyal Dışlanma Algısı Üzerine Nitel Bir Çalışma". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 2399-2413.

Kwak, H., Lee, C., Park, H. Ve Moon, S. (2010), "What Is Twitter, A Social Network Or A News Media?," *Proceedings Of The 19th International Conference On World Wide Web*, 591-600.

Mavnacıoğlu, K. (2011). "Kurumsal İletişimde Sosyal Medya Yönetimi: Kurumsal Blog Odaklı Bir İnceleme", Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Megoldrick, D. (2013). "The Limits Of Freedom Of Expression On Facebook And Social Networking Sites: A UK Perspective." *Human Rights Law Review*, 13(1), 125-151.

Mora, Necla. (2008). "Medya Ve Kültürel Kimlik", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 5.1: 1-14.

Moroğlu, Nazan. (2012). "Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa Ve İstanbul Sözleşmesi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 99, 357-380.

Nalçaoğlu, Halil. (2003). *Medya Ve Toplum İlişisini Anlamak Üzere Bir Çerçeve. Medya Ve Toplum İçinde: Ips İletişim Vakfı Yayınları. İstanbul, 1, 43-59.*

Nieborg, D. B. ve Helmond, A. (2019). "The Political Economy Of Facebook's Platformization In The Mobile Ecosystem: Facebook Messenger As A Platform Instance." *Media, Culture&Society*, 41(2), 196-218.

Obajdin, D., ve Golušin, S. (2020). Narratives Of Gender, War Memory, And Eu-Scepticism In The Movement Against The Ratification Of The Istanbul Convention In Croatia. In *Europeanisation And Memory Politics In The Western Balkans* (Pp. 205-230). Palgrave Macmillan, Cham.

Okur, Atiyenur (2020). "Güzellik Algısı Üzerinden Sosyal Medyada Linç Kavramı: Armine Harutyunyan Örneği". *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 5(10). 119-140.

Özçağlayan, Mehmet. (2008). *Gazetelerin Gelişimi Ve Gazeteciliğin Geleceği (Yeni Teknolojiler Ve Medya Ekonomisi Açısından Genel Bir Değerlendirme).*

- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 11. (1): 323-34
- Özkan, Gizem. (2017)"Kadına Yönelik Şiddet-Aile İçi Şiddet Ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler Üzerine Bir İnceleme." Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi 7.1: 533-564.
- Özkan A., (2006), Küreselleşme Sürecinin Medya Ve Kültür Üzerindeki Etkileri, Tasam Stratejik Rapor.
- Özkara, E., ve Can, İ. Ö. (2012), "Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Güncel Yasal Değişiklikler Ve Adli Tıp". Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 25(99), 341-348.
- Öztürk, Fahri Emre (2019). "Göçmen Kadınlara Yönelik Üretilen "Yeni Irkçılık" Kavramının Medya Çerçevesinde İncelenmesi". Global Media Journal TR Edition, 9(18), 255-273.
- Peroni, L. (2016). "Violence Against Migrant Women: The Istanbul Convention Through A Postcolonial Feminist Lens." Feminist Legal Studies, 24(1), 49-67.
- Petkovic, K. (2019). A Discourse Analysis Of The Istanbul Convention. Anali Hrvatskog Politološkog Društva: Časopis Za Politologiju, 16(1), 119-154.
- Rhode, D. L. (1995), "Media Images : Feminist Issues" Signs: Journal of Women in Culture and Society 20(3): 685-710.
- Salaçin, S. (2016). "Kadına Yönelik Şiddet İle Mücadelede Bütüncül Yaklaşımlar Ve İstanbul Sözleşmesi? Neden Beklentiler." Türkiye Klinikleri Adli Tıp-Özel Konular, 2(2), 6-18.
- Simonovic, D. (2014). Global And Regional Standards On Violence Against Women: The Evolution And Synergy Of The Cedaw And Istanbul Conventions. Human Rights Quarterly, 590-606.
- Stoyanova, V. (2018). A Stark Choice: Domestic Violence Or Deportation?: The Immigration Status Of Victims Of Domestic Violence Under The Istanbul Convention. European Journal Of Migration And Law, 20(1), 53-82.
- Taylan, H. H. (2011). Sosyal Bilimlerde Kullanılan İçerik Analizi Ve Söylem Analizinin Karşılaştırılması, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 1 (2): 63- 76.
- Taşçı, C. (1996). "Siyasetin Öznesi Ve Nesnesi Olarak Medya", Yeni Türkiye Dergisi, Medya Özel Sayısı, 1(11), 784-789.
- Tavluoğlu, C. (2013). "Üniversite kütüphanelerinde web 2.0 araçlarının kullanımı." Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- TBMM Kütüphanesi (2011). TBMM Tutanak Dergisi. Dönem 24, Yasama Yılı 2, 23. Birleşim, Cilt 5.
- Uçak, Olcay (2020). "Medyada Kadın Haberleri Üzerinden Kadının Temsili", Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(3). 157-175.
- Ulutaşdemir N. (2002). Kadına Yönelik Şiddet. Sağlık ve Toplum, 12(4): 15-20.

Ünal, Serdar ve Doğan, Fatıma (2020). “Yerli Halkın Bakışından Suriyeli Kadın Sığınmacılar: Mardin’de Yabancıların Ötekileştirilmesi Ve Ahlaki Dışlama”, Uluslar Arası Toplum Araştırmaları Dergisi, 15 (25). 3284-3327.

Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi. Corigo, Kış - Bahar, 29-36.

Vahip, I. ve Doğanavşargil, Ö. (2006). Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalarımız. Türk Psikiyatri Dergisi, 17(2), 107- 114.

Vardarlıer, P., ve Zafer, C. (2020). “Social Media And Crisis Management: The Case Study Of Cambridge Analytica.” Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(Özel Sayı), 31-44.

Vatandaş, C. (2003). Aile ve şiddet: Türkiye’de eşler arası şiddet, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, 23.

Yazıcı, Fikret ve Şahbaz Değer, Yıldız (2020). “Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadına Yönelik Şiddet Ve Türkiye’de Yazılı Basına Yansıması”. Intermedia International e-Journal. 7 (12). 129-149.

Yüksel-Kaptanoğlu, İ. ve Çavlin, A. (2015). Kadına yönelik şiddet yaygınlığı. Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması içinde (81-122). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık.

3. Elektronik Kaynaklar

Balcı, M. (2020). İstanbul Sözleşmesi Hakkında Rapor, Karadeniz Stratejik Araştırmalar Merkezi <http://www.muhammedbalci.com/yayinlar/raporlar/294.pdf> (Erişim Tarihi: 05.01.2021).

Basın İlan Kurumu, (2021). <https://ilanbis.bik.gov.tr/Uygulamalar/AylikListe> (Erişim Tarihi: 01.03.2021).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (2014). Özet: 2014 İnsani gelişme raporu, İnsani ilerlemeyi sürdürmek: Kırılganlıkları azaltmak ve dayanıklılık oluşturmak. Washington DC: Communications Development Incorporated.

Birleşmiş Milletler (1993). Kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması bildirgesi. http://www.un-documents.net/a4_8r104.htm

CNNTURK, (2021). ‘Kadınların hak mücadelesinin 100 yıllık tarihi’ <https://www.cnnturk.com/2010/dunya/03/07/kadinlarin.hak.mucadelesinin.100.yillik.tarihi/566598.0/index.html> Erişim Tarihi: 15.04.2021.

ÇYDD, (2020). ‘Kadın Hakları Mücadelesi’. <https://www.cydd.org.tr/haber/kadin-haklari-mucadelesi-1949/> Erişim Tarihi: 14.04.2021.

Demir, C. (2020). “Eleştiriler Bağlamında İstanbul Sözleşmesi” <https://www.hukukihaber.net/elestiriler-baglaminda-istanbul-sozlesmesi-makale,7858.html> (Erişim Tarihi: 04.01.2021).

Diyanet-Sen (2020). Türkiye İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilmelidir. <http://www.diyansen.org.tr/turkiye-istanbul-sozlesmesinden-cekilmelidir> (Erişim Tarihi: 03.01.2021).

Gültekin, M. (2013). Aile Politikaları ve İstanbul Sözleşmesi. Bursa: Aile Akademisi Derneği. http://aileakademisi.org/sites/default/files/aile_politikalari_ve_istanbul_sozlesmesi_0.pdf (Erişim Tarihi: 04.01.2021).

https://www.researchgate.net/publication/215489586_The_impact_of_new_media_on_society (Erişim Tarihi: 05.01.2021).

https://en.wikipedia.org/wiki/Independent_Media_Center.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Reprography>.

Inter-Agency Standing Committee 2005. Guidelines for Gender-based Violence Interventions in Humanitarian Settings Focusing on Prevention of and Response to Sexual Violence in Emergencies September 2005. <http://www.who.int/hac/techguidance/pht/GBVGuidelines08.28.05.pdf> (Erişim tarihi: 26.04.2021)

KADEM (2015). 1. Toplumsal cinsiyet adaleti kongresi. <https://kadem.org.tr/toplumsal-cinsiyet-adaleti-kongresi-sonuc-bildirgesi/> (Erişim Tarihi: 04.01.2021).

Karagülle, Ayşegül E. ve Berk Çaycı (2014). “Ağ Toplumunda Sosyalleşme ve Yabancılaşma”, The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC, January 2014, 4 (1), (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/278031394_A. Erişim Tarihi: 11.15.2020.

Kurnaz, Işıl (2021). İstanbul Sözleşmesi Yaşatır: Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi İle İmtihanı https://scholar.google.com/scholar?hl=tr&as_sdt=0%2C5&q=T%C3%9CRK%C4%B0YE%E2%80%99N%C4%B0N+%C4%B0STANBUL+S%C3%96ZLE%C5%9EMES%C4%B0+%C4%B0LE+%C4%B0MT%C4%B0HANI1&btnG=&lr=lang_tr Erişim Tarihi: 10.03.2021

Le Coz, Clothilde (2008). “Handbook For Bloggers And Cyber-Dissidents: Reporters Without Borders”, (Çevrimiçi) <http://www.ifap.ru/library/book414.pdf>. Erişim Tarihi: 12.10.2020

Memur-Sen (2019). Memur-Sen Kadınlar Komisyonundan İstanbul Sözleşmesi Çağrısı. <http://www.memursen.org.tr/memur-sen-kadınlar-komisyonundan-istanbul-sozlesmesi-cagrisi> (Erişim Tarihi: 04.01.2021).

Milli Eğitim Bakanlığı (2019). Basın açıklaması. <http://www.meb.gov.tr/basin-aciklamasi/haber/17798/tr> (Erişim Tarihi: 03.01.2021).

Morçatı, (2021). “Şiddet Biçimleri”. <https://morcati.org.tr/siddet-bicimleri/> Erişim Tarihi: 26.04.2021

Nicoleta, Ciacu (2014). “The Impact of New Media on Society”, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/215489586_The_impact_of_new_media_on_society. Erişim Tarihi: 11.21.2020

Oskay, Birikim Dergisi. <http://elonse.blogspot.com/2016/09/hans-magnus-enzenberger-bir-kitle.html>(Erişim Tarihi: 05.01.2021).

Paker, Murat (2011). “Psikolojik Açıdan Önyargı ve Ayrımcılık, Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Birimi (seçbir), <https://docplayer.biz.tr/5280253-Psikolojik-acidan-onyargi-veayrimcilik.html> Erişim Tarihi: 01.03.2021.

Resmi Gazete (2012). Milletlerarası Sözleşme (Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi). Karar sayısı 2012/2816 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120308M1-1.pdf> (Erişim Tarihi: 03.01.2021).

Sosyalmedya.co, <http://sosyalmedya.co/instagram/> (Erişim Tarihi 05.01. 2021).

TBMM (1993). Birleşmiş Milletler CEDAW Komitesine sunulmak üzere hazırlanan rapor: İkinci ve üçüncü birleştirilmiş periyodik Türkiye raporu. Ankara. https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/ulke_raporlari/CEDAW%20Komite%20si%20ne%20verilen%20T%C3%9CRK%C4%B0YE%20Türkiye'de%20Kadına%20Yönelik%20Şiddet%20145%20RAPORU%20ve%20203.%20d%C3%B6nem.pdf

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu (2011). Kadına ve aile bireylerine yönelik şiddet inceleme raporu. https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/29_05_2012.pdf

Yaman, F.(2019), “Kadına Yönelik Hukuki Düzenlemelerin Aile Kurumu Üzerindeki Etkileri: İstanbul Sözleşmesi Ve 6284 Sayılı Kanun Örnekleri”, <https://www.Tihk.Gov.Tr/Dr-Fikret-Yaman/> Erişim Tarihi: 11.24.2020.

Araştırmada Kullanılan Yazıların Kaynakları

Aldoğan, Yazgülü (23.07.2020). “Sevilmek Değil Yaşamak İstiyoruz”. Cumhuriyet.

Aldoğan, Yazgülü (06.08.2020). “Endişe Duyuyorum, Endişe Duyuyorlar!”. Cumhuriyet.

Alkan, Semra (30.07.2020). “Derin Meseleler”. Karar.

Alkan, Semra (06.08.2020). “Ne Üzücüdür Ki”. Karar.

Bardak, Ezgi (11.06.2020). “Kadınlar Çiçek Olmak Değil Yaşamak İstiyor”. Anayurt.

Böke Sayek, Selin (05.08.2020). “İstanbul Sözleşmesi Yaşama Hakkının Güvencesidir”. Birgün.

Çelik, Fatma (19.07.2020). “İstanbul Sözleşmesinin Hangi Maksudı Yanlış”. Yeniçağ.

Doğan, Sabiha (21.06.2020). “Kadınları Susturun”. Milat.

Erdim, Saliha (07.08.2020). “Kadına Şiddet Nasıl Önlenir”. Diriliş Postası.

Fırat, Hande (17.07.2020). “İki Kara Propaganda”. Hürriyet.

Fırat, Hande (07.08.2020). “Mesele İstanbul Sözleşmesi Değil Neyin Hesabı?”. Hürriyet.

Fincancı Korur, Şebnem (27.08.2020). “Hayal Bu Ya”. Evrensel.

Gürbüz, Halime (11.10.2020). “İtle Yatan Bitle Kalkar”. Türkiye.

Güler, Mine (23.08.2020). “Meseleleştirilen Kadın: Cefasını/Sefasını”. Türkgün.

Güler, Mine (16.08.2020). “ Meseleleştirilen Kadın: Maktul Katiline Gebe”. Türkgün.

Güler, Mine (09.08.2020). “Meseleleştirilen Kadın: Çözüm Menzili”. Türkgün.

Hamişoğlu Taşçı, Selcan (21.08.2020). “Bu Ne Perhiz”. Yeniçağ.

Hamişoğlu Taşçı, Selcan (04.08.2020). “Evliliğe Dayanan Aileler Topluluğu”. Yeniçağ.

İbiloğlu, A. O. (2012). Aile içi şiddet. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 4(2), 204-222.

Kalkandelen, Zülal (19.07.2020). “Sokaklar Bizim, Direniş Bizim!” Cumhuriyet.

Kalkandelen, Zülal (11.08.2020). “İstanbul Sözleşmesine Dokunma!”. Cumhuriyet.

Kaplan, Hilal (08.07.2020). “İstanbul Sözleşmesinden Çekilmeli Miyiz?”. Sabah.

Karaca, Sevda (17.08.2020). “Millet İstiyorculara Karşı Kadın Milletinin Hadi Oradan Sözü”. Evrensel.

Karaca, Sevda (24.07.2020). “Toplanıyoruz Bir Kişi Daha Eksilmemek Haklarımızdan Vazgeçmemek İçin”. Evrensel.

Karaca, Sevda (31.07.2020). “Dardanel’in Çalışma Kampından İstanbul Sözleşmesine Bir Yol Var”. Evrensel.

Karaca, Sevda (05.08.2020). “İstanbul Sözleşmesi AKP İçindeki Tartışmalar Neyin Nesi?”. Evrensel.

Karaca, Sevda (14.08.2020). “İstanbul Sözleşmesinin İptali Buzdolabına Mı Kaldırıldı?”. Evrensel.

Nakıpoğlu, Selin (12.12.2020). “Birlikte Güçlüyüz Çok Güçlüyüz”. Birgün

Nakıpoğlu, Selin (11.28.2020). “Ayıptır Söylemesi”. Birgün

Nakıpoğlu, Selin (01.08.2020). “İstanbul Sözleşmesiyle İlgili Yalanlar ve Gerçekler”. Birgün

Nakıpoğlu, Selin (27.06.2020). “Üzülmeysin Kurtuldum”. Birgün.

Oral, Zeynep (23.07.2020). “Vahşetin ‘Milli Ve Yerlisi’ Var! Kadın Haklarının Milli Ve Yerlisi Olmaz!”. Cumhuriyet.

Oral, Zeynep (26.11.2020). “Kadına Şiddet Politik Tercihtir”. Cumhuriyet.

Ören, Harika (31.08.2020). “İstanbul Sözleşmesinden Vazgeçilemez”. Anayurt.

Özgentürk, Işıl (23.08.2020). “Alkollüydüm Abi”. Cumhuriyet.

Özgentürk, Işıl (20.12.2020). “Ağzından Çıkanı Duymayan Densizler”. Cumhuriyet.

Poyrazlar, Elçin (16.07.2020). “Neden İstanbul Sözleşmesi”. Cumhuriyet.

Poyrazlar, Elçin (30.12.2020). “Kadın Olduğu İçin”. Cumhuriyet.

Ramazanoğlu, Yıldız (22.07.2020). “Nereye Sığınmalı?”. Karar.

Ramazanoğlu, Yıldız (12.08.2020). “Toz Bezi”. Karar.

Ramazanoğlu, Yıldız (28.10.2020). “Erkek Ve Aile”. Karar.

Sancar, Nuray (22.08.2020). “Önce Kadınlar Suçlu”. Evrensel.

Soner, Şükran (24.07.2020). “Cinayetler, Şiddet; Kadını Ezen Kirli Siyasetin Bedeli”. Cumhuriyet.

Söğüt, Mine (17.07.2020). “Kadına Şiddet İçin Sözleşen Bir İktidar”. Cumhuriyet.

Söğüt, Mine (24.07.2020). “Katil Ahlak”. Cumhuriyet.

Söğüt, Mine (25.11.2020). “Nereden Çıktı Bu Erkek Şiddeti Alay Komutanı”. Cumhuriyet.

Sucu, Ayşe (10.08.2020). “Her Türlü Şiddete Dur Demek İçin-2”. Sözcü.

Şahin, Ayşen (02.08.2020). “Kelebek”. Evrensel.

Şahin, Ayşen (30.08.2020). “Bunca Ölüyorsak Bunun Adı Hayat Kavgası Değil Yaşam Savaşıdır”. Evrensel.

Şenlikoğlu, Emine (01.11.2020). “İstanbul Sözleşmesi’de aynı”. Diriliş Postası.

Tanık, Elveda (25.07.2020). “Pınar Gültekin Cinayeti”. Anayurt.

Tuncer, Fatma (19.07.2020). “Adımıza Yazılmış Senaryolar 1”. Milli Gazete.

Tuncer, Fatma (06.06.2020). “Adımıza Yazılmış Senaryolar 2”. Milli Gazete.

Velidedeoğlu, Meriç (14.08.2020). “Mecelle”. Cumhuriyet.

Yılmazcan, Sultan (24.22.2020). “Kadına Şiddet”. Analiz

Yüzak, Özlem (24.07.2020). “Uslu Dur İtaat Et”. Cumhuriyet.

Yüzak, Özlem (27.11.2020). “Erdoğan’ın Dedikleri Diyemedikleri”. Cumhuriyet.

ÖZGEÇMİŞ

Kocaeli Üniversitesi Gazetecilik Bölümünden 2016 yılında mezun oldu. 2017 yılında Kocaeli Üniversitesi Gazetecilik Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans eğitimine başladı.

